

GRÖNPROGRAM

FÖR LUNDS KOMMUN

Antaget av kommunfullmäktige den 30 januari 2020

Grönprogram för Lunds kommun
antaget av kommunfullmäktige
den 30 januari 2020

Lunds Kommun

Box 41, 221 00 Lund
Telefon (vx): 046–35 50 00
www.lund.se

Framtaget av Stadsbyggnadskontoret
och Tekniska förvaltningen på uppdrag
av kommunstyrelsen i Lunds kommun.

Ledningsgrupp: Cecilia Hansson,
Karl-Oscar Seth, Ole Kasimir, Jon Andersson
Projektledare: Christian Wintenby,
Hanna Olsson, Maria Sjögren, Moa Larsson
Text: Cecilia Backe, Nina Lindegaard,
Emmi Sundén, Maria Borisson Lindvall, Kristina
Fontell, Peder Severin, Karl Magnus Adielsson,
Karin Larsson, Janine Österman, Per Blomberg,
Åsa Marin **Form:** Maria Sjögren, Moa Larsson

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	3
<i>Om programmet</i>	4
Ett grönare Lund	6
<i>Mål</i>	8
<i>Strategier</i>	9
<i>Implementering</i>	9
<i>Uppföljning och aktualisering</i>	9
<i>Mål 1 – beskrivning</i>	10
<i>Mål 2 – beskrivning</i>	12
<i>Mål 3 – beskrivning</i>	14
Ramverk	16
<i>Direktiv och konventioner</i>	16
<i>Nationella och regionala mål och strategier</i>	18
<i>Lagar</i>	18
<i>Skyddad natur</i>	20
<i>Kommunala styrdokument</i>	23
Biologisk mångfald	26
<i>Värdet av biologisk mångfald</i>	28
<i>Naturförvaltning</i>	29
<i>Värdefull natur</i>	29
<i>Biologisk mångfald i tätorterna</i>	38
Gröna tätorter	42
<i>Planering</i>	44
<i>Förvaltning</i>	54
<i>Tillgång, nåbarhet, kvalitet</i>	55
<i>Parker och grönstruktur</i>	60
<i>Urban odling</i>	62
Landskapet	64
<i>Markanvändning</i>	66
<i>Landskapets grönstruktur</i>	67
<i>Landskapets gröna kulturmiljövärden</i>	70
<i>Ett varierat jordbrukslandskap</i>	71
<i>Landskapsanalys</i>	72
<i>Friluftsliv</i>	75
Begrepp och definitioner	79
Läs mer, kartor och referenser	80

GRÖNPROGRAM

FÖR LUNDS KOMMUN

Grönprogrammet ligger till grund för Lunds kommuns fortsatta arbete mot ett grönare Lund. Programmet är ett sektorsprogram som utgör underlag för utveckling av kommunens gröna värden ur ett helhetsperspektiv. Programmet är också en politisk avsiktsförklaring, ett arbetsverktyg för tjänstepersoner, ett underlag för kommunens planering och prioriteringar i utvecklingen av grönstrukturen samt en bas för kunskapsspridning.

Sammanfattning

Grönprogrammet tar ett helhetsgrepp om de gröna värdena i staden och på landsbygden och har tre mål som berör tre olika skalor: ekosystemen, samhället och människan. Genom analyser och beskrivningar framträder ett antal utmaningar som kommunen står inför för att kunna nå målen.

Vårt samhälle är beroende av att våra ekosystem fortsatt kan leverera en mängd olika ekosystemtjänster. För att säkra tillgången till ekosystemtjänster behöver vi biologisk mångfald. Att stärka den gröna infrastrukturen och säkerställa ett landskapssammanhang där arter kan fortleva genom att värna, utvidga och nyskapa hotade arters livsmiljöer är centralt i arbetet med att bevara biologisk mångfald.

I kommunen finns ständigt ett behov av ny mark för bostäder och verksamheter. Eftersom att Lund även omsluts av högklassig åkermark innebär det att förtätning av tätorterna är den rådande bebyggelsestrategin i kommunen. Förtätning innebär ett antal utmaningar i förhållande till de gröna värdena. Mer ska få plats på mindre yta och grönytor i tätorterna måste bli mer mångfunktionella för att förse oss med de ekosystemtjänster vi behöver. För att möta förändringar i samhället och i klimatet krävs verktyg för att säkra ekosystemtjänster i flera steg av utvecklingen.

I tätorterna måste grön förtätning ske parallellt med den grå förtätningen, där gråa ytor bli gröna, eller där redan gröna ytor får fler funktioner och kvaliteter. Att bevara och stärka de gröna stråken, exempelvis av äldre träd är också viktigt för stadens ekologiska och rekreativa kvaliteter. På landsbygden behöver stråk koppla samman olika värdekärnor för att skapa en sammanhängande struktur som ger funktionella ekosystem, spridningsvägar och rekreationsmöjligheter. I västra delarna av kommunen är behovet extra stort då jordbrukslandskapet dominerar.

Grönytor är viktiga för att den täta staden ska vara attraktiv och erbjuda en hög livskvalitet. Tillgången och nåbarheten till grönytor är avgörande för att alla invånare ska få möjlighet till avkoppling, lek och rörelse i närheten av hemmet. Detta grönprogram förordar bland annat att alla som bor i tätorterna ska kunna nå en gröning på minst 0,2 ha inom 200 meter från bostaden och att alla stadsdelar ska ha en stadsdelspark. Att tillföra och utveckla kvaliteter på de befintliga grönytorerna blir också viktigt för att skapa en attraktiv stad.

Genom Grönprogrammets sju strategier ska kommunen möta utmaningarna. Strategierna är: Utveckla, Förvalta, Värna, Nyskapa, Tillgängliggöra, Samutnyttja samt Kommunicera och samverka.

Om programmet

I Grönprogrammet är det de gröna värdena i stad, i tätorter och i landskapet som står i fokus. Detta program ersätter "Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun" från 2006. En handlingsplan för genomförande samt utvecklingskartor har tagits fram i samband med programmet.

Mål och strategier i programmet samt åtgärder i handlingsplanen syftar även till genomförandet av LundaEko II (mål 5, 6, 7 och 8.) och de nationella miljömålen. Handlingsplanen bidrar även till uppfyllandet av Lunds översiktsplan, Kulturmiljöprogram för Lunds kommun, Lunds vatten, tekniska nämndens program för urban odling, tekniska nämndens trädplan och Lunds kommuns åtgärdsprogram mot buller.

Grönprogrammet, handlingsplan och utvecklingskartor har en tidshorisont på ca 10 år, en aktualisering ska göras en gång per mandatperiod.

Avgränsning

Grönprogrammets ambition är att ta ett helhetsgrepp om all grönstruktur i hela kommunen. Fokus ligger dock på kommunens egen mark och de områden där kommunen har rådighet. I programmet ingår gröna rekreationsstråk men inte cykling som trafikform. Friluftslivsfrågor tas upp i det avseende att grönstrukturen är en viktig arena för friluftsliv. Blåa och gröna strukturer samspelar ofta men frågor om vatten hänvisas i första hand till planerna i "Lunds vatten". Grönprogrammets ställning som sektorsprogram innebär att det i första hand lyfter de gröna värdena och dess betydelse, avvägningar mot andra samhällsintressen görs i planarbetet.

Läsanvisning för Grönprogrammet

I det första kapitlet redovisas programmets tre mål och sju strategier. I det andra kapitlet redogörs för det ramverk som finns att förhålla sig till i arbetet för ett grönare Lund.

De tre tematiska fördjupningarna syftar till att skapa en orientering i Lunds kommuns arbete med de gröna frågorna. Första uppslaget av varje temakapitel sammanfattar utmaningarna inom området och presenterar ett antal fokusområden för kommunens gröna arbete de kommande tio åren, vilka även kopplas till strategierna.

Biologisk mångfald är i fokus i det första temakapitlet och innehåller beskrivningar av kommunens värdefulla natur. Arbetet med att skydda och gynna hotade och viktiga arter tas också upp. De speciella förutsättningar och värden som finns i urbana miljöer lyfts i en särskild del.

I temakapitlet om tätorterna lyfts de utmaningar som förtätning innebär för gröna tätorter. Parkernas och grönområdenas tillgång, närhet och kvalitet är väsentliga för att nå programmets mål och metoder för att mäta och analysera detta tas upp i kapitlet. Här behandlas även urban odling i en särskild del.

I det sista temakapitlet ligger fokus på landskapet utanför tätorterna. Här berörs landskapets kulturvärden och olika perspektiv på landskapets grönstruktur. Genom en landskapsanalys synliggörs landskapets kvaliteter. Kapitlet berör även friluftsliv.

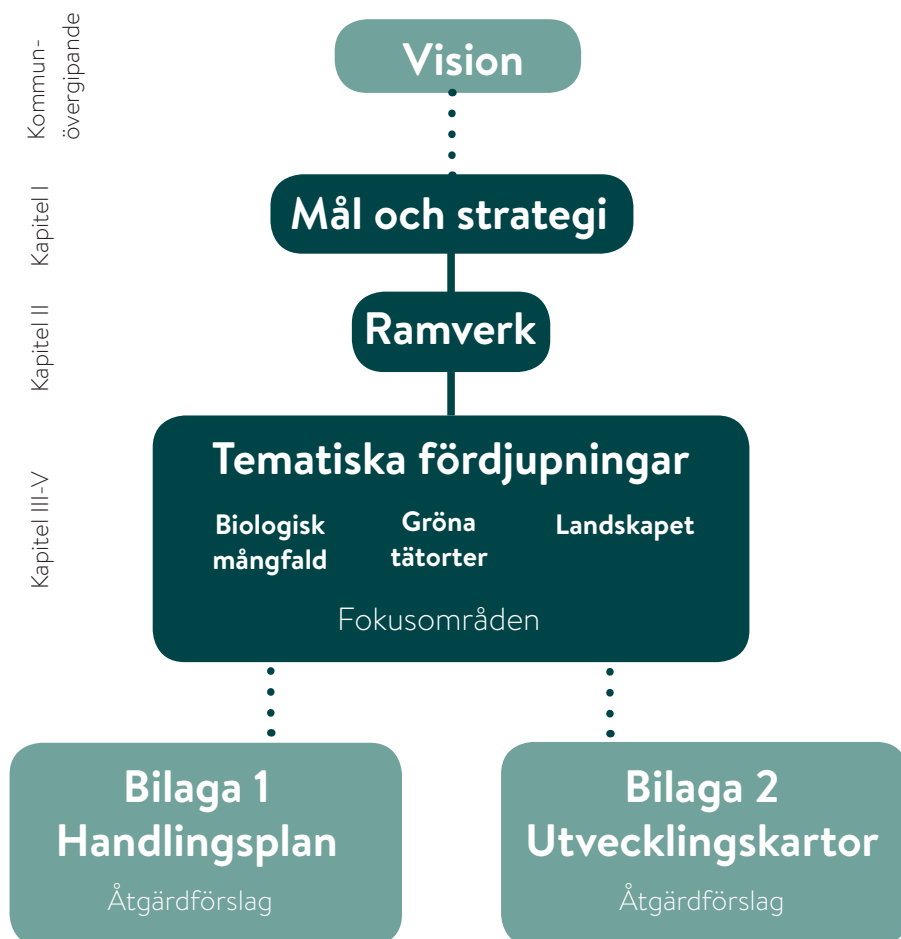
Handlingsplan och utvecklingskartor

Handlingsplanen och utvecklingskartorna är Grönprogrammets bilagor som syftar till att förverkliga och tydliggöra Grönprogrammets mål.

Handlingsplanen föreslår åtgärder av generell karaktär, i huvudsak utan geografisk position, medan utvecklingskartorna svarar på var åtgärder bör genomföras med utgångspunkt i Grönprogrammets kartmaterial och i relation till pågående planering. Utvecklingskartorna behandlar dock endast tätorterna. Bilagorna anger en inriktning för det fortsatta arbetet med utvecklingen av grönstrukturen och kommer ligga som underlag för framtida planering och prioritering.

Handlingsplanen och utvecklingskartorna antas av tekniska nämnden och byggnadsnämnden som också har ansvar för genomförandet. I handlingsplanen anges vilken nämnd som har huvudansvar för respektive åtgärd. Övriga nämnder och aktörer nämns, när de identifierats som viktiga samarbetsparter. Utöver de åtgärder som byggnadsnämnden och tekniska nämnden antar redovisas ett antal åtgärder som är kopplat till andra aktörers verksamhet och som har koppling till fokusområdena.

Finansiering av åtgärder som inte är finansierade inom ram beslutas årligen i samband med kommunens ekonomiska verksamhetsplan eller löpande inom respektive förvaltning.

KAPITEL I

ETT GRÖNARE LUND - MÅL OCH STRATEGIER

Ett grönare Lund

Lunds kommun har flera välkända och uppskattade parker och naturområden. Denna mångfald av gröna miljöer är en av kommunens stora tillgångar och en viktig del för Lunds identitet och attraktivitet. Kommunen består av ett värdefullt natur- och kulturlandskap med stora variationer och flera unika karaktärer. Den naturgeografiska strukturen präglas av Romeleåsens sträckning från nordväst till sydost och det bördiga Söderslätt med Sveriges bästa åkermark i sydväst, intensivt brukat och med en liten andel naturmark. I sydost finns ett mer kuperat och blandat kulturlandskap och i nordost ligger Vombsjösänkan och Kävlingeåns sträckning mot kommungränsen. I staden Lund är parker och grönområden välanvända inslag. Lunds gröna miljöer är kulturhistorisk präglade och utgörs av ett nät av parker, trädgårdar, kyrkogårdar, koloniområden och alléer som alla är boendemiljöer för många olika arter. Parker och grönområden utgör också viktiga mötesplatser och ger möjlighet till rekreation och motion.

En växande kommun

Lunds kommun har vuxit konstant sedan mitten 1920-talet och även fortsättningsvis väntas befolkningen öka. Kommunens befolkningsprognos från 2019 pekar på en ökning från drygt 122 000 personer år 2018 till drygt 142 000 personer år 2030. Att Lunds kommun främst ska växa genom förtätning i en sammanhållen och resurseffektiv bebyggelsestruktur är ett av målen i översiktsplanen från 2018. I en tätare stad får de gröna värdena och grönytorna en allt viktigare roll. Förtätning av bebyggelse kräver en grön förtätning som garanterar kvalitet, utbud och närhet till rekreativa miljöer. Även naturområden utanför staden kommer att påverkas av en ökande befolkning med ett ökat besöksstryck.

Ansvarsfördelning i arbetet mot ett grönare Lund

Planering

Byggnadsnämnden ansvarar genom stadsbyggnadskontoret för den fysiska planeringen i Lunds kommun. Nämnden beslutar om kommunens översiktsplan med fördjupningar, områdesbestämmelser och detaljplaner, där det i alla skeden är viktigt att gröna värden beaktas. På uppdrag av byggnadsnämnden arbetar stadsbyggnadskontoret även med bland annat infrastruktur- och trafikplanering, kulturminnesvård, grönstruktur, handläggning av bygglov och anmälan, kartframställning, mättningsverksamhet, fastighetsbildning och tillgänglighetsrådgivning

Utformning, skötsel och underhåll

Nya parker och grönområden på allmän platsmark utformas och byggs av tekniska förvaltningen på uppdrag av tekniska nämnden. Tekniska nämnden ansvarar genom tekniska förvaltningen även för skötsel och underhåll av kommunens parker, naturområden och grön gatemark. Det innebär att upprätta skötselplaner och skogsbruksplaner för dessa områden samt att upphandla entreprenörer som sköter de gröna miljöerna. Tekniska förvaltningen förvaltar ca 800 ha allmän parkmark och 1200 ha natur- och skogsmark inklusive sex kommunala naturreservat och fyra statliga naturreservat. Utöver detta tillkommer koloni- och odlingslottsområden som är utarrenderade till odlare och kolonister.

Kultur- och fritidsnämnden har genom kultur- och fritidsförvaltningen ansvar för vissa anordningar för motion exempelvis motionsspår och idrottsanläggningar.

Skol- och förskolegårdar utformas, byggs och förvaltas av serviceförvaltningen på uppdrag av Servicenämnden.

DET GRÖNA LUND I SIFFROR

440 km² är ytan, varav 427 km² är land och 13 km² är vatten

122 000 personer bor i Lunds kommun
ca 75% av befolkningen bor i Lunds stad (inkl. Vallkärra och Stångby)
ca 15% bor i tätorterna Dalby, Södra Sandby, Veberöd eller Genarp
ca 10% bor i någon av de mindre byarna eller på landsbygden

HÄR FINNS:

drygt 200 parker
800 hektar allmän parkmark
33 naturreservat
1 nationalpark
1 naturum

Lagar och direktiv

Direktiv och konventioner
Lagar och förordningar
Kommunallagen
Miljöbalken
Plan- och bygglagen

Nationella och regionala strategier
Miljömålen

Lokala styrdokument

Lunds kommuns vision

Nämndernas mål och reglementen

LundaEko II

ÖP18

Sektorsprogram

Grönprogram

LundaMats III

Lunds vatten

Utbyggnads- och boendestrategi

Idrottspolitiskt program

Delaktighet för alla

Kulturmiljöprogram

m. fl.

Handlingsplaner, åtgärdsprogram

Mål, strategi, implementering och uppföljning

Vision för Lunds kommun

Lund skapar framtiden

– med kunskap, innovation och öppenhet

I Lund har kunskap förändrat världen i mer än 1000 år. Nyttänkande och problemlösande ligger i vår natur. Vi hämtar kraft i historien för att tillsammans med andra skapa framtiden. Lund är en plats där du kan vara dig själv, där du vill bo, utvecklas och bidra till framtiden. Här finns en unik kunskapskultur där olikheter berikar. Vi vågar tänka stort och visa handlingskraft. Genom öppenhet och tillit till varandra låter vi idéerna växa till hållbara lösningar på dagens och morgondagens utmaningar. Tillsammans kan vi mötas, skratta och lösa världsproblem. Genom att visa vägen och inspirera andra visar vi att Lund är ett levande och ledande kunskapscentrum som gör skillnad. Då, nu och i framtiden. Här och i världen.

LundaEko II

Mål 7

Mål 8

Översiktsplan

3 målområden:

- Det växande Lund
- Det gröna Lund
- Det nära och levande Lund

Mål

Grönprogrammets mål är att det i kommunen ska finnas:

- 1. Robusta miljöer med funktionella ekosystem och rik biologisk mångfald.**
- 2. En varierad grön stads- och tätortsmiljö, ett rikt kulturlandskap och en levande landsbygd.**
- 3. God tillgänglighet till upplevelserika och inkluderande miljöer som främjar rekreation, en aktiv fritid, naturupplevelse och lärande.**

Programmets tre mål berör tre olika skalor:

Strategier

Målen ska uppnås genom följande sju strategier:

Utveckla

Utveckla befintliga miljöer för att möta en växande befolkning och ett förändrat klimat genom att tillföra ekologiska, rekreativa och sociala värden.

Förvalta

Behålla kvaliteterna i befintliga grönmiljöer samt bevara livskraftiga artpopulationer. Restaurera områden med höga naturvärden.

Värna

Bevara och utöka skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer samt landskapsbild och tysta områden.

Nyskapa

Skapa nya miljöer med ekologiska, rekreativa och sociala värden i takt med att staden och tätorterna växer, förtätas och utvecklas.

Tillgängliggöra

Skapa och utveckla kopplingar och överbrygga barriärer, både fysiskt och socialt, för människor, djur och växter.

Samutnyttja

Samutnyttja offentliga gröna miljöer för att skapa förutsättningar för en mångfald av funktioner.

Kommunicera och samverka

Informera om och skapa förståelse för gröna miljöers värden och betydelse. Främja samarbete mellan olika aktörer för att skapa förståelse och delaktighet.

Implementering

Grönprogrammet och utvecklingskartorna ska vara vägledande i Lunds kommuns planerings- och förvaltningsarbete avseende gröna frågor. Ställningstaganden ska utgöra underlag till:

- Översiktsplan
- Fördjupande översiktsplaner
- Utbyggnads- och boendestrategi
- Detaljplaner
- Gestaltningsprogram
- Skötselplaner

I handlingsplanen presenteras angelägna insatser för arbetet mot de uppsatta målen. Handlingsplanen tar avstamp i de fokusområden som presenteras i temakapitlet.

Uppföljning och aktualisering

Handlingsplanen följs upp en gång per år i samband med uppföljningen av LundaEko.

Grönprogrammet har en tidshorisont på 10 år och ska aktualiseras en gång per mandatperiod. Handlingsplanen och utvecklingskartorna ska uppdateras en gång per mandatperiod.

Mål 1 – beskrivning

EKOSystemTJÄNSTER DELAS VANLIGEN IN I FYRA KATEGORIER

STÖDJANDE :

Dessa måste finnas för att livet på jorden ska fungera och är en förutsättning för produktionen av andra typerna av ekosystemtjänster.

exempel: fotosyntes, biologisk mångfald, jordartsbildning.

REGLERANDE:

Olika organismer och ekosystem utför tjänster som vi kan dra nytta av.

exempel: luftrening, vattenfördröjning, pollinering, fröspridning, klimatreglering.

FÖRSÖRJANDE:

Resultatet av de reglerande tjänsterna och sådant som vi direkt behöver för att överleva.

exempel: spannmål, frukt, fisk, virke, dricksvatten.

KULTURELLA:

Sådant som naturen kan ge som vi människor mår bra av och som ger oss bättre hälsa och bättre liv

exempel: rekreation, friluftsliv, turism, estetiska upplevelser.

Robusta miljöer med funktionella ekosystem och rik biologisk mångfald

Ekosystemen är grunden för allt liv på planeten och består av system av olika levande varelser och livsmiljöer. Ekosystemen är inte statiska utan formas efter förutsättningarna. Fungerande ekosystem har hög motståndskraft (resiliens) och förändras utifrån rådande förhållanden. Sker förändringar för snabbt eller om motståndskraften är låg kan ekosystemen ha svårt att anpassa sig och deras funktion kan rubbas. Välfungerande ekosystem ger däremot en rad olika ekosystemtjänster som människan är beroende av för sin överlevnad. I vår samtid sker samhällsförändringar snabbare än någonsin tidigare vilket påverkar ekosystemen på olika sätt. Förändringarna ställer stora krav på att miljöerna är robusta och funktionella.

En rik biologisk mångfald

En rik biologisk mångfald är en förutsättning för att ekosystemen ska vara funktionella. Dagens ekosystem är ett resultat av hur människor har brukat jorden under tusentals år och är anpassade efter kulturlandskapet. Förändringar i markanvändningen kan påverka den biologiska mångfalden både positivt och negativt. Om arter eller livsmiljöer dör ut eller försvinner påverkas ekosystemens funktion och förmåga att producera ekosystemtjänster.

Genom att skydda natur med höga biologiska värden och arbeta aktivt med att gynna hotade arter kan den biologiska mångfalden skyddas och stärkas. En väl utvecklad grön infrastruktur ger möjlighet för arter att finnas kvar och sprida sig i landskapet. Precis som det är viktigt för den grå infrastrukturen att vara sammanhängande är det nödvändigt att den gröna infrastrukturen består av ett sammanhängande nätverk av värdefulla miljöer som är sammanlänkade med korridorer eller spridningsöar, utan hinder eller barriärer.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är de funktioner hos ekosystem som på något sätt gynnar oss människor, det vill säga de tjänster och produkter som naturen ger. Antingen ges de direkt som exempelvis timmer från skogen och fisk från havet, eller mer indirekt genom att insekter pollinerar grödor och våtmarker renar vatten. Till ekosystemtjänsterna räknas också den inverkan på människans välbefinnande och hälsa som naturen ger genom rekreation, återhämtning och estetisk upplevelse.

För att naturen ska kunna fortsätta förse oss med de ekosystemtjänster som vi människor behöver för vårt välbefinnande och vår ekonomi måste den vara varierad (biologisk mångfald), motståndskraftig mot förändringar (resilient) och den behöver finnas i sammanhängande, fungerande geografiska nätverk (grön infrastruktur).

Begreppet ekosystemtjänster kan användas som ett verktyg i bedömningen av de effekter som olika typer av förändringar i samhället innebär. Förlorade ekosystemtjänster innebär alltid konsekvenser även om de uppkommer senare, eller på en annan plats. Ekosystemtjänster kan också ställas mot varandra, exempelvis timmerproduktion jämfört med livsmedelsproduktion, vattenrening jämfört med en rekreationsyta.

Begreppet ekosystemtjänster förekommer i ett antal andra av kommunens styrdokument såsom översiktsplanen och Lunds program för ekologisk hållbar utveckling, LundaEko. Metoderna för att räkna på vilka ekosystemtjänster som naturen ger kan bland annat användas i samhällsekonomiska analyser vid planering av förändrad markanvändning.

Klimatanpassning

Klimatet håller på att förändras. Globalt ökar medeltemperaturen vilket innebär förändringar av klimatet på olika sätt. För Skånes del innebär det att klimatet i regionen på sikt kommer att bli våtare och varmare¹. Detta medför en rad utmaningar för ekosystemen, den byggda miljön och för den kommunala planeringen.

Risk för översvämningar

Med största sannolikhet kommer klimatförändringarna medföra ökad nederbörd i Skåne och Lund samt medföra en annorlunda nederbördsfördelning över året. Troligtvis ökar nederbörden framför allt under vinterhalvåret medan den på sommaren är relativt lik dagens mängd². Andelen häftiga regn antas öka varför det som idag kallas 100 års regn blir mer frekventa³. Detta innebär en rad utmaningar för kommunens förmåga att ta emot och hantera stora regnmängder på kort tid. Grönytor, översvämningsytor och dagvattenmagasin i kommunen kommer spela en allt viktigare roll för att tillfälligtvis ta emot stora vattenmängder.

Flera värmeböljor

Ett varmare klimat kan på sikt innebära att antalet värmeböljor sommartid ökar vilket kan vara farligt framförallt för äldre och personer med nedsatt hälsa. Hårdgjorda ytor och fasader samlar värme och skapar en "heat-island-effect" i stadsmiljön medan grönska dämpar värmen. Stora träd som ger skugga, vegetation på mark och fasader som svalkar och öppna vattenytor som jämnar ut temperaturer är alla viktiga verktyg för att minska de negativa konsekvenserna av värmeböljor.

Ökande medeltemperatur

Den ökande medeltemperaturen innebär också att gränserna för olika vegetationszoner på sikt flyttar norrut vilket kan innebära problem för olika skyddsvärda biotoper och arter. Dessutom innebär det varmare klimatet att många arters beteende inte längre passar ihop med årstiden, exempelvis att fågelarters häckningsmönster inte längre sammanfaller med när flest insektslarver kläcks. Risken för nya vektorsburna sjukdomar och invasiva arter ökar då vegetationszonerna förflyttas. Ett förändrat klimat innebär att olika grönstrukturer kanske måste skötas på annat sätt än vad som varit brukligt tidigare. Detta gäller exempelvis bevattning, anläggning av nya ytor, växtval och beredskap för nya växtsjukdomar.

Risk för sjunkande grundvatten

Trots att nederbörden förväntas öka i Skåne län kan vi också förvänta oss mer torka i form av andelen vattentillgångar i mark. Det beror på fördelningen av nederbörden över årstiderna och högre temperaturer som medför ökad avdunstning. Detta innebär risk för sänkta grundvattennivåer och sinande brunnar särskilt sommartid vilket kan påverka livsmedelsförsörjningen. Att skydda befintliga grundvattentäkter från föroreningar genom vattenskyddsområden är en viktig åtgärd för att säkra Lunds dricksvattenförsörjning i framtiden.

Kor på grönbeta vid Höje Å

Mål 2 – beskrivning

En varierad grön stads- och tätortsmiljö, ett rikt kulturlandskap och en levande landsbygd

Staden Lund omges av Sveriges mest produktiva jordbruksmark samtidigt som befolkningen och behovet av nya bostäder, skolor och verksamheter ökar. Att bibehålla en grön och attraktiv stad är en utmaning i en växande stad. Med en ökad befolkning i tätorten ökar trycket på befintliga grönområden, vilket skapar ett behov av nya gröna ytor med en variation av olika kvaliteter. Även rekreationsområden utanför staden kan antas bli mer efterfrågade och belastningen på de befintliga förväntas bli allt större. I utvecklingen av landskapet behöver kulturlandskapet värnas samtidigt som förutsättningarna för livet på landsbygden bör stärkas.

Attraktiva gröna tätorter

I en attraktiv grön stadsmiljö finns det sammanhängande gröna stråk som ger invånare möjlighet till en god livskvalitet genom att erbjuda parker och gröna stråk för promenader och rekreation.

Attraktiva parker och gröna miljöer utgör neutrala mötesplatser. Där samlas människor för aktivitet eller återhämtning. Stadens gröna miljöer har flera olika användningsområden och nyttjas olika såväl under året som under dygnet. De gröna miljöerna ska tillgodose människans behov av vila, ro och återhämtning, men också behovet av upplevelser, lek och aktivitet. Genom att skapa grönytor med variation i karaktärer, funktioner och storlek kan en bredd av aktiviteter ta plats. Med en variation i växtlighet kan även den biologiska mångfalden gynnas och de gröna miljöerna blir inte heller lika känsliga vid plötsliga förändringar eller hot.

Det finns flera olika sätt att definiera attraktivitet och vad som upplevs vara en attraktiv stadsmiljö varierar mellan olika individer. Som vägledning i arbetet med attraktiva gröna tätorter bör grönyornas närhet, tillgänglighet och kvalitet tillgodoses.

En grön stadsmiljö har även visat sig höja platsers ekonomiska värde. Människor föredrar att bo, arbeta och konsumera i anslutning till gröna miljöer. Att arbeta för attraktiva gröna tätorter blir därför ett sätt att gynna handel och service i tätorterna och bidra till en levande stadskärna. Eftersom att stadens grönska skapar mer motståndskraftiga städer och främjar folkhälsan blir gröna städer också mer samhällsekonomiskt hållbara. För att skapa attraktiva gröna miljöer även över tid krävs att det redan i gestaltungs-skedet tas hänsyn till robusthet och driftsaspekter.

Solens och skuggans trädgård, Stadsparken.

Ett rikt kulturlandskap

Lunds kommun består av ett kulturpräglat landskap där människor har levt och verkat i årtusenden och har påverkat dess utformning, innehåll och biologiska mångfald. Spår som tidigare generationer lämnat i landskapet ger kunskap om historien. Förändringarna i landskapet och landskapsbilden är i många fall nödvändig och positiv, men för att bevara kopplingarna till historien behöver de olika historiska lagren i kulturlandskapet värnas genom att få en plats i den nya strukturen.

En levande landsbygd

Lunds landsbygd är en arena för flera olika intressen, det är en plats där människor bor, vistas och verkar, men också en livsmiljö för många arter. Här finns delar av Sveriges mest högproduktiva åkermark och inom kommunen ryms både storskaligt jordbruk inriktat på växtodling i väster och jordbruk med inslag av djurhållning i öster. En stor del av kommunens naturområden är på privatägd mark och många markägare driver företag exempelvis inom jordbruk, skogsbruk och jakt. Det är viktigt att det finns balans mellan allmänhetens nyttjande av privatägd natur och markägarnas möjlighet att driva verksamhet. Lunds kommun måste hantera de många intressena på landsbygden och ge förutsättningar för näringsliv, livsmedelsproduktion och verksamheter samtidigt naturens värden värnas och produktion av ekosystemtjänster säkras.

Ålgörtsröjning

Mål 3 – beskrivning

God tillgänglighet till upplevelserika och inkluderande miljöer som främjar rekreation, en aktiv fritid, naturupplevelse och lärande

Att erbjuda upplevelserika och rekreativa miljöer till invånarna i Lunds kommun är viktigt för att främja folkhälsan och för att ge möjligheter till både en aktiv fritid och till återhämtning. Kommunens invånare har olika förutsättningar att använda sig av de offentliga gröna rummen och det bör därför eftersträvas att de ska vara så tillgängliga som möjligt och anpassade efter olika behov.

Folkhälsa

Gröna miljöer har stor betydelse för folkhälsan genom att möjliggöra för aktiviteter såsom promenader, lek, motion och återhämtning. Det har visat sig att människor med närhet till natur- och grönområden generellt är friskare och har lättare till tillfrisknande efter sjukdom. Dessutom kan upplevelsen av stress minska genom fysisk aktivitet i grönområden och natur. Även sjukdomar som övervikt, schizofreni och depression kan motverkas och behandlas på samma sätt⁴. Det finns även studier som visar att det är betydligt mindre hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper i områden med god tillgång till grönområden⁵.

Uppföljningen av de nationella friluftslivsmålen visar att cirka 85 procent av Sveriges befolkning bor i tätortsområden och 80 procent av friluftslivsutövandet sker inom 10 kilometer från hemmet. Större delen av friluftslivet sker i tätortsnära natur, utanför skyddade områden⁶. Att grönområden, parker och natur finns nära människors bostäder är därför både en folkhälsofråga och en rättvisefråga. Lunds kommun bör värna om en rättvis fördelning av gröna resurser i tätorterna. Detta bör avspeglas både vid planering av förtätning och nybyggnad men också i driftsbudget och underhåll.

Tillgänglighet

Tillgänglighet handlar både om fysisk och om kunskapsrelaterad tillgänglighet. Den fysiska tillgängligheten handlar om terrängens karaktär och topografi men också om byggda föremål som grindar, spångar och vägar som i vissa fall kan skapa tillgänglighet för några men kan vara svåra att ta sig förbi för andra. Den kunskapsrelaterade tillgängligheten handlar dels om att känna till vilka rekreationsområden som finns att besöka men även kunskap om vad som finns att uppleva, hur terrängen och miljön är att vistas i och hur man kan ta sig dit och därifrån. Ett fåtal naturområden i Lunds kommun har hög servicegrad medan flertalet endast har ett antal parkeringsplatser och en informationsskylt. En variation av kommunikationskanaler ökar den kunskapsrelaterade tillgängligheten.

En god spridning av rekreationsmöjligheter i tätortsbebyggelse är en tillgänglighetsfråga. För dem med nedsatt rörelseförmåga är det extra viktigt att rekreationsmöjligheter finns nära hemmet. Vid anläggning

Grillning i Skrylle.

av nya parker och rekreationsområden är det viktigt att planera för att människor med olika funktionsnedsättningar ska kunna ta del av natur- och rekreationsupplevelser. Det kan handla om att utforma platsen så att det är möjligt att ta sig fram med rollator eller rullstol. För personer som svårigheter att se, höra eller att på olika sätt ta del av information bör miljön utformas så att den går att läsa av även för dem. En god tillgång till sittplatser och toaletter kan också vara avgörande för möjligheten att ta sig ut i parker och naturområden.

En god nåbarhet kännetecknas av att det är enkelt att ta sig till området, en fördel är om det går att gå, cykla eller resa kollektivt till rekreationsområdet.

Barn och ungas behov

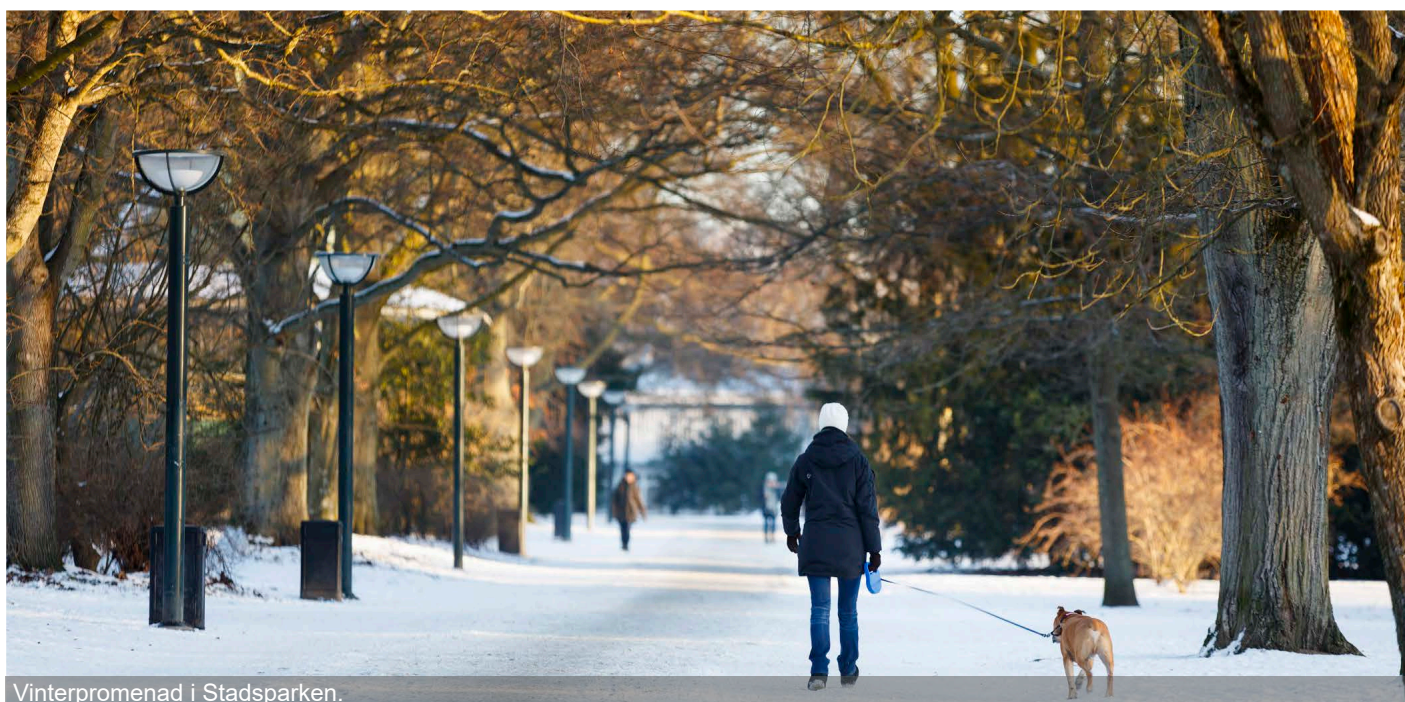
Barn och unga tar plats och behöver utrymme att pröva sina kroppar, sitt mod och sina sociala förmågor. Barn och unga söker sig till utemiljöer som erbjuder fysiska utmaningar och kompiskontakter, som väcker deras engagemang och nyfikenhet. Den fysiska miljön är deras utvecklingsmiljö och platsen där förutsättningarna grundläggs för deras framtida hälsa, välbefinnande och engagemang för sin sociala och fysiska omvärld. Lek är viktigt för barns utveckling under hela uppväxten och när den sker utomhus ökar den fysiska aktiviteten vilket förbättrar hälsoeffekterna.

I den nya stadsbebyggelsen har utrymmet för barn och unga minskat. Närheten till utemiljöer är viktig för barn då deras rörelsefrihet ofta är begränsad. Bostadsgårdar, lekplatser, parker, naturområden, förskolor och skolans utemiljöer och skolvägar ger tillsammans möjligheter för barn och ungas kontakt med grönska och vardagsrörlighet. Tillräcklig storlek och en bra utformning av förskolegårdar och skolgårdar blir allt viktigare. För mer fysisk aktivitet behövs ofta större ytor som är lättare att tillfredsställa i närparker, stadsdelsparker och på idrottsplatser.⁷

Gröna miljöer är även viktiga ur ett pedagogiskt perspektiv, de utgör arenor för lärande om natur och miljö varför det är av vikt att grönytor finns i anslutning till skolor och förskolor.

Barn behöver plats för lek och rörelse.

Vinterpromenad i Stadsparken.

KAPITEL II

RAMVERK - DIREKTIV, KONVENTIONER OCH LAGAR

Ramverk

I arbetet för ett grönare Lund finns det flera olika ramverk att förhålla sig till. Ramverken innehåller direktiv, konventioner, lagar och skydd samt mål och strategier, i en skala från globala till kommunala.

Direktiv och konventioner

Konventionen om biologisk mångfald

Konventionen om biologisk mångfald (CBD) är en global överenskommelse om naturvård och artskydd från FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992. Konventionen kallas vardagligt för mångfaldskonventionen eller Riokonventionen. År 2010 kompletterades konventionen med Nagoyaplanen som har som mål att världens biologiska mångfald ska vara säkrad senast 2020 (se faktaruta). Överenskommelserna innebär att betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster ska vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden och andra beslut i samhället där det är relevant och skäligen senast 2020.

Mycket av Sveriges arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster sker inom ramen för de svenska miljö kvalitetsmålen. Ramar för Naturvårdsverkets arbete finns i Miljöbalken och i regeringens proposition "En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster" (2014). Arbetet i Sverige är en effekt av strategier och åtaganden som Sverige antagit på EU- och FN-nivå.

Fågel- och habitatdirektivet

Fågeldirektivet och Habitattdirektivet avser att säkerställa ett nätverk med värdefulla miljöer för den biologiska mångfalden, allmänt kallat Natura 2000. Regeringen har haft i uppdrag att redovisa vilka områden som skall ingå i nätverket och genom länsstyrelsernas försorg har ett stort antal områden valts ut. Läs mer under rubriken Natura 2000-områden

Våtmarkskonventionen

Våtmarkskonventionen, även kallad Ramsar, är en fristående konvention vilken har ratificerats av Sverige. I konventionen finns utpekade områden vilka har stor ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk betydelse. Läs mer under rubriken Ramsar-område

Europeiska landskapskonventionen

Europeiska Landskapskonventionens syfte är att främja landskapskydd, förvaltning och planering av europeiska landskap och organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor. Det är den första internationella konventionen som uteslutande behandlar skydd, förvaltning och förbättring av det europeiska landskapet. Konventionen omfattar medlemsländernas hela territorium och omfattar naturliga, rurala, urbana och stadsnära områden. Landskapskonventionen slår fast att landskapet är en viktig del av människornas livskvalitet i såväl stadsområden som på landsbygden och i såväl vardagliga områden som områden som anses vara särskilt vackra.

Genom att ratificera den europeiska landskapskonventionen har Sverige accepterat konventionens principer och mål att ur ett landskapsperspektiv skydda, förvalta och planera landskapet och genomföra en rad generella och specifika åtgärder med inriktning mot myndighetsbeslut som påverkar landskap på regional eller lokal nivå.

EU:s strategier för biologisk mångfald och grön infrastruktur

Europeiska kommissionen antog 2011 en strategi för biologisk mångfald fram till 2020. Strategin bygger på sex ömsesidigt kompletterande mål som är inriktade på de viktigaste orsakerna till förlust av biologisk mångfald och syftar till att minska de största påfrestningarna på natur och ekosystemtjänster i EU. Varje mål är uppdelat på ett antal tidsbegränsade åtgärder och andra kompletterande åtgärder. Ett av de sex målen är att bevara och förbättra ekosystemen och ekosystemtjänsterna genom att införa en grön infrastruktur och har lett till att Europeiska kommissionen 2013 antog en strategi för grön infrastruktur. För medlemsstaternas del innebär det att de ska kartlägga och bedöma tillståndet för ekosystem och ekosystemtjänster inom sina respektive gränser samt att de ska bedöma det ekonomiska värdet av dessa tjänster. De ska också utarbeta en strategisk ram för prioriteringar vid återställande av ekosystem. I Sverige har länsstyrelserna tagit fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur - en viktig åtgärd i regeringens proposition "Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster" (prop. 2013/14:141).

EU:s ramdirektiv för vatten

EU:s ramdirektiv för vatten även kallat Vattendirektivet (2000/60/EG) antogs år 2000 och syftar till att skydda och förbättra EU:s alla vatten. Huvudprincipen är att staterna ska bedriva ett aktivt och systematiskt vattenförvaltningsarbete samt rapportera data och resultat till EU. Det svenska genomförandet av vattendirektivet baseras på vattenförvaltningsförordningen och 5 kap. miljöbalken.

Vattenförvaltningen omfattar sjöar, vattendrag, kust- och övergångsvatten, samt grundvatten. Målet med vattendirektivet och vattenförvaltning är att god ekologisk och kemisk status ska uppnås eller bibehållas. Intentionen ligger i linje med flera av Sveriges miljö kvalitetsmål. Förvaltningsarbetet bedrivs i fem vattendistrikt vilka med sex års mellanrum antar en förvaltningsplan. Lunds kommun ligger inom Södra Östersjöns vattendistrikt och ska förhålla sig till Förvaltningsplanen för 2016-2021. Åtgärderna för Lunds kommuns del berör tillsyn av olika verksamheter med påverkan på vatten, skydd för dricksvatten, planering av dagvatten och avloppsfrågor samt att planeringsdokument som översikts- och detaljplaner ska bidra till att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Kommunerna ges också i uppdrag att upprätta Vatten- och avloppsplaner och dagvattenplaner för att miljö kvalitetsnormerna ska följas.

KONVENTIONEN OM BIOLOGISK MÅNGFALD - TRE ÖVERGRIPANDE MÅL:

1. Att bevara den biologiska mångfalden.
2. Att nyttja mångfaldens komponenter på ett hållbart sätt.
3. Att rättvist fördela nyttan av mångfaldens genetiska resurser.

EU:S VISION FÖR 2050

Den biologiska mångfalden i Europeiska unionen och de ekosystemtjänster som möjliggörs genom biologisk mångfald – EU:s naturkapital – skyddas, värderas och återställs på lämpligt sätt för att värna den biologiska mångfaldens inneboende värde och för att på ett avgörande sätt bidra till människors välfärd och till ekonomiskt välstånd, liksom för att undvika katastrofala förändringar förorsakade av förlusten av biologisk mångfald.

ÖVERORDNAT EU-MÅL 2020

Sätta stopp för förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster i EU senast 2020, i möjligaste mån återställa dem och samtidigt förstärka EU:s bidrag till att motverka förlusten av biologisk mångfald på global nivå.

GRÖN INFRASTRUKTUR

"Ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet. Grön infrastruktur innefattar såväl stad som landsbygd och både land och vatten."

- Naturvårdsverket 24 september 2015

MILJÖKVALITETSMÅL 15:

En god bebyggd miljö

“Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

MILJÖKVALITETSMÅL 16:

Ett rikt växt och djurliv

“Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

DE 10 NATIONELLA FRILUFTSMÅLEN ÄR:

- Tillgänglig natur för alla
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa
- God kunskap om friluftslivet

Nationella och regionala mål och strategier

Nationella miljö kvalitetsmål

Inom ramen för de svenska miljö kvalitetsmålen sker stora delar av Sveriges arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Ramar för Naturvårdsverkets arbete finns i Miljöbalken och i regeringens proposition ”En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster” (2014). Det svenska miljömålssystemet innehåller ett generationsmål, sexton miljö kvalitetsmål och tjugonio etappmål, varav ett tjugotal fortfarande är aktuella. Dessa skall vara vägledande i allt miljöarbete. Framförallt det 15:e miljö kvalitetsmålet ”En god bebyggd miljö” (se faktaruta) och det 16:e miljö kvalitetsmålet ”Ett rikt växt och djurliv” (se faktaruta) ytterst relevant. Länsstyrelsen samordnar och följer upp det regionala miljömålsarbetet och har tagit fram ett regionalt åtgärdsprogram: *Skånska åtgärder för miljömålen – Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2016-2020*

Nationella mål för friluftsliv

År 2012 fastställdes av regeringen 10 mål för friluftslivspolitikens genomförande (Skr. 2012/13:51). Friluftslivsmålen handlar i stort om att utveckla och bedriva åtgärder för att förutsättningarna för friluftslivsutövandet ska förbättras. Naturvårdsverket är samordnande myndighet men länsstyrelserna och kommunerna har en viktig uppgift i genomförandet av friluftslivsmålen.

Naturvårdsstrategi för Skåne

”Vägen till ett biologiskt rikare Skåne” är namnet på länsstyrelsens Naturvårdsstrategi för Skåne, från 2015. I strategin finns konkret handledning för hur aktörer i Skåne bör arbeta för ökad biologisk mångfald, bland annat genom artpools- och traktanalys samt genom att fokusera på ansvarsarter och ansvarsmiljöer och grön infrastruktur. Länsstyrelsen Skåne har fastställt en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Planen ska genomföras mellan åren 2019-2030 med en första programperiod 2019-2022. Handlingsplanen innehåller 75 åtgärder inom åtta olika insatsområden som ska bidra till att säkra Skånes biologiska mångfald och ekosystemtjänster för framtiden.

Grönstruktur i Skåne

”Grönstruktur i Skåne” är namnet på ett strategidokument från Region Skåne som anger strategier för en utvecklad grön struktur i hela länet. Strategin ger också ett underlag som visar på grönstruktur och grön infrastruktur i Skåne, samt visar på hur utveckling av grönstruktur är viktigt för att Skåne ska kunna vara en attraktiv tillväxtregion.

Lagar

Miljöbalken (MB)

Miljöbalken ger möjligheter att skydda grönstruktur och naturområden bland annat genom hänsynsreglerna (kap 2), hushållningsbestämmelserna (kap 3 och 4) och möjligheter till områdesskydd (kap 7). I MB kap 5 regleras miljö kvalitetsnormer och miljö kvalitetsförvaltning.

Miljökvalitetsnormerna ska följas när kommuner och myndigheter planerar och planlägger, bedriver tillsyn och ger tillstånd till att driva anläggningar. Hur beslutande myndighet ska förhålla sig till normer vid planering eller prövning av nya och ändrade verksamheter regleras bland annat i plan- och bygglagen, väglagen, lag om byggande av järnväg samt i miljöbalken.

I MB kap 7 finns också bestämmelser om skydd av vissa typer av området. Bestämmelserna om skydd innebär att området ska skyddas från sådan påverkan som kan skada värdena. Exempel på skyddsformer är nationalpark, naturreservat, naturminne och biotopskyddsområde. I kap 7 finns även lagtext som berör allemansrätten, vilken innebär möjligheter till friluftsliv på annans mark men samtidigt en rad skyldigheter gentemot markägare, boende och andra besökare.

Särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter regleras i MB kap. 8. Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar bland annat förbud att inom landet eller del av landet döda, skada, fånga eller störa vilt levande djur eller att ta bort eller skada ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplatsar.

Plan- och bygglagen (PBL)

Plan och bygglagen (PBL) anger de juridiska ramarna för hantering av gröna värden i planering och byggande. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för. Företräde ska ges till sådan mark- och vattenanvändning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vid lämplighetsbedömningar för förändrad markanvändning, som görs bland annat i plan- och bygglovsprocesser, sammanvägs flera olika allmänna och enskilda intressen, där behovet av grönstruktur, rekreativmiljöer och biologisk mångfald är en del. I 2 kap. I PBL finns övergripande krav på hänsynstagande till allmänna intressen. Planläggning ska ske med beaktande av natur- och kulturvärden och miljö och klimataspekter samt främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Inom områden med sammanhållen bebyggelse ska bebyggelsemiljön utformas med hänsyn till bl.a. behovet av parker och grönområden, samt lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse.

I detaljplan regleras kvartersmark och allmän platsmark, exempelvis park eller natur. I planen får meddelas bestämmelser angående vegetation samt markytans utformning, men främst på allmän platsmark. Marklov kan krävas för trädfällning. Om tomten ska bebyggas med byggnader som innehåller bostäder, fritidshem, förskola, skola eller dylikt ska det finnas tillräcklig stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse på tomten eller på utrymmen i närheten av denna.

En miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas om genomförandet av planen antas medföra betydande påverkan på miljön, människors hälsa eller hushållningen med naturresurser. Boverket har tagit fram en särskild handbok Boken om MKB för detaljplan med allmänna råd.

Kulturmiljölagen (KML)

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Genom lagen skyddas fornlämningar och en utvald del av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen. För byggnader som har ett synnerligen

MILJÖBALKEN

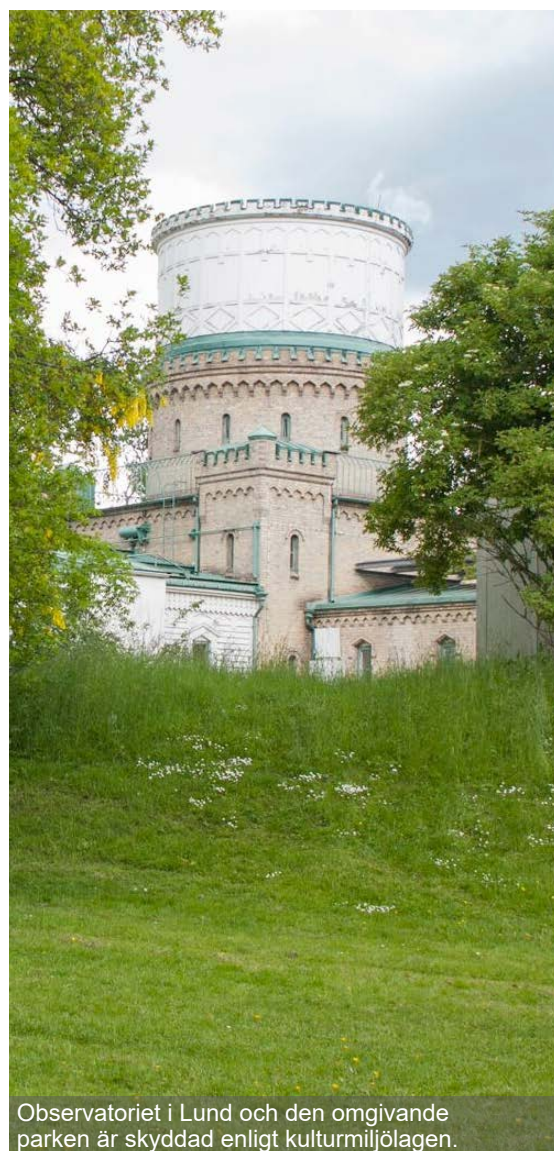
Uppdaterad information och tillämpning av miljöbalken finns på:
www.naturvardsverket.se/miljobalken

PBL KUNSKAPSBANKEN

Uppdaterad information och tillämpning av plan- och bygglagen finns på:
www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken

KULTURMILJÖLAGEN

Uppdaterad information och tillämpning av kulturmiljölagen finns på:
www.raa.se/kulturmiljolagen

Observatoriet i Lund och den omgivande parken är skyddad enligt kulturmiljölagen.

Krankesjön

högt kulturhistoriskt värde eller ingår i ett bebyggelseområde med synnerligen högt kulturhistoriskt värde får länsstyrelsen besluta om byggnadsminne. Parker, trädgårdar eller andra anläggningar kan också bli byggnadsminnen.

Skyddad natur

Samtliga skyddsformer nedan förutom Ramsar-område är skyddade enligt Miljöbalken.

Nationalpark

Nationalpark är det starkaste skydd ett område kan få. I Lunds kommun finns Sveriges (och troligtvis världens) minsta och en av Sveriges äldsta nationalpark, Dalby Söderskog som ligger strax väster om Dalby. Alla nationalparker ägs och förvaltas av staten genom länsstyrelserna.

Kulturresevat

Det finns inga kulturresevat i Lunds kommun

Naturresevat

Naturresevat kan bildas utifrån fem olika skäl

- Bevara biologisk mångfald
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- Tillgodose behov av områden för friluftslivet
- Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer
- Skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter

För varje resevat finns resevatsföreskrifter som anger varför resevatet har bildats och vilka specifika regler som gäller i området. I Lunds kommun finns (2018) 27 naturresevat som bildats av staten och 6 naturresevat som bildats av Lunds kommunfullmäktige, sammanlagt 33 stycken.

Naturvårdsområde

Länsstyrelsen eller kommunen kunde tidigare enligt naturvårdslagen inrätta naturvårdsområden. Naturvårdsområden kunde bildas för att skydda landskapsbilden, upprätthålla vissa kulturbetingade biotopers värden eller för att skydda friluftsområden. Sedan miljöbalken trädde i kraft har möjligheten att skapa nya naturvårdsområden upphört och befintliga naturvårdsområden ska numera betraktas som naturresevat. I Lunds kommun finns Häckeberga naturvårdsområde.

Naturminne

Länsstyrelsen eller kommunen kan besluta om naturminne för att skydda ett särpräglat naturföremål. Det finns tre naturminnen i Lunds kommun. Det är en bok vid Gryteskog utanför Torna Hällestad, fem stycken ekar vid Gravaregården, Revingehed samt Silvåkraallén.

Biotopskyddsområde

Det finns två former av biotopskyddsområden, biotoper som har ett generellt skydd i hela landet samt biotoper som länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta ska utgöra biotopskyddsområde. Det generella biotopskyddet (se faktaruta) är

små biotoper som har minskat starkt i omfattning, och är värdefulla för växt- och djurarter i ett ofta ensartat eller fragmenterat landskap. De flesta av dem finns i jordbrukslandskapet men skyddet gäller även inom detaljplanelagt område. De särskilda utpekade biotopskyddsområdena kan finnas i såväl skogs- och jordbrukslandskapet som i sjöar, vattendrag, kust och hav.

I Lunds kommun finns sju stycken utpekade skogliga biotopskyddsområden samt ett utpekad i jordbrukslandskap, Hardebergaängen.

Djur- och växtskyddsområde

Länsstyrelsen eller kommunen kan för att ge ett extra skydd till djur eller växter begränsa aktiviteter inom ett visst område. I Lunds kommun finns ett djurskyddsområde, Vombs fure, vilket är inrättat för skydd av kronviltets nominatras *Cervus elaphus elaphus L*, vilken bara förekommer i Skåne. I delar av Vombs fure råder beträdnadsförbud under våren. Nya föreskrifter är under framtagande.

Natura 2000-områden

Natura 2000-områden bygger på Fågeldirektivet och Habitatdirektivet där EU har pekat ut de habitattyper och arter som är av särskilt intresse att bevara i ett europeiskt perspektiv. Direktiven har implementerats i svensk lagstiftning. Direktiven säger att medlemsstaterna ska se till att de utpekade naturtyperna har en gynnsam bevarandestatus. Det innebär att utbredningsområdet ska vara stabilt eller ökande, att nödvändiga strukturer och funktioner ska finnas kvar och att typiska arter ska förbli livskraftiga. De utpekade habitaterna i habitatdirektivet är endera sällsynta habitat eller habitat med många sällsynta arter. Fågeldirektivet gäller alla fåglar inom EU och ålägger medlemsstaterna att skydda, bevara och återställa tillräckligt varierande och stora livsmiljöer för samtliga fågelarter. Direktivet lägger särskilt fokus på skydd av livsmiljöer för hotade arter och på att skydda våtmarksområden.

För Natura 2000-områden finns bevarandeplaner vilka anger vilka arter i området som ska bevaras och hur detta ska gå till. Natura 2000-områdena i Lunds kommun sammanfaller till stor del med områden som även är skyddade som naturreservat. Läs mer i under rubriken "Natura 2000-nätverket i Lunds kommun" i kapitel III.

Ramsar-område

Ramsar-områden bygger på våtmarkskonventionen. Åtagandet att bevara ett Ramsarområde innebär att områdets ekologiska karaktär inte får försämrats. I Lunds kommun är Klingavälsån-Krankesjön utsett till Ramsar-område.

Strandskyddsområde

Strandskyddets ursprungliga syfte var att strandområdena ska vara tillgängliga för allmänhetens rekreation och friluftsliv, som en förlängning av allemansrätten. Strandskyddet har sedan dess fått ytterligare ett syfte som skydd för djur och växter. Enligt miljöbalken sträcker det generella strandskyddet sig 100 meter från strandlinjen, ut i vatten och in på land. I Skåne har länsstyrelsen och kommunerna tillsammans reviderat länets strandskyddade områden. I vissa strandområden har strandskyddet minskats eller helt tagits bort. I andra strandområden har strandskyddet utvidgats till maximalt 300 meter. Inom

Pilevallar omfattas av generell biotopskydd.

Stenmur i jordbruksmark.

BIOTOPER MED GENRELLT SKYDD:

1. Allé
2. Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
3. Odlingssäle i jordbruksmark
4. Pilevall
5. Småvatten och våtmark i jordbruksmark
6. Stenmur i jordbruksmark
7. Åkerholme

strandskyddsområdet är det förbjudet att utan dispens uppföra nya byggnader eller ändra de som redan finns, gräva eller utföra andra åtgärder som kan skada växt- och djurliv eller människors tillgänglighet. Handläggning av dispensärenden hanteras av stadsbyggnadskontoret och tillsyn utförs av miljöförvaltningen.

Riksintresse

Riksintressen gäller geografiska områden som innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintresse för det rörliga friluftslivet och turismen anges direkt i lagen, MB 4 kap § 2, och i Lunds kommun gäller detta området Romeleås- och sjölandskapet. Riksintresse för friluftsliv och naturvård pekas ut av Naturvårdsverket med stöd i MB 3 kap § 6.

Riksintresse för naturvård:

- Sandurområdet mellan Veberöd och Blentarp
- Backlandskapet söder om Romeleåsen
- Hardeberga – S Sandby – Dalby – Krankesjöområdet
- Klingavälsån
- Stångby mosse
- Vombs Fure

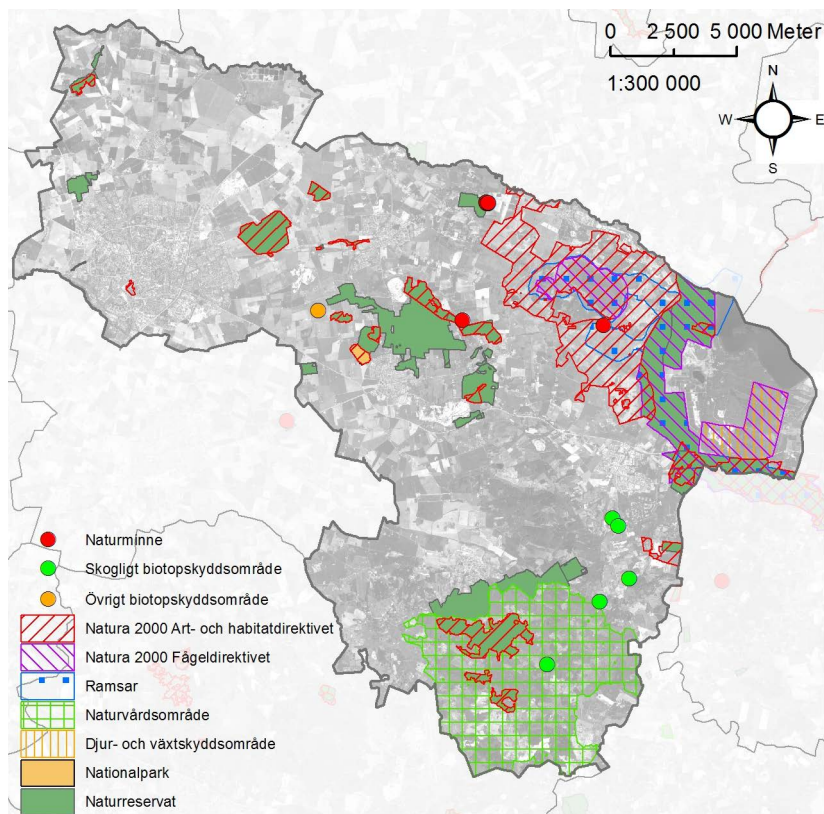
Riksintresse för friluftsliv:

- Höje å från Genarp till Lomma
- Romeleåsen med Skrylleområdet
- Kävlingeån från Vombsjön till Bjärred
- Vomb
- Klingavälsån

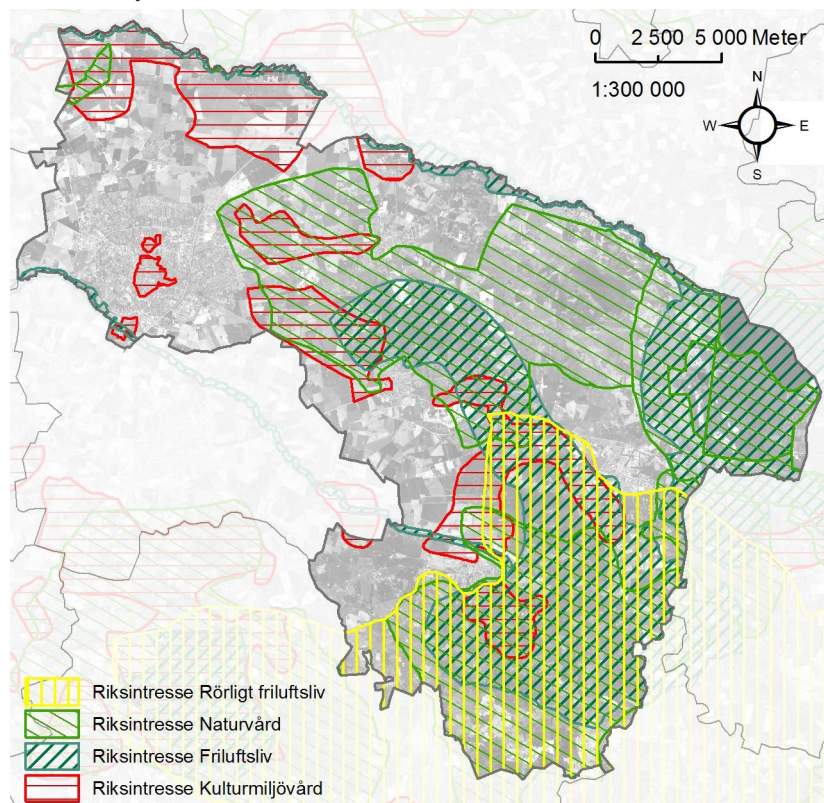
Riksintresse för kulturmiljö beslutas av Riksantikvarieämbetet och i Lunds kommun finns sju sådana områden:

- Lackalänga
- Svenstorp – Hviderup – Flyinge – Västra Hoby
- Kungsmarken – Fågelsångsdalen
- Björnstorp – Gödelöv
- Dalby – Hardeberga
- Häckeberga
- Lunds stadskärna

Vombs fure utgör även riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning (visas ej i kartan). Kommunen ska i översiktsplanen redovisa samtliga riksintressen och ska där tala om hur man avser att tillgodose riksintressena efter en dialog med länsstyrelsen och det är i ÖP som markanspråk och avvägningar mellan olika riksintressen avgörs.

Karta 1: Skyddade områden

Karta 2: Riksintressen

Kommunala styrdokument

Lunds kommuns vision

Lunds kommuns vision, som antogs av kommunfullmäktige i april 2017, beskriver ett önskvärt framtida tillstånd, både för platsen och för organisationen Lunds kommun. Visionen sammanfattas i rubriken *"Lund skapar framtiden – med kunskap, innovation och öppenhet"*, se sidan 8. De förhållningssätt som ska präglade arbetet enligt visionen är *lyssna, lära och leda*:

Lyssna: Vi lyssnar och tar till oss kunskap som finns i Lund och i världen utanför. Öppenheten gör att vi får nya perspektiv, odlar innovationer, idéer och en stark demokrati.

Lära: Vi lär genom att lyssna, men också genom att vara nyfikna och skapa. Vårt lärande driver utvecklingen och i en värld som är i ständig förändring bjuder vi in, testar nya tankar och lösningar och följer goda exempel.

Leda: Vi leder och vi visar mod och handlingskraft, vi genomför förändringar och tar initiativ. Vi verkar tillsammans med andra och drar nytta av varandras kompetenser, erfarenheter och våra olika uppdrag och roller. Tillsammans åstadkommer vi mer.

Översiktsplanen (ÖP)

Översiktsplanen är kommunens viktigaste styrdokument för mark- och vattenanvändning och spelar en central roll för den framtida mark- och vattenanvändningen i kommunen. I översiktsplanen finns kommunens ställningstaganden kring hållbar utveckling av bebyggelsestruktur, trafikstruktur, grönstruktur m.m.

Lunds aktuella översiktsplan, ÖP 2010, antogs av kommunfullmäktige 2010. En ny ÖP antogs av kommunfullmäktige 2018, men har i skrivande stund (2019) ej vunnit laga kraft. Översiktsplanen visar grunddragen i användningen av mark- och vattenområden och i bebyggelseutvecklingen och hur riksintressen ska tillgodoses enligt miljöbalken. Staten bevakar genom länsstyrelsen riksintressen, mellankommunala intressen och kraven på hälsa och säkerhet.

Höje å vid S:t Larsparken.

"Aktivia – en jämställd aktivitetsyta för ungdomar" skapades genom ett projekt med syfte att främja jämställda offentliga miljöer. För att skapa en jämställd plats har utformningen tagits fram i dialog med unga tjejer på Klostergården.

LUNDAEKO II

MÅL 6. Lunds kommun ska utveckla och underhålla hållbara stads- och tätortsmiljöer med människan i centrum, genom att:

- skapa stads- och tätortsmiljöer med blandade funktioner som genererar ett rikt socialt liv
- skapa förutsättningar för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i stads- och tätortsmiljöer (...)

MÅL 7 Skydda och utveckla kommunens natur och grönområden på ett sätt som främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt skapa en god tillgänglighet och förutsättningar för rekreation, friluftsliv och natur- och kulturupplevelser.

DELMÅL 7.1 Lunds kommun ska tillgodose alla kommuninvånarens behov av och rätt till gröna miljöer.

DELMÅL 7.2 Lunds kommun ska skydda, sköta och utveckla ekosystemtjänster i tätortsmiljö och på landsbygden.

DELMÅL 7.3 Lunds kommuns ska verka för att fler lämpliga naturområden ska få skydd i form av naturreservat, biotopskydd (se definition) eller motsvarande.

DELMÅL 7.4 Lunds kommun ska skydda, bevara och utveckla grön infrastruktur och spridning av olika arter i syfte att stärka den biologiska mångfalden i stadsmiljö och på landsbygd. Lunds kommun ska motverka spridning av invasiva arter.

Hela LundaEko II finns att läsa på lund.se/lundaeko

KOMMUNALA FUNKTIONSHINDERRÅDET

är ett viktigt organ för samråd och ömsesidig information på kommunnivå mellan kommunen och företrädare för funktionshinderrörelsen i kommunen. Kommunen skall inhämta synpunkter från rådet i så tidigt skede att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendets behandling i kommunstyrelsen och centrala nämnder.

Miljömål – LundaEko

LundaEko är Lunds kommuns program för ekologiskt hållbar utveckling och utgör kommunens miljöprogram. Den nu gällande versionen är LundaEko II som gäller 2014–2020. Programmet bygger på de nationella miljö kvalitetsmålen med lokala mål och delmål (se faktaruta). Grönprogrammets förslag till åtgärder utgör även förslag till åtgärder för vissa av målen i LundaEko II. Miljö tillståndet i kommunen följs upp årligen genom LundaEkos indikatorer samt genom miljöövervakningsprogrammet.

Delaktighet för alla

Delaktighet för alla är en plan för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning i Lunds kommun (KF beslut 2014-06-11). Genom att ta utgångspunkt i FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är målsättningen med planen att:

- ge alla människor med funktionsnedsättning samma möjligheter som andra till full delaktighet och jämlikhet,
- införliva funktionshinderaspekter inom alla områden, så att funktionshinderpolitiska åtgärder införlivas i samhällsplaneringen och att funktionshinderfrågor vägs in från början
- vid all kommunal planering, undanröja hinder så att det blir möjligt för människor med funktionsnedsättning att bli fullt delaktiga i samhällslivet.
- Till planen hör också strategier och ett åtgärdsprogram för att uppnå målen.

Lunds vatten

Under rubriken "Lunds vatten" finns fem planer kopplade till vattenhantering inom kommunen. Dessa är:

- VA - utbyggnadsplan (KF 2015-04-23)⁸
- Vattenförsörjningsplan (KF 2017-08-31)⁹
- Dagvattenplan (KF 2018-03-22)¹⁰
- Översvämningssplan (KF 2018-03-22)¹¹
- Sjö- och vattendragsplan (KF 2017-08-31)¹²

Lunds kommun är del i Kävlingeån, Höje å och Sege å vattenråd som arbetar med övervakning och åtgärdsplaner för förbättrad vattenkvalité.

Balanseringsprincipen

Lunds kommun har fattat beslut (KS 2014-02-04) om att balanseringsprincipen ska tillämpas för kommunal mark på försök under åren 2015–2016. Balanseringsprincipen bygger på fyra steg - Undvika, Minimera, Kompensera och Ersätta. En utvärdering av metoden pågår (2019).

En förvaltningsövergripande arbetsgrupp har tillsatts för att förbereda och värdera frågor om balansering och där förslagen ska ingå som underlag för planbegäran. Ambitionen är att stärka de gröna värdena i kommunen genom att kompensera de natur- och rekreationsvärden som försvinner eller skadas när en exploatering genomförs. Förutom balanseringsprincipen behövs det även andra verktyg för att utveckla natur- och rekreationsfunktioner i samband med utbyggnad då denna leder till ett ökat tryck på redan befintliga park- och grönområden.

Utbyggnads- & boendestrategi

I Lunds utbyggnads- och boendestrategi anges strategier för utbyggnad, mark och boende. Strategierna uppdateras en gång per mandatperiod och antas då av kommunfullmäktige. I dokumentet som antogs 2016 anges två bärande principer och tre strategier. De bärande principerna är Fokusering och Flexibilitet där fokuseringen ligger på utbyggnad längst kunskapsstråket i Lund (Lund C- ESS) samt utvidgning av stadskärnan både i Lund och i de mindre tätorterna. Flexibilitet innebär att man även kan bygga utanför fokusområdena, där det är lämpligt. Till strategin hör en projektlista som godkänts av tekniska nämnden.

Idrottspolitiskt program

Det idrottspolitiska programmet formulerar ett uppdrag med mål och viljeinriktningar för idrottspolitiken i kommunen. Programmet presenterar bland annat utvecklingsområden inom tre teman: "Stimulerande miljöer för idrott och fysisk aktivitet", "Stöd och service i takt med tiden" samt "Arrangemang och evenemang för ökad attraktivitet".

LundaKem

LundaKem är namnet på Lunds kommuns kemikalieplan som antogs 2018. Den är ett verktyg för att nå målen i LundaEko II. Kemikalieplanen har ett särskilt fokus på barn och unga och hanterar bland annat frågor som rör användningen av kemikalier och material som kan avge mikroplaster i utemiljöer.

Ny bebyggelse längs Hardebergaspåret

Beachplaner i Stadsparken

KAPITEL III

BIOLOGISK MÅNGFALD

Biologisk mångfald

Genom att underteckna konventionen om biologisk mångfald har Sverige förbundit sig till att vårda vår biologiska mångfald. Biologisk mångfald innebär en variationsrikedom inom tre nivåer: att vårt landskap har många olika naturtyper, att där finns många olika arter och att det finns en stor genetisk variation inom arterna.

Naturvårdsarbetet sker främst på ekosystemnivå och på artnivå. För att kunna bevara enskilda hotade arter krävs att deras livsmiljöer bevaras, skyddas och i vissa fall återskapas. Livsmiljöernas storlek, form, kvalitet och samband i landskapet är faktorer som påverkar arters livskraftighet och spridningsmöjligheter. Vissa naturtyper är särskilt rika på hotade arter och koncentrerade åtgärder i dessa områden ger stor naturvårdsnytta.

Sammanfattning av kapitel III - Utmaningar och fokusområden

Utmaningar

Lunds kommun står inför utmaningen att bevara och öka den biologiska mångfalden i kommunen. En viktig del är att öka kunskapen om den biologiska mångfaldens värden både bland kommunala och privata aktörer för att kunna motivera långsiktiga lösningar. 1900-talets samhällsförändringar i allmänhet, och jordbrukets utveckling i synnerhet, har påverkat den biologiska mångfalden negativt. Utmaningen består nu i att värna flera viktiga livsmiljöer och på så vis ge förutsättningar för ett stort antal hotade arter att fortleva. En förutsättning för det är att arterns livsmiljöer består av sammanhängande strukturer, det vill säga förebygga och minska fragmentering i landskapet. I arbetet med hotade arter krävs mer kunskap kring ekosystemens funktionalitet, för att på bästa sätt kunna genomföra insatser.

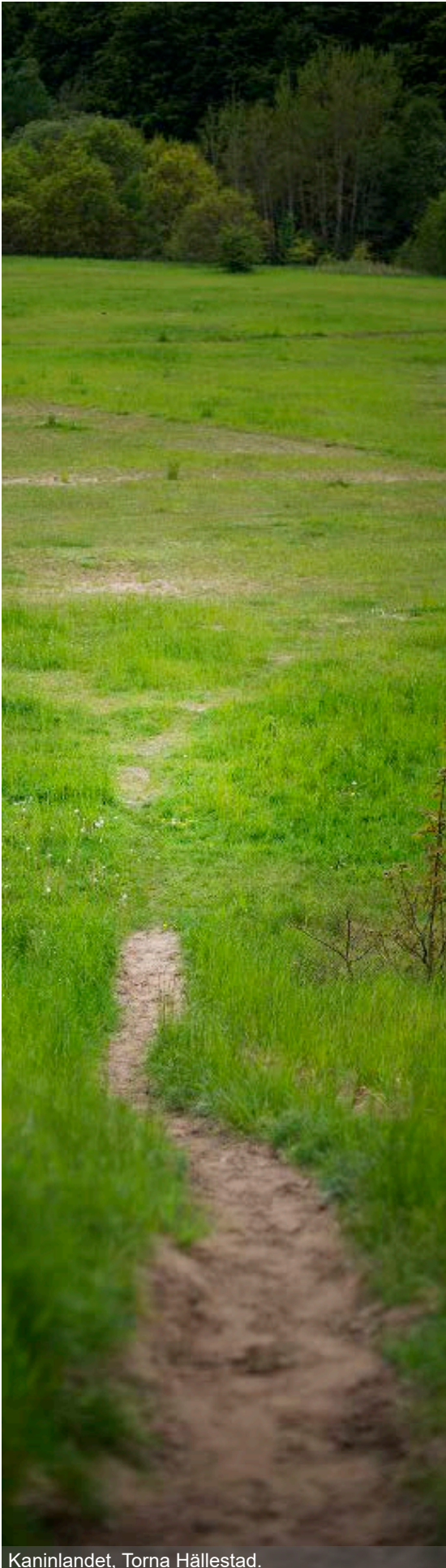
Fokusområden för Lunds kommuns arbete med biologisk mångfald:

- Skyddad natur
- Följande livsmiljöer:
  - Ädellövträd
  - Sandmiljöer
  - Ängs- och hagmarker
  - Våtmarker
- Kunskapsspridning om värdet av biologisk mångfald
- Kommunens ansvarsarter
- Biologisk mångfald i tätorterna

Strategier

Här markeras strategier som kopplar till fokusområdet. Specifika åtgärder föreslås i handlingsplanen

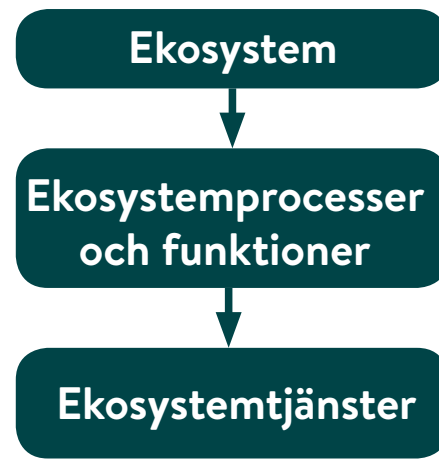

Kaninlandet, Torna Hällestad.

Värdet av biologisk mångfald

Värdet av den biologiska mångfalden kan motiveras utifrån två olika perspektiv. Det ena perspektivet handlar om att naturen, både enskilda individer och arterna eller ekosystemen, har ett egenvärde och finns till för sin egen skull. Det andra perspektivet handlar om att naturen har ett värde för oss människor genom att förse oss med ekosystemtjänster som vi är beroende av. Att skydda och gynna den biologiska mångfalden är en förutsättning för funktionella ekosystem, ekosystemprocesser och en långsiktig försörjning av ekosystemtjänster. Dessa ekosystemtjänster är grundläggande för att kommande generationer ska kunna leva på jorden.

Hoten mot biologisk mångfald

Globalt sett finns det tre huvudkategorier för hoten mot biologisk mångfald: biotopförstörelse, överexploatering och införsel av främmande arter¹³. Hoten är starkt kopplade till människans brukande av landskapet som ständigt förändrar livsmiljön för arter och förutsättningarna för biologisk mångfald. Människan har under lång tid påverkat de ekosystem vi levtt i. När vi började bruka jorden så liknade det naturliga störningsregimer i ekosystemen som vi tidigare delvis satt ur spel. Ett småskaligt och ekologiskt jordbruk ledde till ökade variationer av livsmiljöer. Under de senaste århundraden, framförallt från 1800-talet och framåt har människans påverkan kommit att bli av helt annan art, med förödande konsekvenser för den biologiska mångfalden. Under 1800- och 1900-talen skedde stora förändringar i den skånska markanvändningen, bland annat dikades våtmarker ut och småskaliga, varierade miljöer samt äldre träd och död ved blev allt ovanligare i landskapet. Jordbruket rationaliserades och förändrade landskapets strukturer och konstgödsling och kemiska bekämpningsmedel infördes. Läckage av näringsämnen från det rationella jordbruket har en stor negativ påverkan på många naturmiljöer, framförallt vattenmiljöer. Samtidigt hotas många biotoper knutna till äldre kulturmarker av gödsling, igenväxning och minskad hävd. Hur ett förändrat klimat kommer påverka den biologiska mångfalden, vet vi inte fullt ut. Men vi kan räkna med en ökad etablering av främmande arter, samt att arter som lever på gränsen av sin naturliga utbredning, kan komma att försvinna.

Tätorterna har vuxit och allt större arealer har exploaterats och hårdgjorts vilket har fragmenterat naturmiljöerna och påverkat

den biologiska mångfalden på ett negativt sätt. Det krävs nu ett aktivt arbete för att bibehålla, skydda och öka den biologiska mångfalden i landskapet och en grön och varierad tätortsstruktur som ger bättre förutsättningar för biologisk mångfald i tätorterna.

Ett stort hot är också okunskapen om den biologiska mångfaldens värde vilket riskerar att leda till att kortsiktigt ekonomiskt fördelaktiga lösningar går före långsiktiga och hållbara lösningar. Här har kommunen möjlighet och stort ansvar att påverka genom att bidra till en ökad förståelse för den biologiska mångfaldens betydelse.

Naturförvaltning

Lunds kommun förvaltar totalt ca 1200 ha naturmark, varav ungefär hälften är skog och hälften i huvudsak betes- eller slåttermark. De flesta naturområdena i Lunds kommun har en kulturbetingad historia och är därför i behov av olika former av skötsel för att såväl de biologiska som sociala värdena skall bibehållas och utvecklas. Skötsel omfattar i huvudsak olika typer av hävd exempelvis bete, slåtter av öppna marker eller gallring och röjning av skogsmark men också skötsel av våtmarker. Fasta anordningar exempelvis parkeringsplatser, stigar, spänger, toaletter, sopkärl, vindskydd, fågeltorn, grillplatser och skyltar kräver också kontinuerlig skötsel och tillsyn. Skötsel planeras och genomförs av park- och naturavdelningen vid tekniska förvaltningen. I kommunens kommunala naturreservat samt de statliga reservat som sköts av Lunds kommun är brukande och skötseln reglerad genom bestämmelser och fastställda skötselplaner. Det praktiska skötselarbetet utförs enligt årliga upphandlingar med entreprenör. Betesmarkerna sköts genom betesavtal (jordbruksarrenden) med olika privata djurhållare.

Värdefull natur

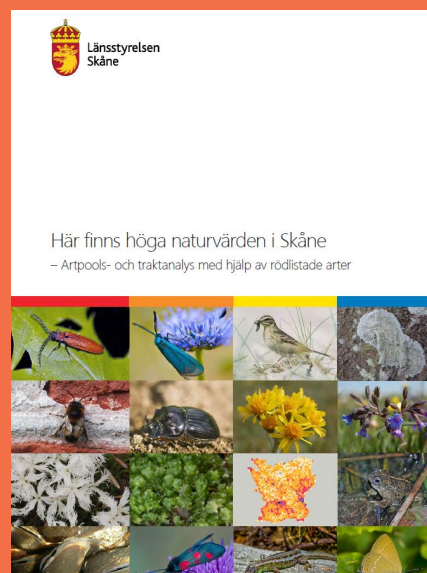
I Lunds kommun finns det flera naturtyper med högt värde som utgör livsmiljö för flera hotade arter. Omkring 4000 hektar natur i kommunen är skyddad som naturreservat, nationalpark eller biotopskyddsområden, se "Skyddad natur", kapitel II, och karta 1 och 2.

För att värna och utveckla värdefull natur på ett bra och kostnadseffektivt sätt behöver vi kunskap om de ekologiska funktionerna i landskapet. Ett nätverk av ekologiskt funktionella miljöer kallar vi för grön infrastruktur.

LÄS MER:

Vägen till ett biologiskt rikare Skåne
-Naturvårdsstrategi för Skåne

LÄS MER:

Här finns höga naturvärden i Skåne

När jordbrukslandskapet förändrats från småskaligt och varierat till storskaligt och enhetligt har många av de växt- och djurarter som anpassat sig till det gamla landskapet svårt att överleva på lång sikt. I länsstyrelsens rapport Här finns höga naturvärden i Skåne – Artpools- och traktanalys används fynd av rödlistade arter för att analysera hur artrika platser och värdefulla livsmiljöer fördelar sig över landskapet. Analysen visar att en stor del av den biologiska mångfalden, både växt- och djurarter, i hög grad är knutna till det kulturpräglade landskapet.

LÄS MER: GRÖN INFRASTRUKTUR

Naturvårdsverket har i uppdrag att samordna arbetet med att genomföra grön infrastruktur. Många aktörer berörs och är inblandade och samordning är därför viktigt. Naturvårdsverket vägleder länsstyrelser, kommuner och andra aktörer i arbetet. På deras hemsida finns det många exempel på åtgärder för hur arbetet med att genomföra grön infrastruktur.

www.naturvardsverket.se/gron-infrastruktur

Grön infrastruktur

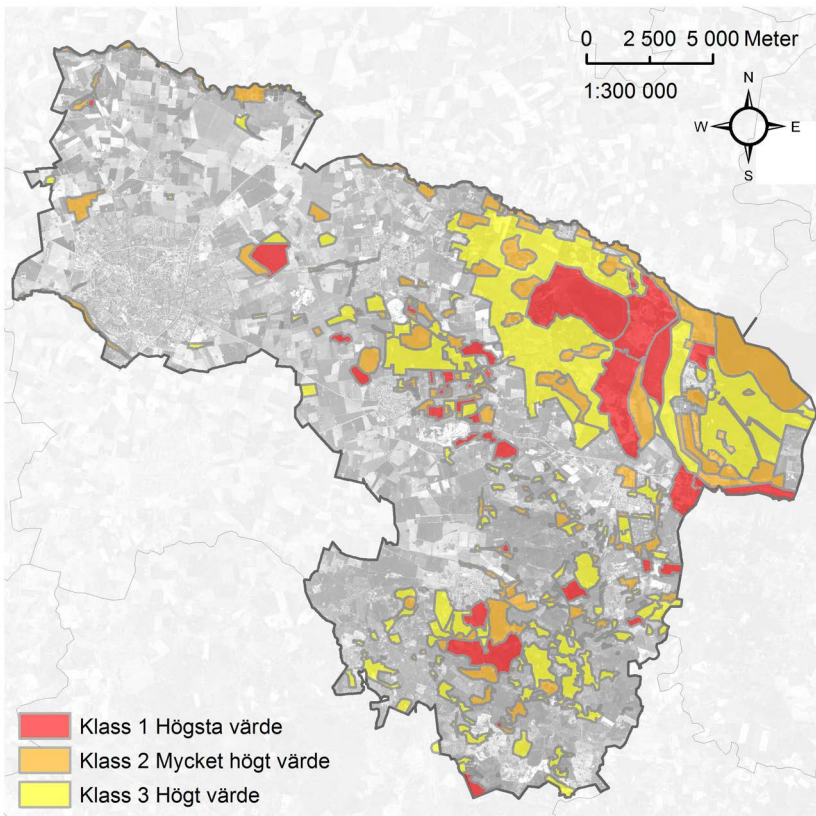
Den gröna infrastrukturen består av värdekärnor, värdetrakter och de spridningsvägar som finns mellan dessa. För att den gröna infrastrukturen ska vara funktionell behöver värdekärnorna och spridningsvägarna vara av tillräcklig kvantitet och kvalitet. Att analysera förutsättningarna för olika växters och djurs möjligheter att överleva i landskapet är centralt i arbetet¹⁴. Arters behov av sammanhängande livsmiljöer i tillräcklig storlek samt spridningsvägar i landskapet är avgörande för förmågan att producera ekosystemtjänster. Olika arter har olika förmåga och behov av förflyttning och för att förflyttning ska kunna ske är det viktigt att stråken innehåller miljöer som liknar värdekärnorna, så kallade "klivstenar" eller "stepping stones"). För att bevara och skapa strukturer där arterns livsmiljöer hänger samman behövs mer kunskap om de landskapsekologiska sambanden i landskapet och arterns förutsättningar. Genom ökad kunskap kan särskilt viktiga länkar uppmärksammas och stärkas och skadliga insatser undvikas. En kommunövergripande vegetationskartering skulle tillsammans med artpoolsanalyser kunna utgöra fördjupad kunskap kring landskapsekologiska samband och utgöra grunden för att mer aktivt kunna bevara och återskapa spridningssamband.

Värdekärnor och värdetrakter kan kartläggas genom exempelvis inventeringar och artpoolsanalyser. Att arbeta med skydd för och uppföljning av kommunala ansvarsarter är en metod. Ansvarsarter kan delas upp beroende på habitatpreferenser och på så sätt också ge indikationer på hur statusen för olika naturtyper utvecklas över tid. Se vidare "Karaktäristiska naturtyper i Lunds kommun" och "Lunds kommuns ansvarsarter"

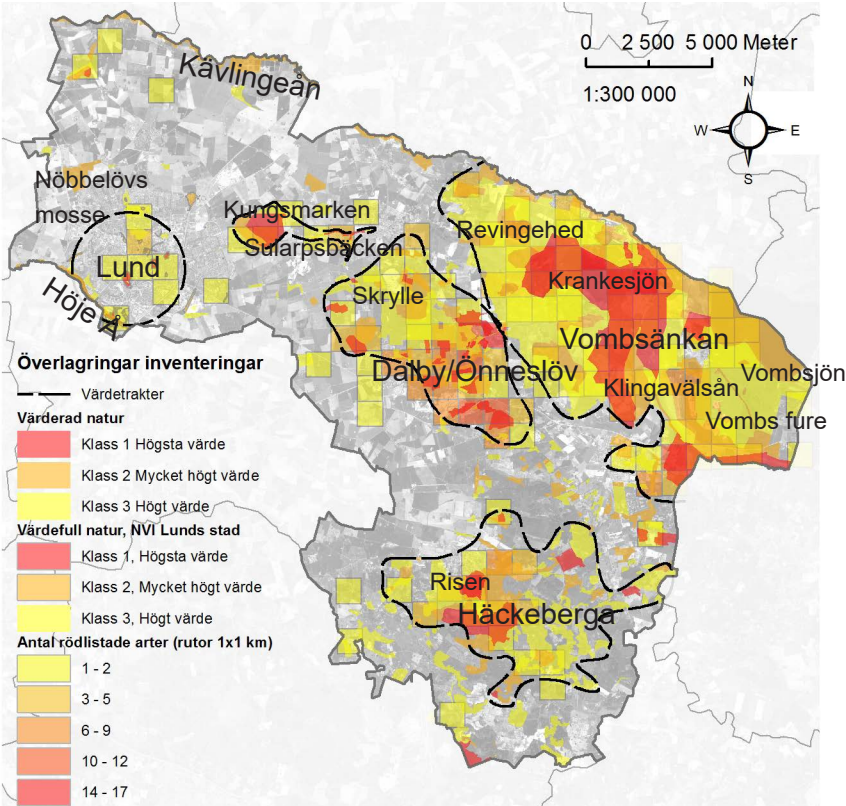

Naturreservatet Risen strax utanför Genarp

Karta 3: Inventering av värdefull natur i Lunds kommun

Karta 4. Värdekärnor och värdeetrakter som framträder vid överlagring av karta 4, 5 och 7. Värdeetrakter är grovt markerade med svart linje, värdekärnor framträder som orangea och röda områden.

Värdekärnor och värdeetrakter

Lunds kommun är rikt på värdefulla natur- och rekreative miljöer. De största områdena med höga naturvärden återfinns i de östra kommundelarna med bland annat Vombsjönsänkan och Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen.

Genom en kartläggning från 2006 med uppdatering och revidering 2015 (se karta 3) har värdekärnor i Lunds kommun klassats på en skala från 1–3 med följande betydelse:

- Klass 1 Högsta värde
- Klass 2 Mycket högt värde
- Klass 3 Högt värde.

Dessa klassningar utgår främst från habitat/vegetationstyper som förutsättning för biologisk mångfald, vilka sedan har kompletterats med aspekter för geologi, friluftsliv, kulturmiljö, landskapsbild och pedagogik. Mängd, kvalitet och tidpunkt på underlaget för klassningen kan variera och klassningen bör därför revideras i takt med att ny kunskap tillkommer. Kartan ska vara till grund för beslut i den fysiska planeringen. Ingående beskrivningar av varje klassat underlag finns framtaget.

Bilden av värdekärnorna förstärks ytterligare om man överlagrar kartläggningen med artpoolsanalys av rödlistade arter¹⁵ (se karta 4). Hela Vombsjönsänkan sandiga marker framträder som tydliga värdekärnor samt de rika fäladsmarkerna runt Dalby, Skrylle och Torna Hällestad. Det finns också flera hotade arter i Häckebergas ädellövskogar. I övriga delar av kommunen, som till stora delar domineras av åkermark, finns mer spridda betydligt glesare förekomster av hotade arter. Ådalarnas naturmiljöer utgör viktiga livsmiljöer för slättlandskapets fåglar, insekter och däggdjur.

EU-HABITAT SOM FÖREKOMMER I LUNDS KOMMUN

2320 Rissandhedar
2330 Grässandhedar
4030 Torra hedar
5130 Enbuskmarker
6210 Kalkgräsmarker
6230 Stagg-gräsmarker
6410 Fuktängar
7230 Rikkärr
9070 Trädklädd betesmark
9080 Lövsumpskog
9110 Näringsfattig bokskog
9130 Näringsrik bokskog
9160 Näringsrik ekskog
9190 Näringsfattig ekskog
91E0 Svämlövskogar
91F0 Svämädellövskogar

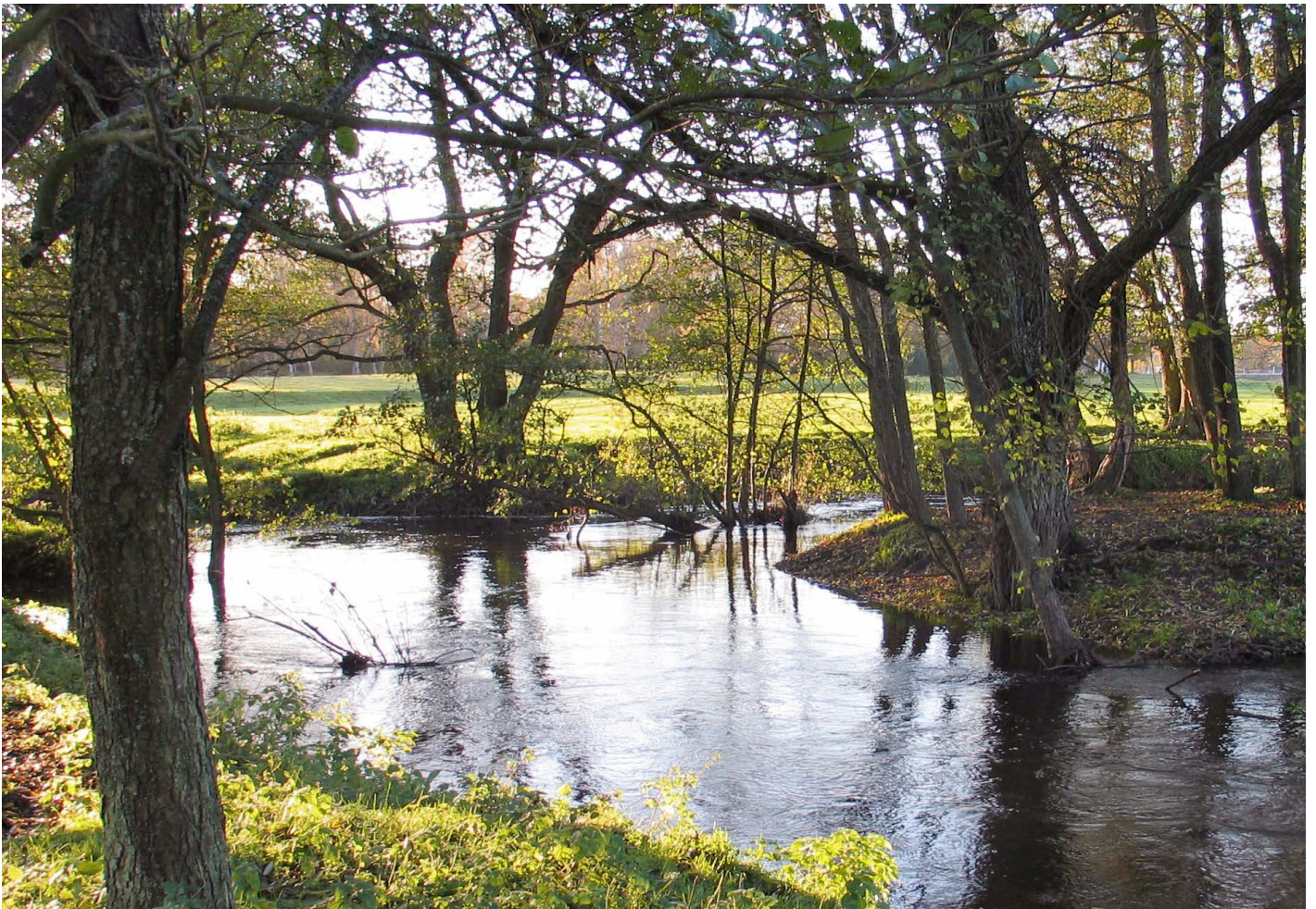
Osäkra förekomster:

3140 Kransalgsjöar
3150 Naturligt näringsrika sjöar
3160 Myrsjöar
3260 Mindre vattendrag
6430 Högörtängar

Natura 2000-nätverket i Lunds kommun

I Lunds kommun finns 20 Natura 2000-områden, 2 av dessa utgår från fågeldirektivet, Krankesjön och Klingavälsån, övriga 18 från Habitatdirektivet.

Bland habitaten i habitatdirektivet finns det några som Lunds kommun har ett särskilt ansvar för eftersom en förhållandevis stor del av landets förekomster finns i kommunen. Hit räknas exempelvis rissandhedar, grässandhedar och torra hedar på Revingefältet. Enbuskmarker är vanliga på Romeleåsen men den nationella förekomsten är dåligt dokumenterad, detsamma gäller högörtängar. Lund har också ett särskilt ansvar när det gäller kalkgräsmarker med Kungsmarken som en av landets största slätterängar. Detsamma gäller kommunens stora andel näringsrik bokskog. En annan grupp är rikkärr som förekommer exempelvis vid Sularpskärret och Röglekärret.

Karaktäristiska naturtyper i Lunds kommun

I Lund finns det en stor variation av olika naturtyper. Några av dessa finns det anledning att särskilt värna då de innehåller en unik biologisk mångfald. Andra behöver utvecklas för att bevara den biologiska mångfalden i kommunen.

Ängs- och betesmarker

Ängs- och betesmarker har utgjort en betydande del av den brukade jorden i kommunen. En lång rad växter och djur har anpassat sig till denna miljö och miljön är också viktigt ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Arealen naturliga ängs- och betesmarker i Skåne har minskat mycket kraftigt under 1900-talet. I dag finns bara små rester kvar av dessa naturtyper.

När betet upphör på en plats växer marken igen av mer kraftigt växande arter och många arter som trivts i en hävdade markerna försvinner och har därför blivit hotade. I Skåne har ordet fäladsmarker kommit att beteckna utmarken, det vill säga den gemensamma betesmarken från de gamla byalagens tid, där marken är ofta stenig och tuvig och där enbuskar och ljung förekommer.

Länsstyrelsen i Skåne tog 2007 fram skriften "Värdefulla ängar och betesmarker i Skåne" med förslag på prioritering av marker för restaureringsinsatser för äng- och betesmarker. Skåne står för en mycket stor andel av landets ängsmark och Lund är den kommun i Skåne med näst mest ängsmark (302 hektar), mest ängsmark har Kristianstads kommun (508 hektar)¹⁶. Mycket av denna areal är fuktig ängsmark längs vattendrag och sjöar som i Klingavälsåns naturreservat. Kungsmarken är en av landets största friskängsmarker och en viktig ansvarsmiljö för Lunds kommun.

Naturvårdsarbete

Svartfläckig blåvinge, *Phengaris arion* (NT)

HABITATDIREKTIVETS ARTER SOM FÖREKOMMER I LUNDS KOMMUN

Kalkkärrgrynsnäcka
Smalgrynsnäcka
Citronfläckad kärrtrollslända
Grön mosaikslända
Svartfläckig blåvinge
Bred paljettdykare
Läderbagge
Hålträdklokrypare
Större vattensalamander
Strandpadda
Lövgroda
Ätlig groda
Vanlig groda
Åkergroda
Sandödlan
Stor fladdermus
Nordfladdermus
Vattenfladdermus
Hasselmus
Iller
Mård
Blåmossa
Lumrar
Vitmossa
Slättergubbe
Gulyxne
Sandnejlika

Osäkra förekomster:

Tjockskalig målarmussla
Ekoxe
Bäcknejonöga
Stensimpa
Lökgroda
Trollfladdermus
Dammfladdermus
Brandtsfladdermus
Gråskimlig fladdermus
Dvärgfladdermus

Sandmark, Kaninlandet, Torna hällestad

Sandmarker

I sandmarker utvecklas en rik flora av ettåriga, konkurranssvaga växter som behöver den bara sandmarken för att fröna ska kunna gro. Många insekter trivs i den lättgrävda marken. Per ytenhet har sandmiljöer fler rödlistade arter än någon annan naturtyp i landet. Markerna är ofta kraftigt påverkade av människan och växer så småningom igen om de lämnas för fri utveckling och förlorar därmed sin höga biologiska mångfald. Kunskapen om de sandiga markernas betydelse för den biologiska mångfalden har omvärderat synen på marker som tidigare ansågs vara ointressanta ruderatmarker. Sandmarkerna är ofta lätta att restaurera och nyskapa.

Revingefälten i Vombsänkan har med en kombination av militärt övningsfält och omfattande betesdrift blivit en unik plats med sina torra sandiga marker som hyser många hotade och sällsynta arter. Tack vare att större delen av området betas skapas unika möjligheter för betesfloran och faunan att sprida sig i området. Pansarfordonens erosion skapar långa stråk av sandmiljöer där de specialiserade arterna kan sprida sig. Minskat antal övningar har minskat slitaget och de markstörningar som är viktiga för många arter. Det är nödvändigt att åter skapa de störningsregimer som är viktiga för att de sällsynta sandlevande arterna skall kunna leva kvar och utveckla sina förekomster till livskraftiga populationer. Även i Vombs fure, Genarp, Torna Hällestad och Veberöd finns sandmarker med många rödlistade arter.

Våtmarker

Skåne var länge ett mycket blött landskap med många våtmarker och sjöar. Våtmarksarealen har minskat kraftigt i Skåne sedan 1800-talet då det pågick omfattande torrläggning när våtmarker dikats ut, sjöar sänkts och vattendrag rätats ut för att ge ny odlingsmark. Vattenkvaliteten har även försämrats i vattendrag och sjöar, främst genom läckage från jordbruk och utsläpp från reningsverk, tätorter och verksamheter. De senaste decennierna har dock trenden vänt och många nya våtmarker och dammar har skapats och vattendrag har återställts till mer naturliga sträckningar och flöden samtidigt som vattenkvaliteten förbättrats. Den biologiska mångfalden har dock i stort fortsatt att minska och utdöendet av hotade arter har fortsatt. För att uppnå god bevarandestatus av sjöar och vattendrag måste arbetet med att återskapa naturliga flöden och våtmarker som kan rena vattnet på naturlig väg fortgå. Särskilt viktigt är detta vid avrinning från tätorter där stora mängder föroreningar ansamlas.

Genom engagemanget i Kävlingåns och Höje ås vattenråd har kommunen ett mellankommunalt vattenvårdsarbete. Under många år genomfördes projekt kring åarna som resulterat i att ett stort antal våtmarker har anlagts inom kommunen, främst längs vattendragen vilket bidrar till näringsreduktion i vattendragen, ökad biologisk mångfald och ökad tillgång till rekreativa miljöer. De båda vattendragsprojekten har samlat in kunskap, genomfört åtgärder och utvärderat resultaten för åtgärderna. Genom vattenråden drivs arbetet vidare och insatser genomförs kontinuerligt, exempelvis har våtmarker skyddats genom naturreservatsbildning, rikkärr har inventerats och flera restaureringar av våtmarker har gjorts.

Betad vårmarksäng

Skogsmiljöer

Skånes skogar har genomgått stora förändringar under de senaste århundradena. Tidigare var halvöppna skogar och lundar med bete- och slätter den vanligaste brukningsformen av skogar. Här fanns då rikligt med gamla träd och många av skogens mer krävande insekter, svampar, mossor och lavar fanns relativt spridda i landskapet. Med införandet av moderna skogsodlingsformer har skogsarealen ökat kraftigt samtidigt som de kvaliteter som gynnar en rik biologisk mångfald i form av äldre träd, död ved och varierad träslagsammansättning har minskat kraftigt. Parker, alléer, hagmarker och igenväxande sumpskogar och särskilt miljöer med lång kontinuitet av trädbärande marker med äldre träd och död ved har därför blivit värdefulla för den biologiska mångfalden.

Stora arealer skyddad skog är idag barrskog eller ungskog av ädellöv som med tiden kan omföras till lövskog och utvecklas till värdefulla ädellövskogar. Särskilt viktigt är detta i Skrylleområdet och Risen som kan stärka värdena i angränsande värdekärnor och öka arealen trädbärande mark med höga värden för den biologiska mångfalden. Utan restaurering är det inte möjligt att bevara alla de arter som idag är hotade.

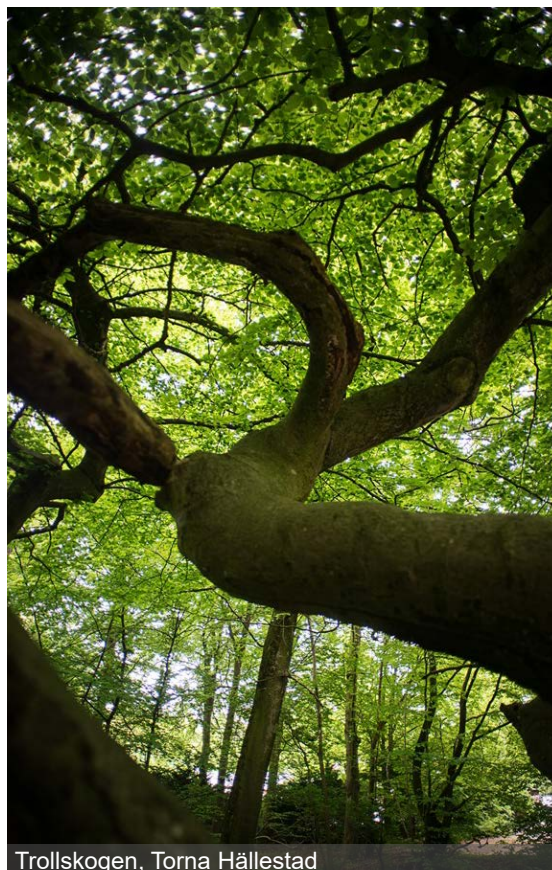
Två större värdeetrakter ligger i Lunds kommun, dels Skrylleområdet och dels västra backlandskapet. För många mindre skogsområden är det viktigt att knyta samman dessa till sammanhängande spridningsområden om naturvärdena skall kunna bevaras.

Åkermark

Skånes högproduktiva åkermark står för en av Sveriges viktigaste resurser för livsmedelsproduktion. Åkermarken utgör en stor del av kommunens västra delar och är karaktäristisk för landskapsbilden. Inom kommunen finns det stora skillnader på åkermarken, i de västra delarna av kommunen är det bördigare jämfört med de östra delarna.

Frågan om jordbruksmarkens bevarande har intensifierats sedan den förra översiktsplanen antogs 2010. Från att fokus då låg på att särskilt bevara så kallad 10+ jord, vilket motiverade en kvantitativ utbyggnad av de östra tätorterna, ligger fokus i den nya översiktsplanen (2018) mer på en långsiktigt hållbar förvaltning av all brukningsvärd jordbruksmark. Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Enligt miljöbalken 3 kap 4 § får *brukningsvärd jordbruksmark* tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose *väsentliga samhällsintressen* och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet har försämrats i takt med förändrade odlingsformer och utveckling av större brukningsenheter. Omfattande konstgödsling och användning av kemiska bekämpningsmedel har slagit ut en stor del av den äldre floran och faunan. Det finns dock goda möjligheter att förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet genom att återskapa och nyskapa habitat, anlägga våtmarker och odlingsfria skyddszoner. Förutom att höja kvalitet och kvantitet på befintliga biotoper är det också viktigt att förbättra spridningsmöjligheter mellan olika värdekärnor. Att stärka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet är viktigt för att ge förutsättningar för produktionen av ekosystemtjänster, såsom pollinering och skadereglering, som kommer jordbruket till gagn.

Trollskogen, Torna Hällestad

Åkermark med betodling

Arter

I vår tid försvinner årligen upp till tusen gånger fler arter än vad som skulle gjort utan människans påverkan. De mest utsatta är de arter med begränsad utbredning, dålig spridningsförmåga eller specifika krav på sin livsmiljö. För att förhindra att arter försvinner finns det olika typer av artskydd. Artskyddet bygger på internationella överenskommelser och EU-direktiv samt inkluderar de svenska fridlysningarna. Skyddet bidrar också till att nå miljömål i Sverige, inom EU och globalt. Naturvårdsverket arbetar bland annat med särskilda åtgärdsprogram, rödlista och fridlysning för att skydda hotade arter.

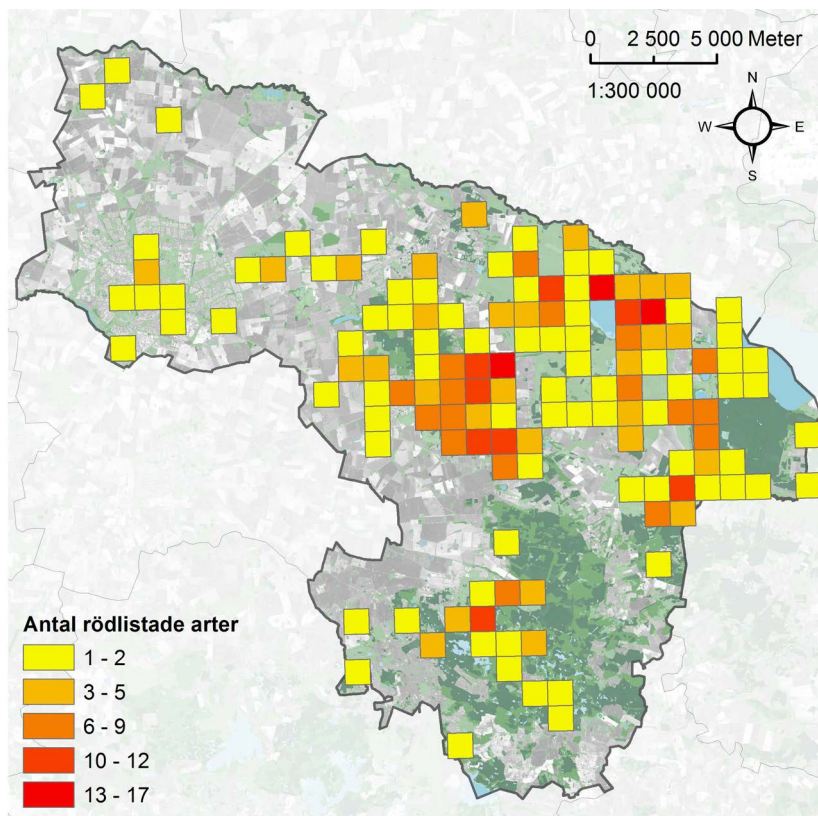
Livskraftiga artpopulationer

Det finns flera olika bedömningar av hur många arter det finns på jorden och de flesta ligger inom intervallet 10–100 miljoner. Bara 1,4 miljoner av dessa är beskrivna och ett fåtal kända mer i detalj. I Sverige finns en relativt "ung" sammansättning av växter och djur som invandrade efter istiden, för ca 15 000 år sedan. Dessutom medför klimatet att ett begränsat antal arter kan överleva här. Totalt beräknas ca 50 000 arter finnas i Sverige. Skåne har de mest gynnsamma förhållandena med både näringsrika marker och hög medeltemperatur i förhållande till övriga landet. Det är också i Skåne som de flesta arter i landet finns. Lunds kommun är ett av de artrikaste områdena i Skåne och dessutom en av de bäst undersökta kommunerna. Att bevara och utveckla förutsättningarna för artrikedom i landskapet är viktigt för ekosystemens dynamik och kontinuitet och för att vi ska kunna ta del av alla de ekosystemtjänster som är beroende av landskapets biologiska mångfald.

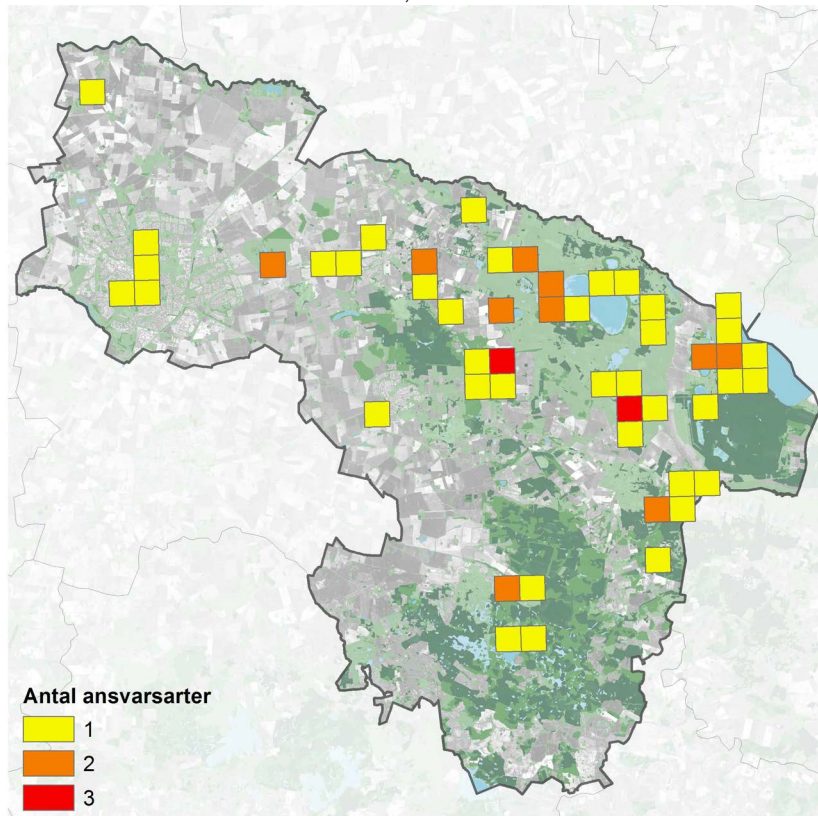
Artskyddsförordningen - Fridlysning

Artskyddsförordningen (2007:845) är en del av Miljöbalken. I Artskyddsförordningen anges vilka arter som är fridlysta och skyddade enligt Habitatdirektivet. Samtliga regelbundet förekommande svenska arter som är upptagna i Habitatdirektivet är också fridlysta.

Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna eller utsättas för plundring. I Sverige finns ca 585 fridlysta växt- och djurarter som är fridlysta i hela landet, dessutom finns ytterligare 43 arter som är fridlysta i vissa län. Alla orkidéer, groddjur, kräldjur, fladdermöss och vilda fåglar är fridlysta. Alla skyddade arter tas upp i Artskyddsförordningens bilagor 1 och 2. Habitatdirektivets arter är markerade med N i artskyddsförordningens bilaga 1.

Karta 5: Artpoolskarta för 89 utvalda rödlistade arter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen under perioden 2011-2015. Rutorna är 1x1 km stora, och täcker totalt 138 km².

Karta 6: Artpoolskarta för antal ansvarsarter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen under perioden 2011-2015

Utöver fridlysningen i artskyddsförordningen så är alla vilda fåglar och däggdjur också fredade enligt jaktlagen (SFS 1987:259) och jaktförordningen (SFS 1987:905). Genom fiskelagstiftningen kan även fiskar och blötlevande kräftdjur och blötdjur, t.ex. musslor och snäckor, skyddas. Det är förbjudet att fiska mal och flodpärlmussla i hela landet enligt förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen (SFS 1994:1716).

Rödlistan

De arter som riskerar att utrotas inom en snar framtid eller har en mycket negativ utveckling förs upp på den svenska rödlistan¹⁷. Där grupperas arterna i enlighet med internationella kriterier i ett system med sex kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Tre av dem innebär att arten är hotad och en av kategorierna innebär att kunskap saknas för att kunna avgöra om arten är hotad. Det hårda exploateringsstrycket och det intensiva jord- och skogsbruket har bidragit till att det i Skåne finns flest rödlistade arter i landet. Enligt den nationella rödlistan 2015 fanns det omkring 1900 rödlistade arter i Skåne och 15 procent av dessa förekom endast här. Det finns också ett mycket stort antal rödlistade arter i Lunds kommun.

Rödlistans kategorier för grad av sällsynthet:

- RE Försvunnen (Regionally Extinct)
- CR Akut hotad (Critically Endangered)
- EN Starkt hotad (Endangered)
- VU Sårbar (Vulnerable)
- NT Missgynnad (Near Threatened)
- DD Kunskapsbrist (Data Deficient)

Lunds kommun har tagit fram en modell för att utvärdera statusen för rödlistade arter inom kommunens miljöövervakningsprogram. I modellen föreslås det att begränsa de rödlistade arterna till arter som är rödlistade just i dagsläget och som har en tydlig naturvårdsrelevans och en relativt stark koppling till en specifik naturtyp (sandmark, äng- och betesmark, våtmark, skog och träd, åkermark eller urban miljö). De utvalda arterna är tänkta att spegla utvecklingen även för andra rödlistade arter i samma naturtyp och utgöra bas vid framtida uppföljningar. I den nu föreslagna listan ingår 96 rödlistade arter¹⁸.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är ett viktigt verktyg för att rädda hotade arter och deras livsmiljöer. Det finns närmare 200 åtgärdsprogram i Sverige. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för åtgärdsprogrammen. Kommunerna hjälper till att genomföra föreslagna insatser för utpekade arter.

Invasiva arter

Många främmande arter har förts in medvetet eller omedvetet i Sverige med människans hjälp. Vissa av dem orsakar inga problem utan har istället på många olika sätt varit viktiga för oss, som exempelvis potatis eller vete. Problem uppstår först när arter blir invasiva, vilket innebär att de får fäste, förökar sig och sprider sig kraftfullt i landskapet eller i vattnet. Invasiva arter anses nu vara ett av de största hoten mot den inhemska biologiska mångfalden och riskerar dessutom att bli ett hot inte bara för de naturliga ekosystemen utan även för ekonomi och hälsa. Ett förändrat klimat kan öka förutsättningarna för nya invasiva arter att spridas och etablera sig. Länsstyrelsen i Skåne har tagit

ANSVARSARTER FÖR LUNDS KOMMUN

KÄRLVÄXTER

Dvärgag
Bäckfräne
Kärnocka
Pipstakra
Svarttåg
Väggört
Kärnäva
Sandnejlika
Humlesuga
Stor ögontröst
Luktvädd

STEKLAR

Batavsandbi
Lindenius pygmaeus

FJÄRILAR

Utropstecknad korthuvudmal
Ringlad vintermätare
Mjölfly
Nordiskt kapuschongfly
Smalt gräsmott
Sandfältljusmott

TVÅVINGAR

Stor sandrovfluga
Gördelrovfluga
Blankgul trädstyltfluga
Mindre parkblomfluga

SKALBAGGAR

Limnebius nitidus
Gul frölöpare
Bolitochara lucida
Skoveldyngbagge
Mörk pingborre
Nosodendron fasciculare
Priobium carpini
Blåsvart brunbagge
Chrysolina sturmi
Stor plattnosbagge

HALVVINGAR

Grågrön gräsängsskinnbagge

MOSSOR

Skånsk sprötmossa

STORSVAMPAR

Skivsopp
Tigermussling

LAVAR

Fjällig vägglav

GROD- OCH KRÄLDJUR

Lökgroda

fram en rapport över exempel på invasiva arter i Skåne. Där betonas att det mest effektiva är att förebygga införsel av invasiva arter samt att bekämpa arter i ett tidigt skede då det både är dyrt och svårt att bekämpa en art som etablerat sig. Några arter som fått fäste i Lunds kommun är: Jätteloka, Vresros, Blekbalsamin, Parkslide, Jätteslide, Mink och Spansk skogssnigel.¹⁹ Jätteloka och Parkslide bekämpas på kommunalt förvaltnad mark.

Lunds kommuns ansvarsarter

Ansvarsarter är arter som kommunen bedöms ha ett särskilt stort ansvar för eftersom de är hotade och har en snäv utbredning i landet. Det saknas en nationell definition av vad en ansvarsart är, men det kan betraktas som en art där en stor del av den totala förekomsten finns inom en begränsad del av artens utbredningsområde och den kommun som har de flesta individerna av en art kan sägas ha ett särskilt ansvar för artens bevarande. Lunds kommun har utifrån ett förslag från länsstyrelsen²⁰ tagit fram ett antal ansvarsarter²¹. För att uppfylla kraven som ansvarsart i Lunds kommun ska arten:

- vara hotad (rödlistningskategori CR, EN eller VU),
- endast förekomma i Skåne eller ytterligare ett län,
- och förekomma i Lunds kommun.

Genom att lägga särskild vikt vid bevarande och skydd av ansvarsarterna kan kommunen bidra till att risken för utrotningen av arten i Sverige minskar. Om arterna gynnas, gynnas dessutom många andra arter i samma habitat. Genom att arbeta med ansvarsarter kan kommunen tydligt rikta åtgärder för arterna och även mäta effekten av dem.

Totalt bedöms 38 arter uppfylla kraven enligt ovan och då inkluderas även arter med mycket få fynd i kommunen som har länet som huvudsaklig utbredning. Samtliga arter kan kopplas till någon av naturtyperna; sandmark, äng/betesmark, våtmark och skog/träd. Kommunens ansvarsarter bör följas upp genom artpoolsanalyser som görs vart 5:e år.

Biologisk mångfald i tätorterna

De ekologiska värdena av grönstrukturen i tätorterna är många och viktiga. Variationen av gröna miljöer i staden medför att både art- och individrikedomen kan vara stor. Gamla uppvuxna träd ger goda förutsättningar för insekter och fågelliv och småfågelpopulationerna kan vara mycket täta i villaområdenas trädgårdar. Djurlivet har också stor betydelse för människans trivsel i stadens parker och trädgårdar.

För att upprätthålla en rik biologisk mångfald i tätorterna krävs både en variation av olika livsmiljöer, att dessa livsmiljöer är tillräckligt stora, samt att det finns spridningsvägar mellan olika habitat. Denna grönstruktur som är av strategisk betydelse för stadens möjlighet att få del av ekosystemtjänster redovisas både i kommunens översiktsplan och i detta grönprogram i kapitel IV.

Utveckling av ekologiska värden i tätorten

Den biologiska mångfalden kan utvecklas genom inriktad park- och naturskötsel och genom att planera för ökad biologisk mångfald vid nyanläggning och renovering av gröna miljöer, exempelvis:

- Ge utrymme för träd att uppnå ett stort omfång och hög ålder.
- Plantera arter av lokal härkomst.
- Nyplantera blommande och nektargivande buskar, träd och perenner som gynnar pollinatörer samt spara dem vid drift och underhåll av grönytor. Blomrikedom gynnar generellt sett insektsfaunan.
- Täta buskage och bryn som gynnar fåglar och små däggdjur.
- Se till att det finns spridningsvägar för djur och växter. Gynna bärande träd och buskar såsom hagtorn, rönn, vildapel, olvon och rosor inom tätorternas spridningsvägar
- Stärk de naturtyper som finns i närområdet. Naturvårdsgallring runt gamla ekar och andra ädellövträd är en viktig åtgärd för att skapa en rikare närnatur.
- Skapa och gynna solbelysta brynmiljöer och solbelysta solitära äldre träd eftersom de ofta är artrika miljöer.

Vid planering av nya bebyggelseområden, nya parker, upprustning av parker kan miljöer med ljusöppna bryn och blomrikedom återskapas eller nyskapas som också är vindskyddade. Ek (skogsek *Quercus robur*) är den trädart i Sverige som har flest arter knutna till sig under sin livscykel och bör därför nyplanteras, gynnas och få möjlighet att uppnå hög ålder.

Vid upprustning och skötsel av parker avlägsnas ofta gamla rötskadade lövträd. I många fall utgör dessa de sista refugerna för sällsynta insekter knutna till ved. I de fall träden utgör fallrisk bör de lämnas som högstubbar istället för att helt avlägsnas. Det minskar risken att de faller i storm samt förlänger livslängden. Om trädet måste fällas är det angeläget att spara stammen som en s.k. faunadepå på solbelyst lämplig plats. Död ved är värdefull för den biologiska mångfalden och har stor betydelse för funktionaliteten i ekosystemen runt ädellövträd. Även träd med stamskador, som orsakar savflöden, är mycket värdefulla. Sav är viktig föda för flera insektsarter.

En viktig åtgärd är att säkerställa att det finns efterträdare till dagens värdefulla ädellövträd i spridningsvägar och värdekärnor och verka för att dessa utvecklas och blir nästa generation jätteekar och hålträd. Att ta till vara efterträdarna gör att man bygger buffertkapacitet och förnyelseförmåga för att undvika stora tidsglapp i trädens åldersfördelning. En strategi för träd-succession redovisas i kommunens *trädplan*.

Naturvärdesinventeringar (NVI)

Inför förändringar i stadsmiljön som påtagligt förändrar ekologin bör en bedömning av områdets ekologiska status göras i ett tidigt skede. En första fråga att ställa sig är vilka livsmiljöer och ekologiska funktioner finns på platsen och hur dessa kommer påverkas? Man bör också titta på vilka spridningsvägar som finns för olika arter och hur dessa påverkas. Därefter görs fördjupade inventeringar av den biologiska mångfalden i sin helhet eller för specifika arter/artgrupper. Särskilt viktigt att bevaka är att eventuell förekomst av de växt- och djurarter

STORKPROJEKTET

Lunds kommun har under flera år stöttat Storkprojektet som drivs av Naturskyddsföreningen i Skåne och Skånes ornitologiska förening. I Storkprojektet föds storkar upp i hägn och släpps ut i syfte att återetablera en livskraftig, vild population av vit stork i Skåne. Från att det inte häckat ett enda storkpar i Skåne under 60- 70- och 80-talet, finns det nu, tack varare storkprojektet drygt 70 häckande par av vit stork i Skåne. För att uppnå en livskraftig stam krävs minst 100 häckande par, samt att de uppföda storkarna både flyttar under vinterhalvåret, återvänder till Skåne samt lyckas med sina häckningar. Den framtida utmaningen för storkarnas fortlevnad är framförallt den fortsatta bristen på lämpliga livsmiljöer i form av våtmarker.

Storkar på Vombs ängar

som tas upp i bilaga 1 till artskyddsförordningen inventeras.

För inventeringar bör den svenska standarden för naturvärdesinventering (NVI), SS 199000, följas. Alla fynd som görs ska rapporteras till artportalen och information om träd föras in i träd databasen. En översiktlig NVI på förstudienivå för Lunds stad med tillägg för naturvärdesklass 4 och för fördjupad artinventering av större vattensalamander finns från 2016. I vissa projekt kan det bli nödvändigt att genomföra en mer detaljerad NVI.

Viktiga urbana naturtyper

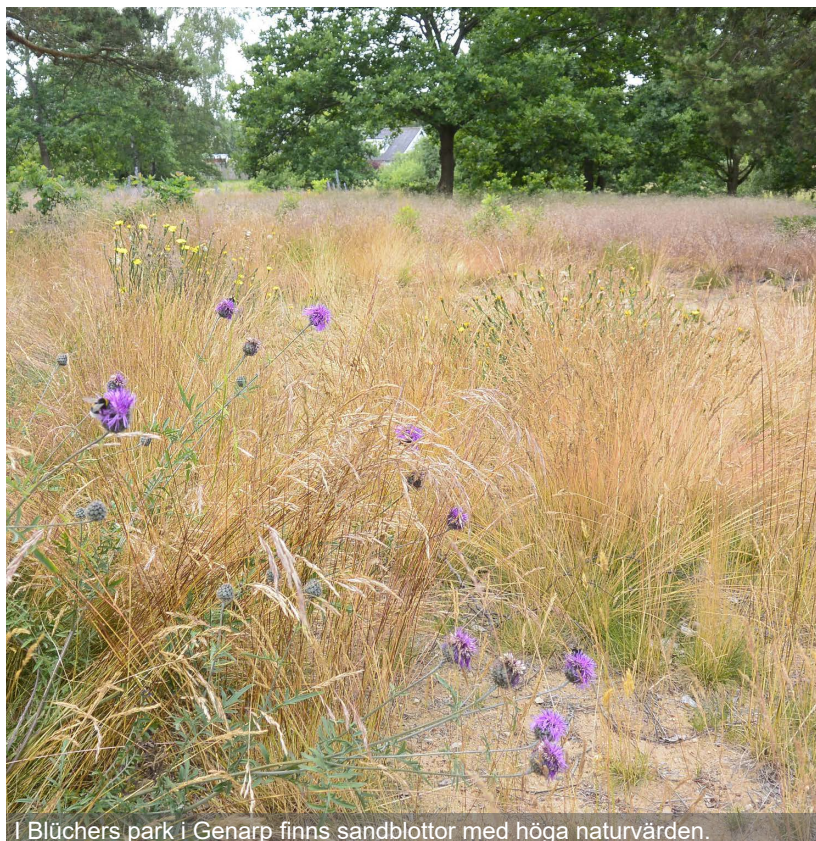
Några naturtyper i tätorterna utmärker sig som särskilt artrika och bör särskilt värnas: gamla träd, ruderatmark, ängs- och betesmark, vattenmiljöer samt de sandmarker som finns i Veberöd och Genarp. Sällsynta och hotade arter förekommer ofta i dessa livsmiljöer.

Gamla träd

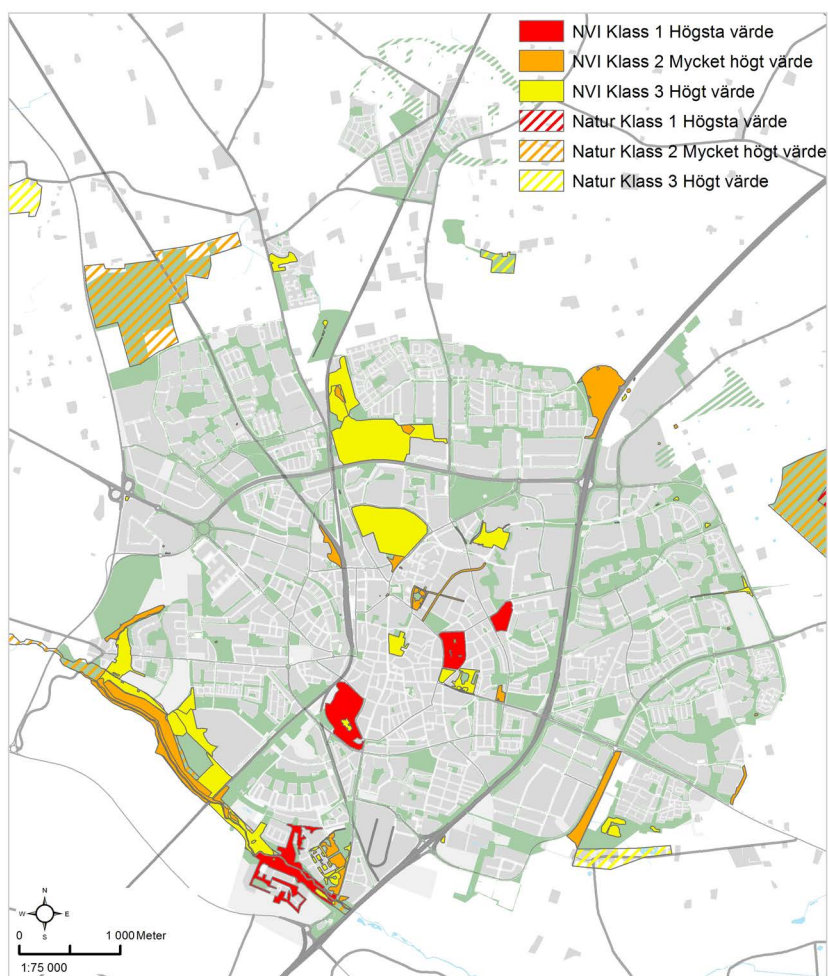
Gamla träd finns i de parker som anlades på 1700- och 1800-talen. Här har träden uppnått den ålder som behövs för att ge förutsättningar för många arter att leva på och i träden. De mest iögonfallande arterna som lever i de äldre träden är fåglar och fladdermöss men de mest sällsynta arterna är ofta skalbaggar och andra vedlevande insekter. Lavfloran på gamla träd kan vara rik, men är på vissa platser utarmad på grund av luftföroreningar. En hel del sällsynta svampar finns också i parkerna och är ofta knutna till riktigt gamla träd. I Lundagård finns en rad insektsarter som är mycket sällsynta och normalt förknippas med gamla naturskogar. Ett flertal rödlistade arter finns i Stadsparken, Lundagård, UB-parken, S:t Larsparken och Tunaparken. Det är viktigt att ta hänsyn till och förbättra spridningsmöjligheter och föryngring av gamla bestånd för att säkra artrikedomen på lång sikt. Alléer, träd i kvartersmark och solitära träd har stor betydelse för att skapa spridningsstråk.

Ruderatmark och ängsmark

På ruderatmark påverkas markskiktet regelbundet vilket medför att konkurrenssvaga arter som är lättspridda kan få fotfäste. Exempel är järnvägsmiljöer, ödetomter och vägar. Här återfinnes flera sällsynta växtarter där en del tidigare var knutna till det äldre åkerbruket med återkommande trädor. Några kan ha haft naturliga förekomster vid stranderosion längs vattendrag och rotvälter i skogsmark innan människan började påverka landskapet. Fler-

I Blüchers park i Genarp finns sandblottor med höga naturvärden.

Karta 7. Resultat från översiktlig NVI av Lunds stad 2016. Stångby ingick inte i uppdaget. Skraffering i rött, orange och gult visar värdefull natur på kommunnivå. Grön skraffering visar planerade grönområden.

talet arter har kommit hit med människans hjälp från andra livsmiljöer. En rudertmiljö är ofta svår att bevara då den förändras genom igenväxning om den inte påverkas i någon form. För riktigt sällsynta arter finns det möjlighet att skapa likartade förhållanden i närheten för att de ska kunna etablera sig och leva kvar.

Betesmarker och slåtttrade ängsmarker i tätortsmiljön gynnar den biologiska mångfalden och ger en ekologisk anknytning till omgivande jordbrukslandskap. Att ställa om vanliga gräsmattor till ängsmark är ett sätt att skapa en större variation och fler livsmiljöer. För att få till en lyckad ängsetablering på en tidigare gräsmatta utan att ängsfloran konkurreras ut av gräset så behöver ängen skötas kontinuerligt och på rätt sätt (slåtter eller bete). Det är också fördelaktigt om man etablerar ängen på mager jord eller i sluttningar.

Vattenmiljöer

Ingen del av Lunds kommun har kontakt med havet, däremot passerar Höje å både Genarp och Lunds stad, och i Veberöd och Södra Sandby finns mindre bäckar. Småvatten och dammar finns i flera parker Botaniska trädgården, Stadsparken, Monumentsparken och Helgonabacken. Nya krav på lokal dagvattenhantering har ökat mängden småvatten längst större vägar och i nybyggda bostadsområden vilket är mycket positivt för den biologiska mångfalden. Ett exempel är Råbysjön som anlades 2016 och som med tiden kommer kunna utvecklas till en fin naturmiljö.

Större vattensalamander har vid olika tillfällen påträffats i kommunen. Förekomsten av fisk och begränsade livsmiljöer och spridningsvägar tros dock vara några av orsakerna som gör det svårt för större vattensalamander och många andra groddjur att klara sig i staden. Att fiska ur dammar där det finns fisk och kräftor, släppa in mer solljus på dammarna och att skapa övervintringsplatser eller gömställen i närheten av dammarna är viktiga åtgärder för att groddjur ska etablera sig på fler platser.

Sandmarker

Veberöd och Genarp ligger på sandiga marker och har en intressant torrängsflora på flera platser. I Sandmarksprojektet 2010–2012 (finansierat av LONA) inventerades ett antal områden. Flera mindre parker i Veberöd samt tre områden i Genarp visade sig ha mycket höga naturvärden med många rödlistade arter.

Lunds träd databas och trädplan

Av Lunds alla träd finns ca 23 000 inventerade i en så kallad träd databas, ca 20 000 av dessa finns i Lunds tätort. Inventeringsarbetet har utförts från 2002 och framåt så aktualiteten av data är varierande. Ett första steg vid eventuell förändring av träd miljöer bör därför alltid vara att titta på tidigare inventeringar. Träd databasen finns i den skötselplan som administreras av park- och naturavdelningen.

Utöver databasen finns också "Trädplan för Lund" med mål och strategier (antaget 2012) och en utförlig skriftlig beskrivning av träden i Lunds kommun med förslag på utveckling i parker och gatumiljö (författad under åren 2006–2009).

Högstube i Folkparken

Träd i stadsmiljö är utsatta ofta för påkörningsskador vilket kan förkorta deras livslängd. Hunden på bilden har inget med trädskadan att göra.

KAPITEL IV

GRÖNA TÄTORTER

Gröna tätorter

Tätorternas gröna områden bildar tillsammans ett sammanhängande nätverk – en grönstruktur. Grönstrukturen omfattar både det som vi uppfattar som sammanhängande parker och grönområden, men består också av andra gröna element i stadsväven såsom gröna skyddszoner, gröna stråk och gaturum, privata tomter, trädgårdar, bostadsgårdar, skolgårdar, kyrkogårdar, koloniområden, vattenmiljöer och det angränsande landskapet. Den gröna marken i tätorterna har ett stort värde och fyller många rekreativa, estetiska, ekologiska funktioner och bidrar till flera ekosystemtjänster.

Sammanfattning av kapitel IV - Utmaningar och fokusområden

Utmaningar

Lunds kommun står inför en viktig uppgift att öka tillgängligheten till och höja kvaliteten på tätorternas gröna strukturer. I en tätare stad måste mer rymmas på samma yta och samtidigt hålla hög rekreativ och ekologisk kvalitet. Lunds tätort har redan idag små och fragmenterade gröna ytor och att värna de stora grönområdena är viktigt.

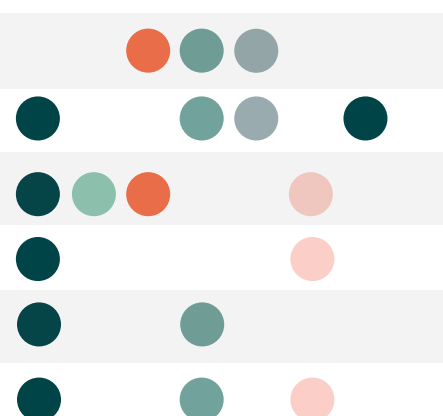
Att stärka och bevara den biologiska mångfalden i tätorterna är en stor utmaning för att undvika framtida ekologiska kriser, särskilt med tanke på ett förändrat klimat. Många gamla träd med högt biologiskt värde riskerar att tas bort på grund av förtätningar och träd som planteras idag kommer vara fullvuxna först om flera decennier. Parker och naturområden där människor kan mötas och hämta kraft är också en förutsättning för ett hälsosamt stads- och tätortsliv.

Grönytors rekreativa och ekologiska kvalité finns idag översiktligt kartlagda, men vi saknar delvis kunskap om var vi behöver ytor för klimatanpassning. Grönytor som idag kan tyckas sakna både rekreativa och ekologiska kvalitéer, kan i framtiden vara ovärderliga för dagvattenhantering, som översvämningsytor eller för skugga och klimatutjämning under värmeböljor.

Fokusområden för Lunds kommuns arbete med Gröna tätorter:

Strategier

Här markeras strategier som kopplar till fokusområdet. Specifika åtgärder föreslås i handlingsplanen

VAR VÄXTER DET I STAN?

- Parker
- Koloniområden
- Odlingslotsområden
- Lekplatser
- Tätortsnära natur
- Torg
- Skolgårdar
- Universitet- och högskola
- Verksamhetsområden
- Kyrkogårdar
- Idrottsanläggningar
- Bostadsgårdar
- Trädgårdar
- Cykel- och bilgator
- Gröna tak
- Balkonger
- Parkeringsplatser

KVALITETSMÅTT FÖR UTEMILJÖ, BOSTÄDER, VÅRD- OCH ÄLDREBOENDE

Grundfunktioner (miniminivå som bevakas): lek, samvaro och grönska skall finnas i utemiljön.

Önskas fler funktioner än de grundläggande rekommenderas odling, dagvattenhantering samt variation i grönska utifrån ett biologiskt och rekreativt perspektiv. Vid fler funktioner än de grundläggande gäller följande minimimått:

Minst 1500 kvm gårdsyta vid slutna kvartersbebyggelse*.

Minst 20 kvm friyta per 100 kvm BTA*.

*Spacescape, 2017. Indikatorer för stadskvalitet

Planering

Genom god planering av tätorterna kan Lunds kommun minska samhällets miljöpåverkan och stärka och utveckla grönstrukturen. I den hållbara staden är det centralt att planera för goda möjligheter att leva resurseffektivt och med hög livskvalité samt att skapa goda förutsättningar för ekosystemtjänster. Arenan som behövs för det är både kvalitet och kvantitet av kommunens gröna strukturer.

Den bärande bebyggelsestrategin för kommunen innebär att tätorterna ska växa inifrån och ut med syftet att den täta stadens ska bidra till ett resurseffektivt samhälle och ett starkt socialt och ekonomiskt utbyte samt att undvika exploatering på den bördiga jordbruksmarken. Samtidigt är grönytorna i och i anslutning till tätorterna i flera fall redan idag små och fragmenterade.

Förtätning inom kommunens tätorter innebär att konkurrensen om varje yta ökar och de gröna ytorna får en allt viktigare och mångfunktionell roll. Värdet av de gröna ytorna i en förtätad stad är stora men inte alltid kortsiktigt lönsamma. Lunds kommun har ett ansvar att i planeringen värna grönytor och att möjliggöra för grönstrukturen att utvecklas för att även fortsättningsvis förse oss med ekosystemtjänster. Genom samverkan med fastighetsägare, exploatörer och föreningar kan även ytor som inte ägs av kommunen utvecklas.

Som stöd i planeringen har kvalitetsmått tagits fram gällande utemiljöer för bostäder och vård- och äldreboende samt för parker och grönområden, se ruta om kvalitetsmått på sida 45.

Grön förtätning

Förtätning av staden innebär inte bara att hus och vägar behöver byggas, utan även att nya gröna funktioner behöver skapas. När staden förtätas med hus blir den mer utsatt för exempelvis buller och extra känslig vid extremt väder. Det blir också fler människor som ska vistas på grönytorna. Grönytor kan bidra med många smarta och hållbara lösningar såsom filtrering av luften, minskade bullernivåer samt fördröjning och rening av dagvatten. På så vis ges förutsättningar för att de förtätade grå strukturerna blir hållbara och har en hög resiliens mot klimatförändringar. Grön förtätning behöver inte bara innebära att grönytan ökar, vilket är svårt vid förtätning, utan kan även innebära att grönytor med låga ekologiska och rekreativa värden får högre kvalitet och fler funktioner och karaktärer.

Det finns flera utmaningar som måste hanteras i arbetet med grön förtätning. Ett problem med att realisera den gröna förtätningen är svårigheterna att reglera grönskan på kvartersmark i detaljplaneskedet²². En annan utmaning är att en del av grönskans kvaliteter kräver att utrymme ges. Att planera fler träd kan vara ett lämpligt sätt att öka kvalitén på de gröna ytorna, men träden behöver samtidigt utrymme att breda ut sig, vilket kan vara svårt i en miljö där det redan är trångt både ovan och under mark. Samtidigt måste hänsyn tas till bland annat tillgänglighet och utrymningsmöjligheter. Det blir därför viktigt att prioritera att nya lämpliga platser skapas där det finns plats för stora träd att breda ut sig även i framtiden. I arbetet med grön förtätning måste det identifieras var flera kvalitéer är lämpliga och i vilka kombinationer (se avsnittet om kvalitet).

Gröna tak och väggar kan vara ett bra sätt att förtäta grönskan i sta-

den för att reglera värme, hantera dagvatten och tillskapa estetiska värden. Gröna väggar och tak kan dock aldrig ersätta allmänt tillgängliga grönytor och bidrar sällan till rekreativa eller ekologiska värden. Gröna väggar och tak bör därför endast ses som ett komplement till grönska på mark.

Kvartersmark

Kommunen har begränsad möjlighet att påverka grönstrukturens utformning i detalj inom kvartersmark. Men för att tillskapa grönstruktur på kvartersmark i samband med exploateringsprojekt kan t.ex. markanvisningstävlingar, exploateringsavtal eller grönytefaktor användas. Genom att vara tydligare med ambitionen i illustrationsplaner och planbeskrivningar och gestaltningsprogram för detaljplaner samt redovisning av markbehandlingen under bygglovsskedet kan utformning av friytor påverkas. I kvalitetsprogram för utformning av verksamhets- eller bostadsområden bör de gröna aspekterna ingå. Krav på genomförande kan delvis säkras i exploateringsavtal.

I plan- och bygglagen finns det krav på att bostadsgårdar och skolgårdar ska innehålla tillräckliga friytor för lek- och utevistelse. Om tillräckligt utrymme inte finns för både friyta och parkering ska friyta prioriteras. För bostadsbebyggelse ska det finnas friytor av god kvalitet. Vid förtätning är det viktigt att bevaka att funktionerna lek, samvaro och grönska fortsatt ryms inom friytan på kvartersmark. Närheten till bostaden gör dessa grönytor särskilt betydelsefulla. Barns möjligheter till utevistelse och lek ska särskilt uppmärksammas, liksom äldres behov av en trivsamt utemiljö. För det sociala samspelet är det också viktigt med gemensamma uteplatser på bostadsgårdar. Grönska på kvartersmark är också viktigt för områdets karaktär. Även yttre förutsättningar som solljus och buller påverkar kvalitén på utemiljön.

Förutom de lagstadgade kraven är odling, dagvattenhantering och variation i grönska utifrån ett biologiskt och rekreativt perspektiv funktioner som gärna får finnas på friyta på kvartersmark. Vid kommunal markanvisning bör ambitionen vara att få in fler än de grundläggande funktionerna på kvartersmark.

Bostadsnära natur
Inspiration & vägledning
Boverket

Rätt tätt
En idéskrift om förtätning
av städer och orter

HELA STADEN
argument för en grönblå stadsbyggnad
Matt Jönsson, Agneta Perren & Lina Götman

LÄS MER:

- Bostadsnära natur - inspiration och vägledning
- Rätt tätt - En idéskrift om förtätning av städer och orter
- Hela staden - Argument för en grönblå stadsbyggnad

Bildmontaget visar hur grön förtätning kan utveckla den gröna infrastrukturen i staden

Gröna stråk i tätorterna

För att få en väl fungerande grönstruktur bör stadens grönområden bindas samman av gröna stråk inom både stad och tätort men även ut i landskapet. Stråken är viktiga för att ge människor möjlighet till att motionera eller transportera sig i gröna miljöer och fungerar som spridningsvägar för stadens djur och växter. För att stråken ska bli sammanhängande är det viktigt att större barriärer överbryggas.

Strategikartan visar målbilden för utvecklingen av stråk och bygger på två gröna ringar, en inre och en yttre, som kompletteras med ett antal radiella stråk och ett kompletterande cirkelformat stråk som förbinder viktiga värdekärnor i och i anslutning till staden.

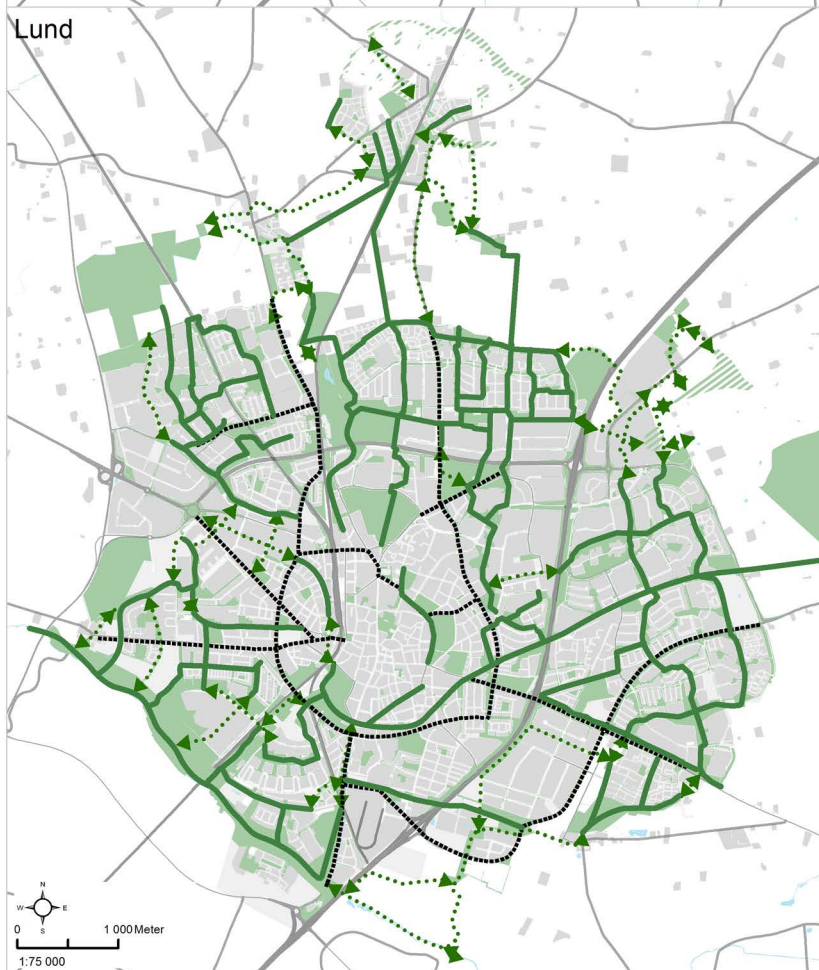
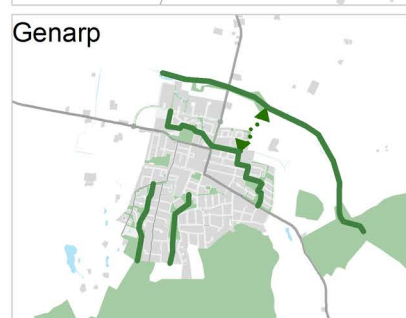
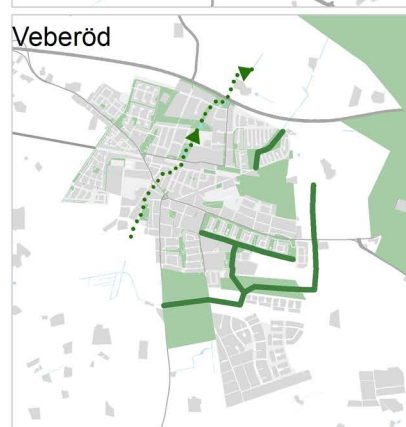
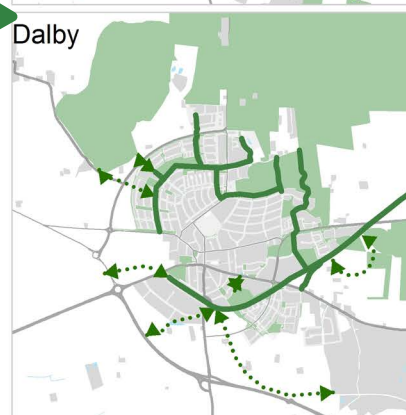
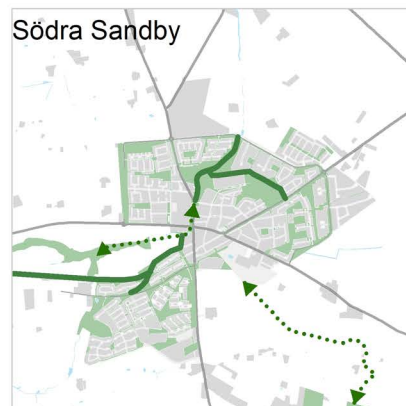
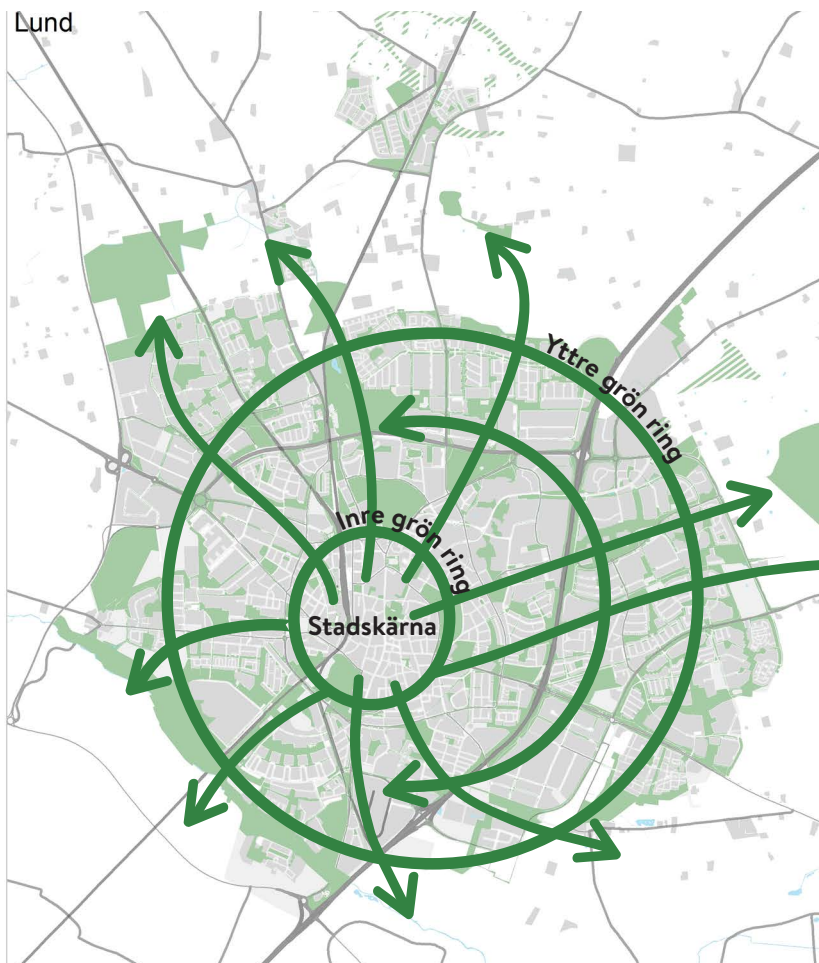
I användningskartorna bryts strategikartan ner i en mer detaljerad nivå för att visa på var grönstrukturen finns och var den behöver förstärkas för att skapa en hållbar grönstruktur. Stråken som är utpekade som befintliga stråk är framkomliga för människan och de som pekas ut som kommande bör också utformas för människans framkomlighet. Stråken kan t.ex. bestå av cykel- och gångväg med tillhörande vegetation. Djur och växter kan dock använda sig av andra spridningsvägar, där kan t.ex. privata trädgårdar eller skyddsplanteringar fungera som en viktig del i den gröna infrastrukturen.

Överst: Karta 8. Strategikarta för grön infrastruktur i Lunds stad.

Nederst t.v. samt högerspalt: Karta 9. Befintliga gröna stråk och förslag på stråk som behöver förstärkas och nyskapas för att knyta ihop tätorternas infrastruktur.

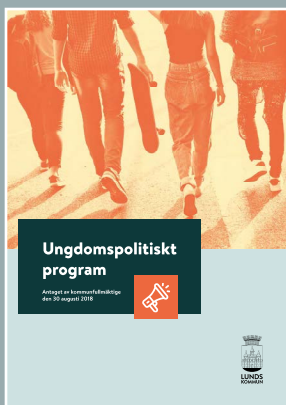

- Befintliga Grönstråk
- Gaturum där de gröna kvalitéerna kan stärkas
- Gröna stråk som behöver förstärkas/nyskapas

UTEMILJÖ VID FÖRSKOLOR I LUNDS KOMMUN – RÅD OCH RIKTLINJER

Riktlinjerna utgör stöd vid planering, utformning och bygglov av nya förskolegårdar samt som en hjälp vid upprustning av befintliga förskolegårdar.

Ungdomspolitiskt program (2018) är ett långsiktigt strategiskt dokument som beskriver inriktningen på ungdomsarbetet i Lunds kommun.

www.lund.se/regelsamling

EXEMPLET GRÖNA SKOLGÅRDAR

I Lund pågår sedan 1992 den långsiktiga skolutvecklingsstrategin Gröna skolgårdar, vilken syftar till att åstadkomma en förändring av användningen och utseendet av skol- och förskolegårdarna i Lunds kommun.

LUNDS KOMMUNS BEVARINGSPROGRAM

Programmet innehåller detaljerad information enskilda byggnader, men även gårds-, gatu-, och landskapsmiljöer. I programmet finns ställningstagande om de kulturhistoriska värden som finns i miljöerna.

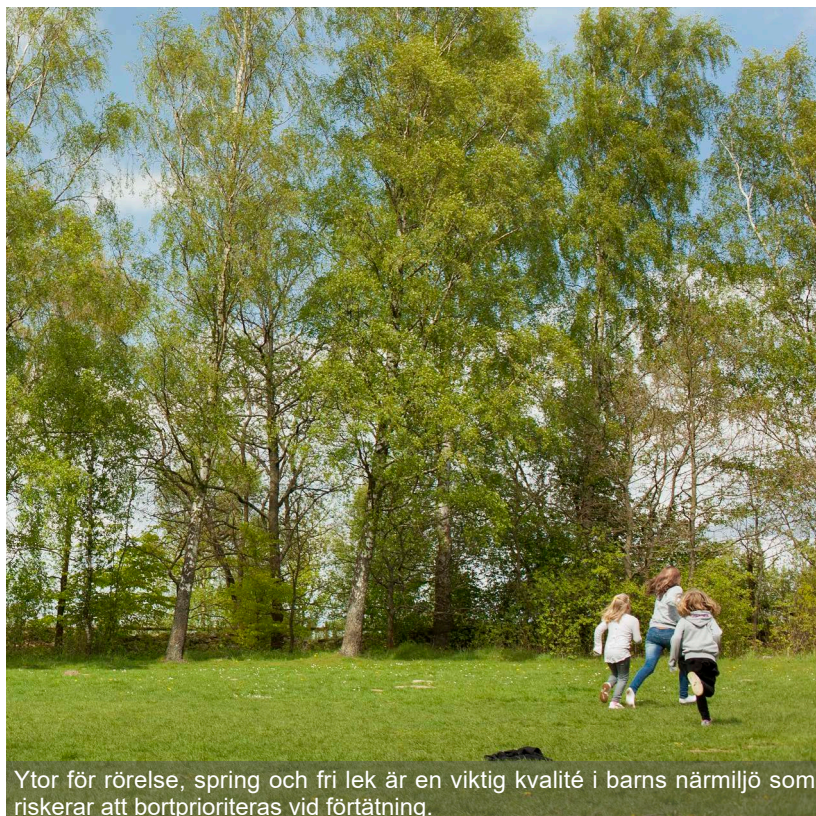
Bevaringsprogram.lund.se

Skolgårdar och barnverksamheters utemiljö

Skolgårdar och förskolegårdar är förmodligen de utemiljöer som används allra intensivast av kommunens invånare. Barnen tillbringar en stor del av sin barndom här och utemiljöerna är en väsentlig del i verksamheten. Därför är det särskilt viktigt att se och förstå betydelsen av utformning, förvaltning och utveckling av dessa miljöer. Barn riskerar att drabbas hårt vid förtätning då ytor för lek och rörelse riskerar att försvinna. Skolor och förskolor är utrymmeskrävande och det är ett lagkrav att barnen ska ha tillräcklig friyta. Vid förtätning ska skol- och förskolegårdar prioriteras i avvägningen mellan olika intressen.

I den täta staden blir det viktigt att skapa skolgårdar som kan ha flera funktioner vid sidan av funktionen som lekyta, t. ex. yta för omhändertagande av dagvatten och ytor som förstärker stadens biologiska mångfald. Förskolegårdar är öppna för allmänheten när förskolan är stängd och i en förtätad stad kommer de troligtvis användas allt mer under denna tid.

Lunds kommun har tagit fram två handlingar för att stödja utvecklingen av barns utemiljöer i skolan och i förskolan. Dels en övergripande målbeskrivning av skolans och förskolans utemiljö och dels ett förslag till råd och riktlinjer för utemiljöer vid förskolor. I den senare presenteras en lekvärdesfaktor som ska användas som hjälp för att värdera förskolegårdarnas yta och hur de ska utformas för att nå en god kvalitet utifrån ett lek- och lärandeperspektiv. Lekvärdesfaktorn ska användas vid planering och för att inspirera vid utformning av nya förskolegårdar och vid upprustning av befintliga gårdar. Syftet med verktyget är att kunna säkerställa kvalitén och lekvärdet på gården, speciellt om friytan inte når upp till Boverkets rekommenderade ytor om 40 m²/barn och en totalyta om minst 3000 m². Ambitionen ska dock vara att nå de rekommenderade ytorna. Motsvarande arbete för skolgårdarna pågår.

Ytor för rörelse, spring och fri lek är en viktig kvalitet i barns närmiljö som riskerar att bortprioriteras vid förtätning.

Gröna kulturmiljövärden i tätorterna

Orternas nätverk av gröna strukturer har vuxit fram under lång tid och många miljöer vittnar en tidigare användning av platsen. Stadens parker, kyrkogårdar, alléer och koloniområden är viktiga stadsbyggnadselement som representerar olika stilideal. Parkerna har oftast planerats i samband med ett utbyggnadsområde och bildar tillsammans med bebyggelsen ett historiskt avtryck. De kulturhistoriska miljöerna fyller ett pedagogiskt syfte genom att visa på parkernas tidstypiska kvaliteter och karaktärer.

För att bevara höga kulturmiljövärden ställs stora krav på en genomtänkt skötsel. Exempelvis behövs en planering för hur ytor med äldre träd skall förnygras och skötas samt hur natur- och kulturmiljövärden och andra värden kan bibehållas och utvecklas samtidigt som en varsam förnyelse sker.

LÄS MER:

Gör plats för barn och unga - Boverket

Guldiga platser i vårt Veberöd

Förskoleförvaltningen har inom projektet Fokus Veberöd sammanställt en bok där barnen i Veberöd får beskriva sina favoritplatser.

“Om ängen blir tråkig kan man gå ner i bäcken, och har man riktig tur kan man få se en dinosaurie. Det finns också stenor här, som är både mjuka och hårda”

Ur Guldiga Platser i vårt Veberöd

Rosenplanteringar framför Kungshusets gröna fasad i Lundagård

ÖVERSVÄMNINGSPLAN OCH DAGVATTENPLAN

Lunds kommun har antagit lokala styrdokument kring översvämning och dagvattenhantering, översvämningssplan och dagvattenplan.

<https://www.lund.se/oversvamningsplan>

<https://www.lund.se/dagvattenplan>

Dagvatten och skyfall

I stort sett allt dagvatten i Lunds kommun rinner till Höje å och Kävlingeån via dagvattenledningar, diken och små vattendrag. Detta kan leda till problem, bland annat på grund av att dagvatten släpps ut i vattendragen utan rening vilket förorenar åarna.

Vid kraftig nederbörd kan dagvattnets ledningssystem bli överbelastade vilket kan orsaka översvämningar i tätorterna. Förväntade klimatförändringar med både allmänt ökad nederbörd och en högre frekvens av kraftiga skyfall har gjort frågan mer aktuell än någonsin. Lösningen för ökade mängder dagvatten är att låta så mycket som möjligt av vattnet tas omhand där det faller och att efterlikna naturens sätt att hantera regnvatten. Istället för snabb avledning via ledningsnätet ska vi ställa om till lokalt omhändertagande med infiltration, trög avledning och fördröjning. Vid extrema regn behövs särskilda ytor som kan tillåtas att tillfälligt översvämmas. Prioriterat är att de åtgärder som ger störst konsekvenser hanteras först såsom samhällsviktig verksamhet och bebyggelse där det finns risk för människors liv.

Ett öppet dagvattensystem är ytkrävande och påverkar övrig markanvändning. Dammar och utjämningsmagasin anläggs oftast i kommunens parker och grönytor. Utformning av dagvattenanläggningar ska ske enligt skriften "Dagvattenanläggningar – utformning och säkerhet". Det är viktigt att anläggningarna höjdsätts så att den kringliggande parken blir användbar och attraktiv. Utformning av dagvattensystem bör alltid ske så att möjligheter till rekreation och lek, upplevelser och biologisk mångfald gynnas.

Öppen dagvattenhantering i Råbylund.

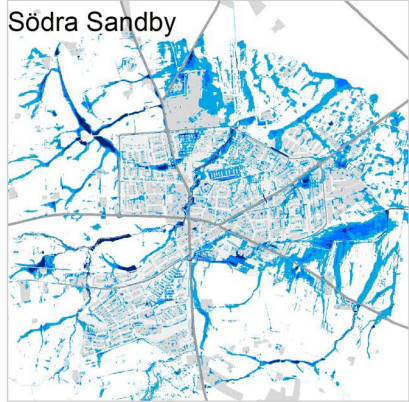

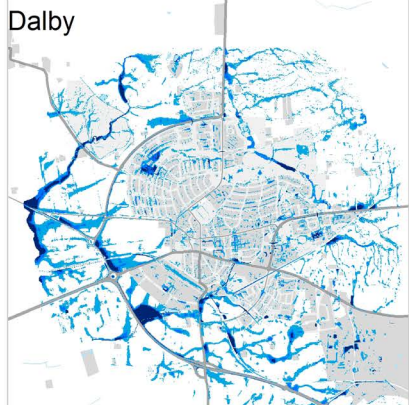
Översvämning efter skyfall, Höje Å 2017.

Karta 10. Översvämningskartering för Lunds kommuns tätorter

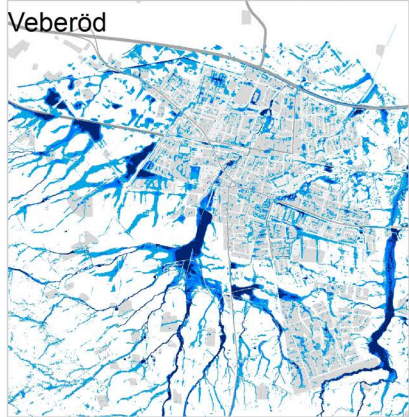
Södra Sandby

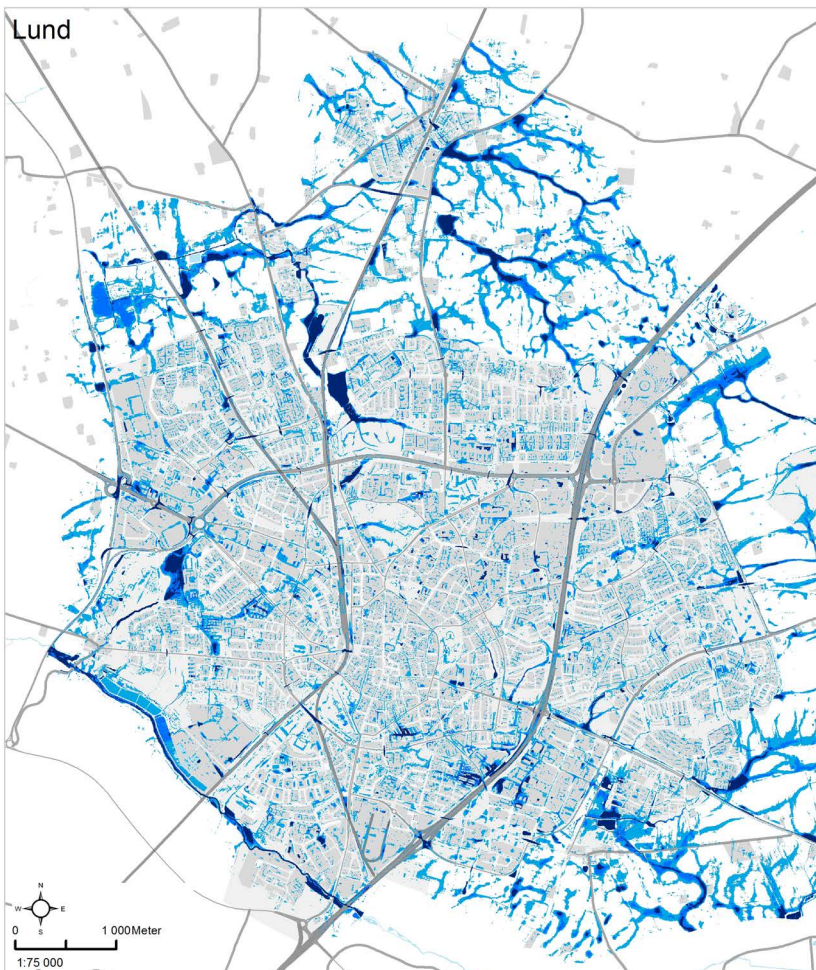
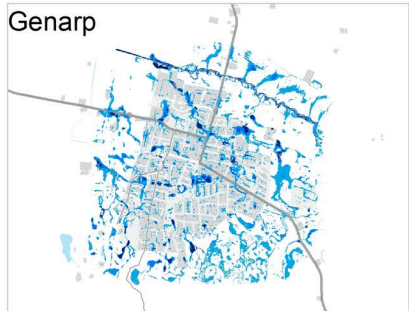
Dalby

Veberöd

Genarp

Ungefärligt maxdjup vid 100-års regn

- 1-3 dm, besvärande framkomlighet
- 3-5 dm, motorfordon kommer ej fram, risk för stor skada
- >5 dm, stora materiella skador, risk för hälsa och liv

Buller

Buller är ett omfattande problem i tätorter som påverkar både människor och djur. Vad som upplevs som buller varierar mellan olika personer och beror bland annat på vilka förväntningar man har på ljudmiljön. Källan till det oönskade ljudet kan exempelvis vara trafik, järnväg, flygtrafik, vindkraftverk, militär verksamhet och industri. Klart är att buller påverkar vår hälsa och livskvalitet och tysta områden, naturområden med låg bullernivå och rogivande vegetation och stora skönhetsupplevelser bör skyddas från att utsättas för nya bullerkällor. Vegetation har en bullerdämpande effekt och kan användas för att minska buller i gatumiljöer och andra bullerutsatta platser. Vegetationen kan också dölja bullerkällan vilket kan bidra till att det upplevs mindre störande.

Naturvårdsverket har utarbetat normer och riktvärden för tillåtna nivåer av buller i anslutning till bostadsbebyggelse, från industri och trafik m.m. som antagits av Sveriges riksdag. Något riktvärde för grönytor finns inte men Naturvårdsverket har föreslagit att bullerclass E bör vara tillämpligt för parker (ekvivalent ljudnivå på 45–50 dB(A), alternativt 10–20 dB(A) lägre än omgivningen och bullerclass C för tätortsnära rekreationsområden. I tätortsnära rekreationsområden (45 dB(A) bör inte få överskridas mer än 120 minuter per dag)²³.

Enligt Trafikverkets interna riktlinjer²⁴ bör bullernivån i parker och andra rekreationsytor inte överskrida 45-55 dB(A). Parker eller andra rekreationsytor i tätorter definieras av trafikverket som ytor som ” (...) avsatts i detaljplan eller översiktsplan och där låg bullernivå utgör en särskild kvalitet. Området nyttjas normalt för vistelse under kortare stunder dag- och kvällstid”.

Senaste mätningen av bullerstörning i Lunds kommun gjordes 2016 på en kommunövergripande nivå. Det är bullerstörning från väg och järnväg som har modellerats och dessa två mätningar är inte sammanvägda (bullerstörning från korsande väg och järnväg kan alltså vara betydligt större än vad som visas på kartan). Ljudupplevelsen är alltid en viktig faktor för upplevelsen av park- och naturmiljöer, men de parker där ”rofylldhet” utgör en viktig parkkaraktär är extra viktiga att skydda mot bullerstörningar. Höjeådalen och Nöbbelövs mosse är exempel på tätortsnära rekreationsområden som är väldigt bullerutsatta. Åtgärder för att minska buller och dess effekter finns i kommunens åtgärdsprogram mot buller.

LÄS MER:

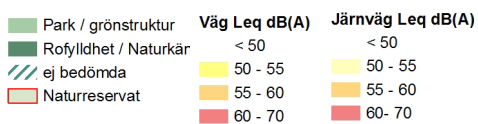
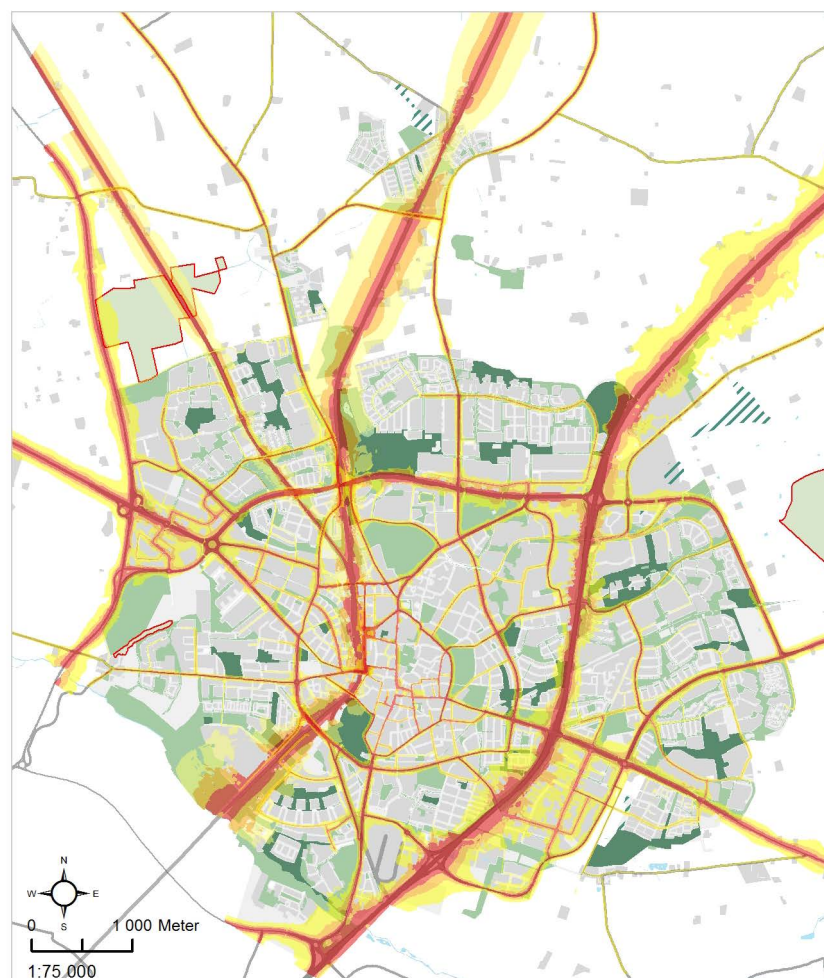
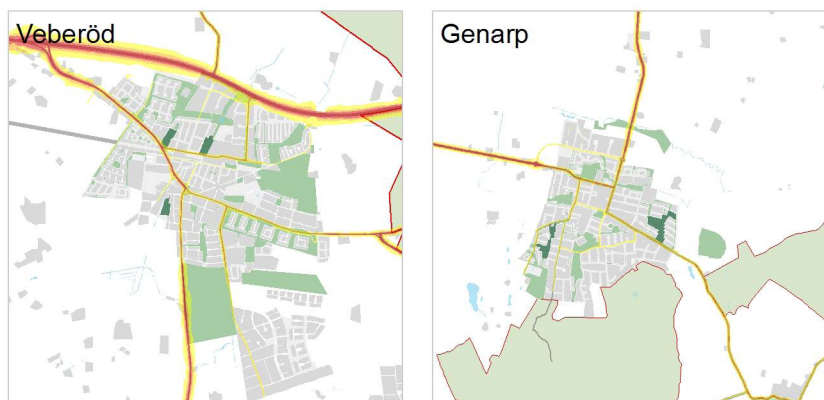
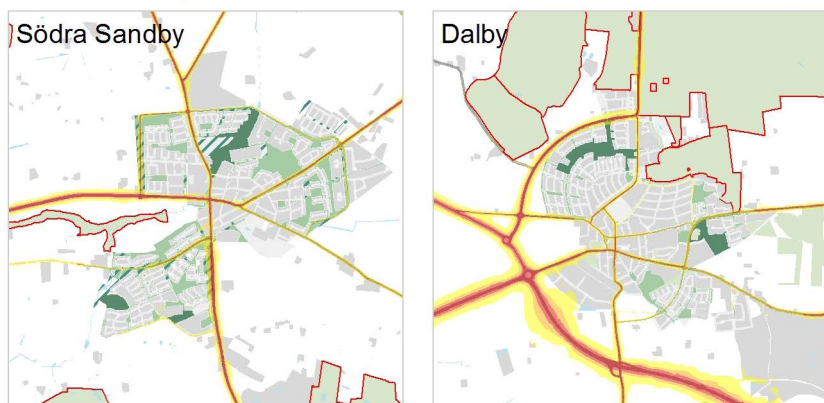
Naturvårdsverket samordnar myndigheternas arbete för att effektivisera, stärka och tydliggöra arbetet med buller. På deras hemsida finns vägledning och fakta.

www.naturvardsverket.se/Buller/

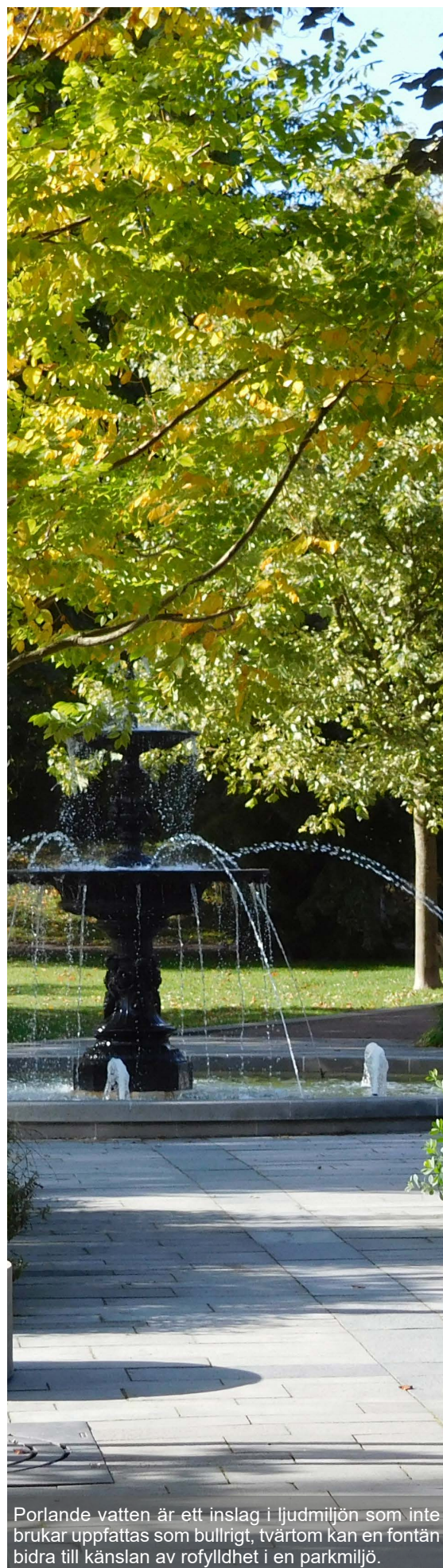

Busstrafiken är en betydande källa till buller i Lund, kanske kan eldrivna bussar minska trafikbullret i framtiden.

Karta 11. Bullerstörning från väg och järnväg i parker och tätortsnära natur.

Porlande vatten är ett inslag i ljudmiljön som inte brukar uppfattas som bullrigt, tvärtom kan en fontän bidra till känslan av rofylldhet i en parkmiljö.

Hamlingsarbete

Förvaltning

Kommunens tekniska nämnd har ansvar för förvaltning av kommunens parkmark samt koloni- och odlingslottsområden. Andra kommunala nämnder har ansvar för vissa typer av grönytor exempelvis ansvarar kultur- och fritidsnämnden för idrottsplatser och bygglekar. Barn- och skolnämnden och utbildningsnämnden ansvarar tillsammans med servicenämnden för skolgårdar och förskolegårdar. Utöver den kommunalt ägda parkmarken finns flera statligt ägda parker med mycket höga värden, exempelvis Lundagård, Botaniska trädgården, Södra Lasarettområdet, LTH-området, UB-parken och Wrangelbiblioteket. Lunds kommuns fastighets AB (LKF), har ansvar för de kommunala hyresbostäderna och dess bostadsgårdar. Övriga bostadsgårdar ansvarar olika privata fastighetsägare för. Svenska kyrkan har ansvar för förvaltningen av kyrkogårdarna.

Lunds kommun förvaltar ca 800 ha mark som är anlagd som park, varav ca 50-60 procent är sådan mark som vi uppfattar som sammanhållna parker. Resterande av den kommunala parkmarken utgörs av grön gatumark, buffertzoner, mindre remsor kring cykelvägar och liknande. Annan grönstruktur som koloni- och odlingslottsområden, kyrkogårdar, idrottsområden och tätortsnära naturreservat, skolgårdar, dammar och vattendrag, gatuträd och privata trädgårdar är också mycket viktiga gröna miljöer i staden och tätorterna.

Många offentliga miljöer och även många av våra offentliga parker är drabbade av ett eftersatt underhåll som har resulterat i en allt mer omfattande underhållsskuld. Underhållsskulden innebär att en upprustning i många fall blir dyrare än vad det skulle varit om skötseln varit löpande.

Löpande och periodiskt underhåll

Löpande underhåll omfattar den kontinuerliga skötseln, som gräs- och häckklippning, ogräsrensning, vattning, kantskäring, renhållning och tillsyn. Lekplatser och annan utrustning besiktigas årligen och underhålls vid behov för att upprätthålla funktion och säkerhet.

Utförandet av det löpande underhållet upphandlas av skötselentreprenörer. Upphandlingarna baseras på skötselplanen där skötseln intensitet och kvalitet finns specificerad för varje angiven yta. Skötselplanen är uppdelad på tio stadsdelar vilka upphandlas var för sig. Översyn av skötselplanen sker kontinuerligt.

Periodiskt underhåll omfattar underhåll som återkommer med längre tidsintervaller, ca 5–20 år. Sådana åtgärder är bland annat trädvård, gallring och föryngringsbeskärning av planteringsytor, nytt ytskikt på hårdgjorda ytor, nya lekredskap och övrig utrustning och renovering av gräsytor. Behovet av periodiskt underhåll är inte fastlagt i skötselplanen utan bedöms utifrån årliga besiktningar. Inriktningen är att ca 75 procent av budgeten avsätts för löpande underhåll och ca 25 procent för det periodiska underhållet.

Förnyelse

Utöver det löpande och periodiska underhållet krävs då och då förnyelse av stadens parker och offentliga rum. Detta omfattar förnyelse av parkernas funktioner och dess vegetation. Förnyelsearbetet omfattar parkernas olika värden, såväl sociala och estetiska som natur- och kulturmiljöaspekter. Förutom parkerna kan också andra gröna miljöer som torg, infartsvägar, lekplatser, bollplaner, gröna stråk och gatumark

omfattas av förnyelseprojekt. Vegetationens långsiktiga utveckling är en viktig del i förnyelsen av de mindre parkerna och grönstråken. Vid parkförnyelseprojekt är det mycket viktigt att resurser avsätts till de ökade skötselkostnader som förnyelsen medför.

Tillgång, nåbarhet, kvalitet

För att uppnå delmål 7.1 i LundaEko II om att Lunds kommun ska tillgodose alla kommuninvånarnas behov och rätt till gröna miljöer, behöver tillgång, nåbarhet och kvalitet beaktas. Aspekterna samverkar genom att komplettera, ersätta eller förstärka varandra. Till exempel kan tillgången till natur vara begränsad men då kan istället nåbarheten och kvaliteten ökas, vilket ofta är fallet i innerstaden. Eller så kan tillgången vara god men kvaliteterna är oförädlade och nåbarheten begränsad²⁵.

Tillgång och nåbarhet säkerställs främst i planeringsskedet medan kvalitén främst säkerställs i gestaltnings- och driftskedet. Ibland finns det ett behov av att kartlägga, mäta och inventera för att få vägledning vid planerings- och förnyelsearbete. Metoder för detta presenteras på följande sidor.

Tillgång

Ur ett svenskt perspektiv är tillgången till allmänna gröna miljöer i Lunds stad relativt låg. Enligt Statistiska centralbyråns jämförelse av tillgången på grönytor och grönområden i olika svenska städer ligger Lund i botten, näst efter Malmö²⁶. Av all mark i Lunds stad är en relativt liten andel grönyta (ca 50 procent) och en hög andel är hårdgjord mark (ca 45 procent, återstående 5 procent är åker eller odefinierat enligt SCB:s analys). En relativt stor del av den totala grönytan i Lund är dock allmänt tillgänglig vilket indikerar att den grönyta som finns ligger i parker och grönområden snarare än på enskilda villatomter eller andra typer av privatägd mark.

Lund har god tillgång till små parker men dålig tillgång till stora grönområden över 10 ha. Stora grönområden bör därför prioriteras och inte naggas i kanterna. Lund har också mycket låg tillgång till vatten som upplevelsevärde, vilket är ett gott argument för att prioritera alla typer av öppet vatten i staden så som dammar och fontäner. Råbysjön är kommunens största dagvattenmagasin men också en unik rekreativ miljö som anlades 2016 av Lunds kommun och VAsyd, för att samla upp och fördröja regnvatten. Området kring Höje å och reningsverksdammarna är också ett ytterst viktigt område för rekreation och tillgång till vatten.

Lunds geografiska läge mitt i jordbrukslandskapet gör att det finns en liten tillgång till allemansrättslig mark i utkanterna av staden. Istället för skog som på många andra håll i Sverige, finns här åkrar som invånarna inte kan nyttja på samma sätt som skogsmark. Detta gör att Lunds kommun särskilt måste värna om den allmänna parkmarken i staden och se till att den håller en sådan hög kvalitet, att invånarna upplever att de har en tillfredställande tillgång på parker och grönytor.

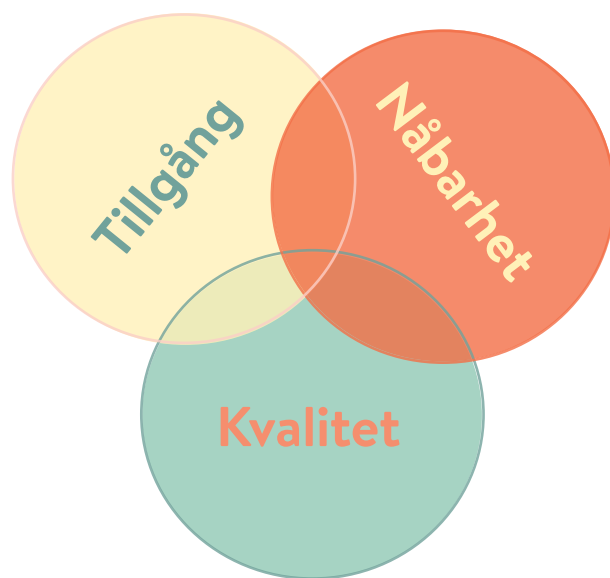
I tätorterna Dalby, Södra Sandby, Veberöd och Genarp är tillgången på allemansrättslig mark i utkanten av tätorterna betydligt bättre och har en mycket stor betydelse för invånarnas tillgång till rekreativ möjligheter. Även parkerna i dessa tätorter har mer naturkaraktär än i staden Lund. Tillgång till både parkkvaliteter och naturkaraktärer är viktigt.

MÅTT FÖR TILLGÅNG OCH NÅBARHET

GRÖNING: En gröning har en storlek på minst 0,2 ha. Alla som bor i tätorterna bör kunna nå en gröning inom 200 meter från bostade

NÄRPARK: En närpark är minst 1 ha. Alla som bor i tätorterna bör kunna nå en närpark inom 300 meter från bostaden.

STADSDELSPARK: Minst en stadsdelspark ska finnas i varje stadsdel och större tätort.

Tillgång: den faktiska resursen som bostadsnära natur utgör

Nåbarhet: den faktiska och upplevda tillgängligheten till denna natur

Kvalitet: den bostadsnära naturens funktioner och upplevelsevärden

TILLGÅNGEN TILL PARKMARK I KOMMUNENS STADSDELAR

STADSDEL	KVM/CAPITA*
Råbylund	185*
Norra universitetsomr.	134
Brunnshög	112*
Professorsstaden	107
Södra Sandby	87
Sankt Lars	69
Norra fäladen	62
Kobjer	61
Södra innerstaden	57
Tuna	57
Genarp	52
Östra Torn	50
Vallkärra	49
Linero	47
Veberöd	42
Stångby	39*
Nöbbelev	37
Dalby	36
Mårtens fälad	35
Gunnesbo	29
Möllevången	29
Rådmansvången	27
Värpinge	23
Papegojlyckan	23
Stampelyckan	22
Klostergården	18
Västra innerstaden	16
Nilstorp	10
Norra innerstaden	9
Råbyholm	6
Stadskärnan	6
Ideon Pålsjö	1
MEDELTAL	42

*Gäller 2017, Råbylund, Brunnshög och Stångby i expansionsfas.

Area parkmark/invånare

Att mäta area parkmark per invånare kan tyckas vara ett grovt och fyrkantigt verktyg, men fungerar bra som referensram och är relativt enkelt att mäta. Arealen av den totala parkmarken, alternativt den kvalitativa parkmarken delas med befolkningens mängden inom en stadsdel eller ett givet område. En intressant jämförelse inför en förtätning är att mäta area parkmark/invånare före förtätningen och efter den planerade förtätningen. Vid en drastisk förändring kan man också anta att användning och slitage av parken kommer förändras märkbart vilket ska kompenseras med upprustning eller förädling samt ökat underhåll.

Tillgången på kvalitativ parkmark i centrala Lund (stadsdelarna i innerstaden och västra innerstaden) är ca 20 m²/inv., i de yttre centrala stadsdelarna (Kobjer, Möllevången, Tuna, Stampelyckan, Nilstorp, Klostergården, Rådmansvången och Papegojlyckan) är tillgången ca 27 m²/inv.

Genom ökad befolkningens mängd kommer tillgången på kvalitativ parkmark per capita minska även om dagens arealer inte förändras. För att utifrån dagens läge förbättra tillgången på kvalitativ parkmark bör kommunen simultant med bostadsförtätning även jobba med grön förtätning.

Nåbarhet

Boverket skriver i sin vägledning "Bostadsnära natur – inspiration & vägledning"²⁷ att 300 m visat sig vara ett gränsvärde för hur långt man är beredd att gå till ett grönt område för att man ska använda det ofta. I en anpassning av dessa rekommendationer samt utifrån tidigare Grönstruktur och naturvårdsprogram har ett kvalitetsmått för parker och grönstruktur tagits fram (se ruta på sidan 55).

Avstånd till park eller grönområde

För att mäta faktisk nåbarhet blir avstånd ett nyckeltal. Avståndet kan mätas med geografisk analys fågelvägen eller via närmaste gång- eller cykelväg. I en avancerad analys kan också motstånd läggas in för barriärer. Nåbarheten minskar avsevärt för vissa grupper, exempelvis för barn eller personer med vissa funktionsvariationer, ifall närmsta grönområde ligger på andra sidan av en trafikerad väg. Den faktiska nåbarheten kan stärkas genom att överbrygga barriärer och utveckla gång- och cykelvägar till naturområdena. Nåbarheten påverkas också av den individuellt upplevda tillgängligheten till naturen.

Närheten för Lunds invånare till Närpark och Gröning följs årligen upp i samband med uppföljningen av LundaEko, detta görs med en enkel avståndsanalys (se kartorna 12 och 13). Nåbarhet till parkmark kan vara intressant att följa upp både vid förtätning, förändrad markanvändning och vid planläggning av helt nya bostadsområden.

I kartorna visas nåbarheten till olika parker för boende i Lunds tätort. Analysen är gjord utan hänsyn till barriärer. Djupare analyser kan vara nödvändiga.

Kvalitet

Utöver tillgång och närbarhet är det viktigt att det finns en variation av gröna miljöer och olika gröna kvaliteter för att tillfredsställa olika behov. De gröna miljöerna i tätorterna fyller olika funktioner och har olika upplevelsevärden. De ytor som fyller flera funktioner samtidigt brukar man kalla mångfunktionella. Att skapa mångfunktionella ytor i tätorterna kan bli allt mer nödvändigt i samband med att städer förtätas (se avsnittet om grön förtätning).

I planeringen bör man dock tänka på att olika funktioner och kvaliteter kan passa bättre eller sämre att kombinera med varandra. Vissa kvaliteter kan stärka varandra medan andra kan försvaga varandra. Det kan t.ex. vara svårt att få ihop tystnad och stillhet med en central mötesplats. Vid utveckling och förändringar i ett grönområde är det därför viktigt att kartlägga vilka kvaliteter som redan finns i området eller i närområdet, för att kvaliteterna ska kunna komplettera det befintliga utbudet.

Tidsaspekten är viktig när det gäller kvalitén på parker och grönområden. Dels förändras vegetationen över tid och ändrar upplevelsen, dels måste områdena förvaltas på ett omsorgsfullt sätt för att kvaliteter ska bestå och utvecklas.

Trygghet och tillgänglighet är viktiga kvaliteter för att en plats ska kunna användas av alla. Ofta efterfrågas ökad belysning eller trygghetsbeskrivningar för att skapa trygghet. När åtgärder genomförs bör en helhetsanalys göras, för att få bäst effekt utan att försämra andra kvaliteter. Tillgänglighet skapas bäst av att undanröja hinder, erbjuda sittplatser och erbjuda tillgång till toaletter.

Överst: Karta 12., Bristanalys avseende tillgången på parker större än 0,2 ha inom 200 meter från bostaden.

Underst: Karta 13. Bristanalys avseende tillgången på parker större än 1 ha inom 300 meter från bostaden.

Störst brist finns på det som idag är verksamhetsområden: Ideon, Hasslanda, Gastelyckan, sjukhusområdet, Traktorvägen, Pilsåker och Västerbro. Men brist finns även i södra Lund från Nöden, Revingelyckan och söderut, särskilt på större parker. Centrala områden t.ex. runt Kung Oscars Bro/Spolegatan saknar också allmänna parker.

PARKKARAKTÄRER

Forskare vid SLU Alnarp har tagit fram en modell med åtta upplevda karaktärer som finns i natur och grönområden.

För natur- och grönområden beskrivs modellen enligt nedan (Grahn 2005).

ROFYLLDHET: Ro och tystnad, ljud från vind, vatten och djur. Avsaknad av skräp

VILDHET: Vild natur som ej är ordnad, byggd eller programmerad. I den vilda parken är miljön naturlig.

ARTRIKEDOM: Mångfald av djur- och växtarter.

RYMD: En plats för reflektion och en vilsam känsla. Ger besökaren besökaren känslan att vara i "en annan värld"

VIDD, ALLMÄNNING: Öppna ytor med god utsikt och överblick. Passar för aktiviteter som idrott och picknick.

REFUG, VISTE: Omgärdad och trygg plats.

SAMVARO, MÖTE: Plats för aktivitet och möten mellan människor

KULTUR: En plats relaterad till kultur, historia, spår av tidigare generationer.

Storleken på parken/grönytan är en kvalitet och en viktig aspekt att bevaka vid förtätning.

Större grönområden har fler upplevelsevärden

Upplevelsevärden som kräver större ytor är främst rymd och vildhet

Vissa upplevelsevärden är krävande, "förbrukar" andra värden, exempelvis samvaro– vildhet

Sociotopinventeringar

En sociotopinventering är en kartläggning av upplevda rekreativa värden, funktioner och kvalitéer. Vilka parametrar som kartläggs i en sociotopinventering kan variera men inventeringen fokuserar oftast på funktioner och upplevelsekaraktärer. Anlagda funktioner i parkerna som bänkar och rabatter finns ofta redan kartlagda i och med att de ingår i skötselplaner, medan andra funktioner som en pulkabacke, utsiktsplats eller gräsmatta särskilt lämplig för brännboll kan behöva observeras i fält. Om kartläggning av miljöfaktorer som buller, luftföroreningar eller vindförhållanden finns, kan dessa vägas in. Om tid och resurser finns kan intervjuer eller enkäter med de som använder platsen vara det bästa verktyget för att identifiera platsens funktioner och upplevda karaktärer. Sociotopkarteringar kan med fördel göras vid nybyggnads eller förnyelseprojekt, exempelvis utifrån de åtta parkkaraktärerna (se faktaruta).

Inför framtagandet till detta grönprogram gjordes en översiktlig sociotopinventering i kommunägda parker. Genom fältobservationer kartlades parkernas funktioner, upplevelsekaraktärer och biotoper, dessutom gjordes det en skattning i hur trygg parken upplevdes. Upplevelsekaraktärerna utgick från de 8 parkkaraktärerna (se faktaruta) men förenklades något till 5 karaktärer (Rofyllighet, Vildhet/Naturkänsla, Artrikedom, Finpark samt Folkliv/Fest/Kultur). Resultatet blev omfattande med många olika parametrar men har legat till grund för arbetet med utvecklingskartorna och har bland annat resulterat i att ett antal parker valts ut som stadsdelsparker (se karta 14). Genom materialet går det även att analysera t.ex. spridning av olika karaktärer och funktioner.

Brukardialog

Medborgarinflytande genom brukarmedverkan är viktigt på kommunal nivå men framför allt på en lokal nivå. Metoderna bör variera och anpassas till olika skeden beroende på var man är i utvecklingsprocessen. När kommunen genomför en deltagandeprocess måste det vara tydligt vad deltagandet kan leda till och i vilken utsträckning brukare kan påverka. I ett tidigt skede i planeringsprocessen är det lättare att påverka värderingen av olika gröna ytor medan specifik utformning och innehåll är påverkningsbart i ett senare skede.

Barn och unga har ett stort behov av en kvalitativ närmiljö men samtidigt ett begränsat demokratiskt inflytande, därför är möjligheten till inflytande extra viktigt för dessa grupper. Genom ungdomspolitiken i Lund, som är en kommunal verksamhet som jobbar för att unga ska få plats att påverka den lokala demokratin, skapas olika forum för att unga ska få göra sina röster hörda.

Lunds kommun genomför årligen en enkätundersökning där medborgare från 16 år och uppåt och från olika delar av kommunen tillfrågas angående hur nöjda de är med utbud och innehåll i parker både i Lunds centrum och i sitt bostadsområde. Resultatet kan användas för att förstå nöjdheten på ett översiktligt plan och till viss del kan jämförelser mellan olika områden göras.

Naturvärdesinventeringar

En naturvärdesinventering kan vara lämplig för att bedöma de ekologiska kvalitéerna och kan göras på olika skalor och med inriktning på olika biotoper, arter eller ekologiska samband. Mer information om naturvärdesinventeringar finns i stycket *Rik biologisk mångfald*.

Kartläggning av ekosystemtjänster

Att arbeta med begreppet ekosystemtjänster är ett sätt att synliggöra de nyttor som naturen tillhandahåller helt gratis och som är en förutsättning för vår välfärd. För att belysa de ekosystemtjänster som finns inom ett visst område kan en kartläggning göras, dels av de tjänster som tillhandahålls på platsen idag, dels vilka tjänster som det finns potential för eller behov av i framtiden. I samband med detta är det också möjligt att göra värderingar av ekosystemtjänsterna. Det finns olika typer av värdering; kvalitativ, semi-kvantitativ, kvantitativ och monetär. En värdering av ekosystemtjänster kan vara till hjälp för att motivera vissa beslut eller åtgärder, men är inte helt okomplicerat. En värdering ställer höga krav på metod och avgränsning för att inte bli missvisande. Det kan dock vara till hjälp för att belysa situationer där en utpekad ekosystemtjänst är till stor nytta för samhället, men där investering och förvaltning ligger på en enskild aktör.

EKOSYSTEMTJÄNSTER I TÄTORTERNA

Kommunen har en stor möjlighet att påverka ekosystemtjänsterna i tätorten. Tabellen visar exempel på i vilka skeden som ekosystemtjänsterna kan påverkas och med vilka verktyg. I högra kolumnen visas exempel på åtgärder för att säkerställa tillgången till ekosystemtjänster.

SKEDEN / Verktyg	ÅGÄRDER:
STRATEGISKT SKEDE: Översiktsplaner Grönprogram Strategiskt markförvärv	Planera för sammanhängande grön infrastruktur med fungerande landskapsekologiska samband, värdekärnor och gröna stråk Områdesskydd Säkerställa god tillgång på kommunägd mark och bytesmark Säkerställ tillgången till grönytor och närnatur Naturvärdesinventeringar Identifiera och bevara tätorternas tysta områden
PLANERING, EXPLOATERING OCH GESTALTNING: Detaljplaner Markanvisningstävlingar Exploateringsavtal Gestaltungsprogram Grönytefaktor Naturvärdesinventering Balanseringsutredning i tidigt skede Skötselplaner	Spara befintliga gröna värden, t.ex. gamla träd Säkerställ tillgången till grönytor och närnatur Skapa en variation av gröna miljöer Utveckla park- och naturytor för sociala eller pedagogiska ändamål. Använd grönska för ett förbättrat mikroklimat t.ex. värme, vind, ljud, luftkvalitet Planera för fler träd, fruktträd, buskar, bärbuskar, blommor Skapa tillgång till vatten, t.ex. genom öppna dagvattenlösningar Skapa boplatser för djur Öka odlingsmöjligheterna i staden Skapa genomsläppliga ytor istället för hårdgjorda
DRIFT OCH UNDERHÅLL: Skötselplaner	Spara gräsytor som får vara oklippta över vintern Använda inhemska träd- och buskarter Skapa blommande miljöer Skapa brynmiljöer Sköta dagvattendammar för en ökad biologisk mångfald Anlägg faunadepåer Minimera onödig belysning

LÄS MER:

Ekosystemtjänster i stadsplanering - en vägledning

Inom projektet C/O City har en vägledning för ekosystemtjänster i stadsplanering tagits fram som kan fungera som ett underlag vid arbete med ekosystemtjänster i tätortsmiljö.

Parker och grönstruktur

Inför detta Grönprogram gjordes en parkmarksinventering för att kartlägga kommunens kvalitativa parkmark. Kvalitativ parkmark definieras av sammanhållen grönyta med höga rekreativa värden och som är tillgänglig för allmänheten. Den kvalitativa parkmarken har kategoriserats enligt vad som definierar parkens funktion i olika parkkarak­ tärer: centrum­parker, stads­dels­parker, när­parker, gröningar samt när­natur och rekreation. I inventeringen har även tätorts­nära natur­mark tagits med. Ungefär 50–60 procent av all kommunal parkmark i Lund utgörs av kvalitativ parkmark. Parker som är mindre än 0,2 ha visas inte på kartan i de fall de inte även utgör en centrum­park. De mindre parkerna har ändå viktiga funktioner som små oaser i en tät stad och tillför estetiska värden eller viktiga funktioner, till exempel för lek. Om en liten park har mycket höga kvaliteter kan de ibland kallas för fickpark.

Centrum­parken:

Centrum­parken ligger centralt beläget i staden eller tätorten och är en samlings­plats för hela tätorten. Ofta är det en äldre park med olika typer av aktiviteter eller ett grönt torg.

Stads­dels­park:

En stads­dels­park är en park som i sin karaktär knyter samman en stads­del. Stads­dels­parken innehåller högre kvalitéer och ska ha funktioner som kan locka invånare från hela stads­delen. Stads­dels­parken kan vara en viktig plats vid exempelvis högtider som valborg och mid­sommar. Stads­dels­parken bör vara minst 3 ha och finnas minst en i varje stads­del men karaktären och placeringen är viktigare än parkens storlek.

När­park:

När­parken innehåller ofta någon eller några funktioner och fyller en viktig roll för närområdet och delar av stads­delen. Tillsammans med gröningen kompletterar när­parken de privata gröna rummen i staden som en lokalt viktig social mötes­plats. En när­park har en storlek på minst 1 ha och bör kunna nås inom 300 meter från bostaden.

Gröning:

Gröningen är en mindre och lokal grön plats som ofta värderas högt av boende i parkens direkta närhet. Närheten till en gröning eller annan park är särskilt viktig för personer som inte kan ta sig så långt. En gröning har en storlek på minst 0,2 ha och bör kunna nås inom 200 meter från bostaden.

När­natur och rekreation:

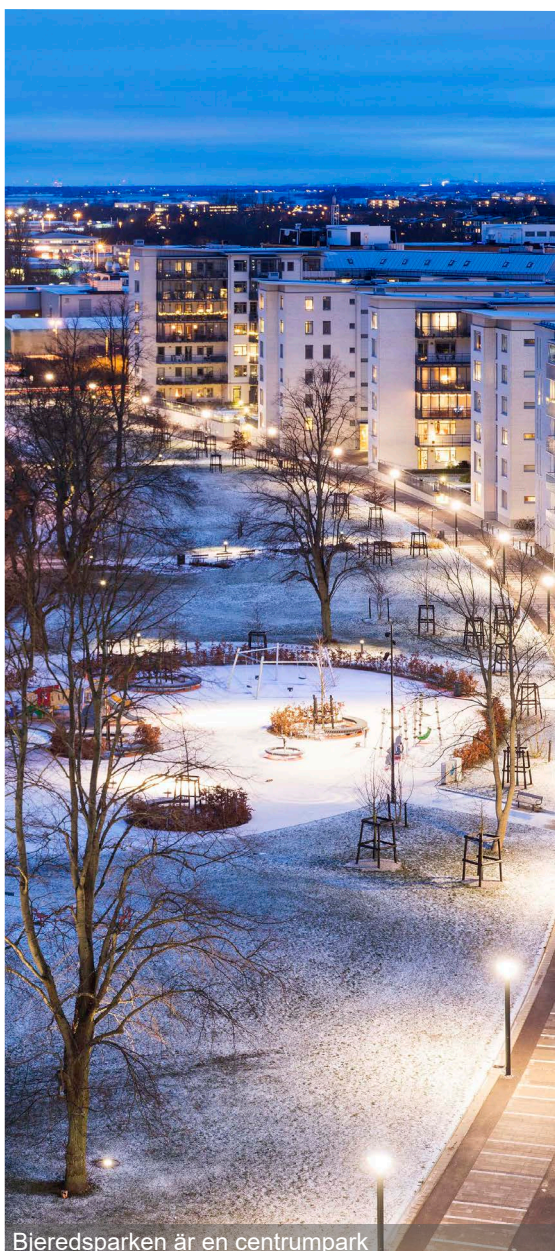
Områden som erbjuder naturupplevelser eller som på annat sätt lämpar sig för tätorts­nära friluftsliv. Tätorts­nära naturreservaten fyller ibland också denna funktion men visas här specifik som naturreservat, se nedan.

Planerad park:

I kartorna visas parker som kommer anläggas under Grönprogram­ets giltighets­period. Dessa finns angivna i detaljplaner, planprogram eller liknande.

Koloni/odling:

Koloni och odlingsområden är områden särskilt avsatta för odling. Lotterna är utarrenderade till odlare och kolonister och är därför inte

Bjerredsparken är en centrum­park

allmän mark, men gångar är öppna för allmänheten, för koloniområden gäller dock vissa öppettider. Se även karta 15.

Naturresevat:

Tätortsnära naturresevat är ofta både ekologiskt viktiga miljöer men även viktiga för naturupplevelser och rekreation. Allemansrätten kan ibland vara inskränkt, detta står i reservatsföreskrifterna. Se karta 1.

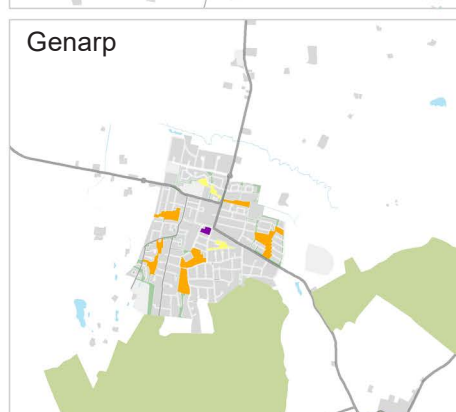
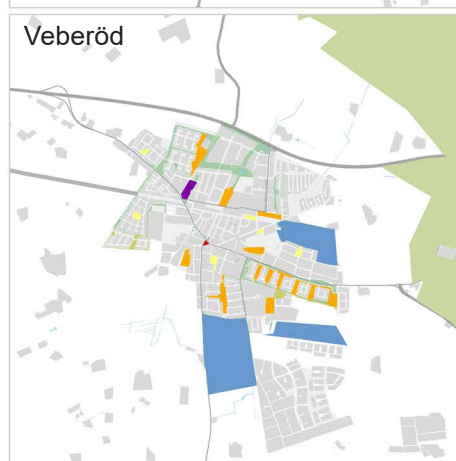
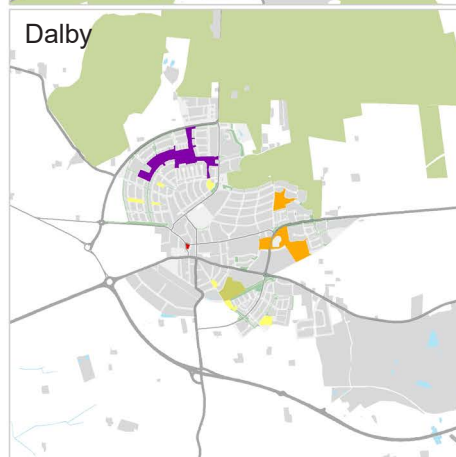
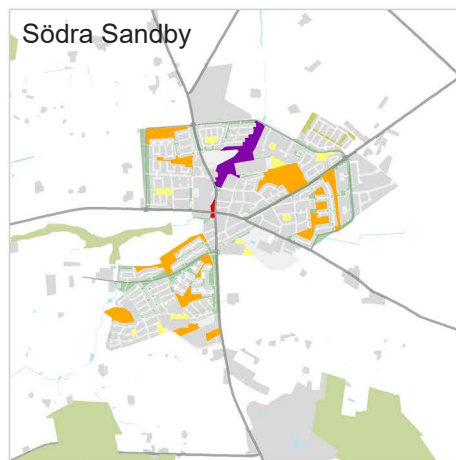
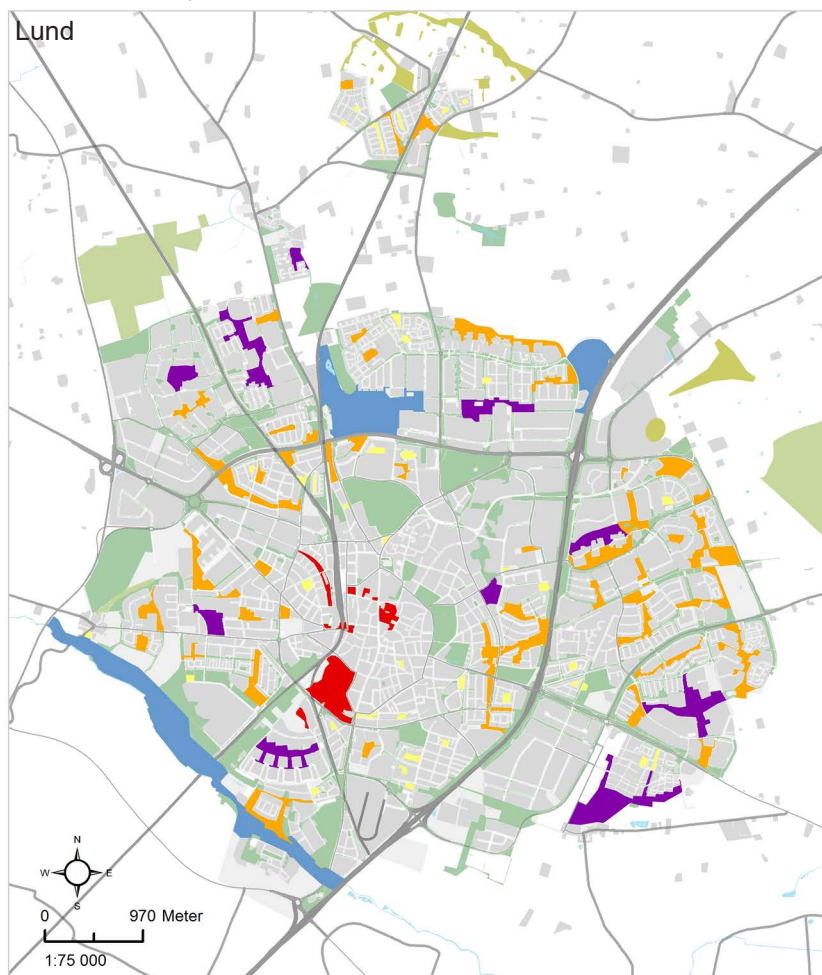
Annan grönstruktur:

Gröna områden som är tillgängliga för allmänheten att vistas på. Det kan vara parker som ägs och förvaltas av annan än kommunen (t.ex. Akademiska hus, Statens fastighetsverk eller Svenska kyrkan), begravningsplats, idrottsanläggning, verksamhetsområde eller kommunal parkmark utan större parkkvalitéer (grön gatemark, buffertzoner mm).

Parker och grönstruktur

- Närnatur och rekreation
- Centrumpark
- Stadsdelspark
- Närpark
- Gröning
- Planerad park
- Naturresevat och nationalpark
- Annan grönstruktur

Karta 14: Olika typer av parker

Mer odling!
Program för urban odling på allmän platsmark och kvartersmark planlagd för odling.

Lunds kommun
Antaget av teknisk nämnd 2017-XX-XX
Diarienummer: 15484

Mer odling! - Program för urban odling på allmän platsmark planlagd för odling är antaget av tekniska nämnden.

Urban odling

Med begreppet urban odling adresseras olika former av småskalig, hortikulturell odling som pågår i tätorterna eller i dess direkta närhet. Begreppet omfattar alltså såväl koloni- och odlingslotsverksamhet, som nyare former av urban odling som exempelvis gemenskaps- och kollektivodlingar, stadsodlingsprojekt och odling på allmän platsmark.

Program för urban odling

Program för urban odling är ett inriktningsdokument för tekniska nämndens utvecklingsarbete med urban odling och är vägledande för hur kommunen ska agera i dessa frågor. För att uppnå målsättningen i programmet ska förvaltningen jobba med att utveckla de koloni- och odlingslotsområden som finns parallellt med att stimulera och bereda plats för nya odlingar.

Målet för Lunds kommuns odlingsverksamhet är att kunna erbjuda invånarna goda möjligheter till odling i olika form, vare sig det sker enskilt, kollektivt, på en liten plätt för blomster eller på en större yta för självhushållning. Kommunen strävar också mot att koloni- och odlingslotterna i kommunen ska utgöra en resurs för tätorternas alla invånare, såväl för dem som odlar själva som för dem som väljer att endast besöka områdena då och då. Viktiga delar i kommunens strategi är att öppna upp befintliga områden, öka andelen odlad yta, stödja initiativtagare som vill starta odlingar av kollektiv karaktär, vägleda och stärka olika odlingsgrupper samt att utveckla samverkan med andra aktörer inom urban odling i Lund. Strategier och åtgärder för urban odling redovisas i "Program för urban odling".

Koloniträdgårdar och odlingslotter

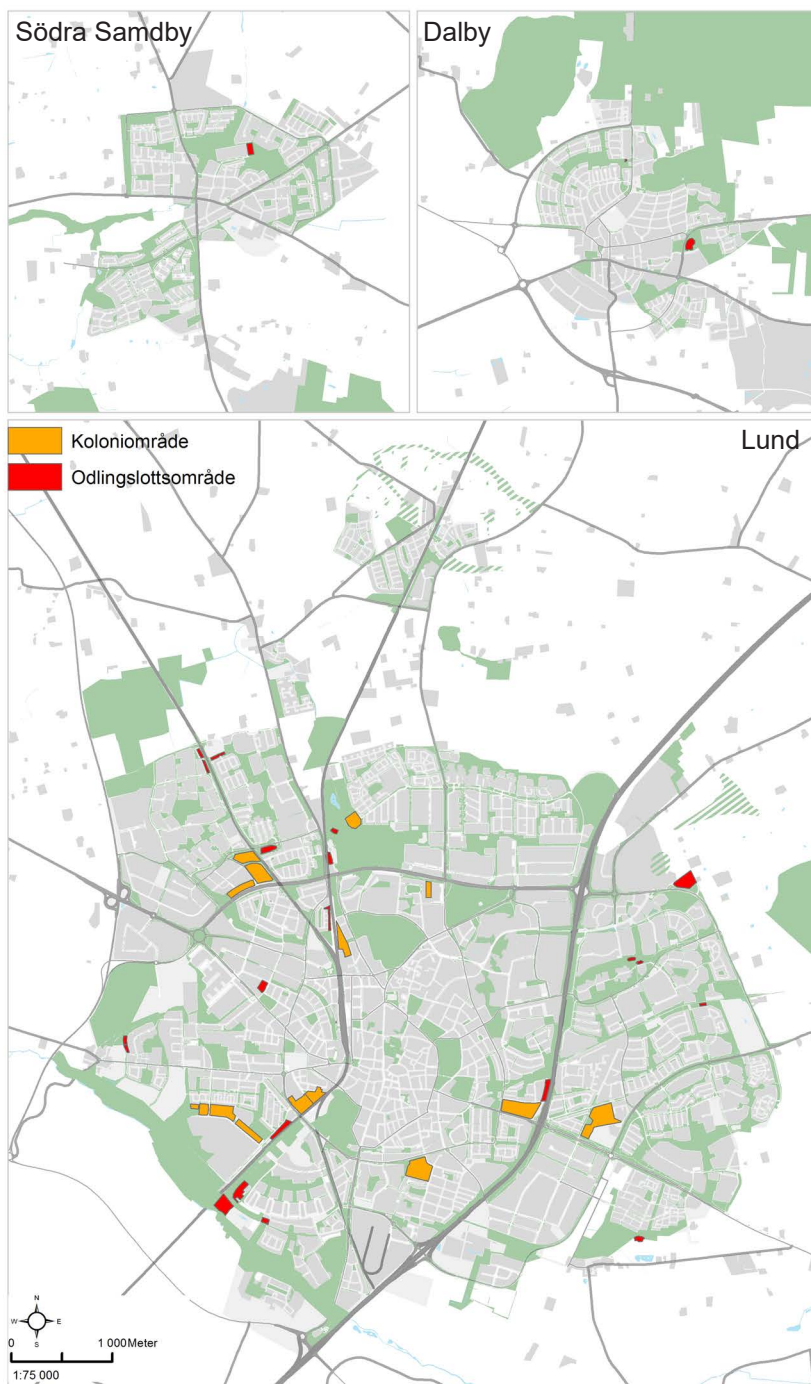
År 2017 fanns det 952 koloniträdgårdar i Lunds kommun fördelade på 18 områden. På koloniträdgården får stuga, uthus, drivhus med mera uppföras enligt anvisningar från byggnadsnämnden. Varje område organiseras genom en förening men kolonistugorna ägs privat. För marken tecknar ägaren ett arrendeavtal med kommunen. Storleken på kolonilotterna varierar mellan 100 och 400 m². I arrendeavtalet ingår administration, vatten under odlingssäsongen, sophämtning, flishantering, komposthantering, latrintömning, underhåll av gemensamma träd, grindar, staket och skyddsplanteringar. Odling i trädgårdskolonierna är endast till för eget bruk och odlingen ska vila på ekologisk grund. På vissa koloniområden är det tillåtet att ha höns eller brevdovor.

Odlingslotter är ett billigt sätt att få tillgång till odlingsmark i staden. 2017 finns 615 lotter att tillgå fördelade på 22 områden i Lund, Dalby och Södra Sandby. Fördelningen av lotterna sker via kommunens kösystem. Kötiden varierar mellan några månader till flera år men generellt sett är kötiden längre för odlingslotter i Lunds tätort. Odlingssytan varierar mellan 50 och 200 m² per lott. På odlingslotterna är det inte tillåtet att plantera träd eller uppföra några byggnationer utöver enklare redskapslåda, drivbänk eller växthus. Kommunen ser till att det finns vatten under odlingsäsongen.

Både koloniträdgårdarna och odlingslotterna ligger på kvartersmark planlagd för odling vilket innebär att marken får nyttjas privat. Det är däremot kommunens önskan att områdena hålls tillgängliga för besökare och under odlingsäsongen är därför grindarna öppna under

Karta 15. Koloni- och odlingslottsområden i Södra Sandby, Dalby och Lund

dagtid, vilket regleras i avtal mellan kommunen och föreningarna.

Stadsodling och odling på allmän platsmark

I Lunds kommun finns en rad urbana odlingsprojekt och verksamheter som pågår parallellt, projekten har olika målgrupper och olika inriktningar. Några av dessa utgår från, eller stöds av kommunen. Tekniska förvaltningen driver Stadsodling på Brunnsnäs som är ett tillfälligt odlingslottsområde men med utökade möjligheter till kurser i växthusodling. Tekniska förvaltningen erbjuder också grupper möjlighet att odla tillsammans i en park eller ett grönområde. Den första odlingen anlades på Bondevägen i Dalby våren 2016. Odling på parkmark sköts av en förening som tecknar skötselavtal med kommunen. Odlingsområden på parkmark är öppna för både odlare och besökare.

Barn- och skolförvaltningen driver satsningen Gröna skolgårdar (se faktaruta på s. 49) där odling ofta är ett återkommande inslag.

EXEMPLET: STADSODLING PÅ BRUNNSNÄS

Stadsodlingsprojektet Odlar i Lund drivs av tekniska förvaltningen och erbjuder odling på friland eller i växthus men även kurser, studiebesök och workshops. Därtill finns gemensam bärodling, biodling samt en hönsgräddgård. Området karaktäriseras av diversitet, gemenskap och föreningsanda. Många odlar enskilt eller tillsammans med familj och vänner, medan andra gått ihop för att driva odling i föreningsform. Området sköts i samverkan mellan tekniska förvaltningen och områdets odlarförening. Projektet är placerat på tillfällig mark i Brunnsnäs men kommer att flyttas till Kunskapsparken i Brunnsnäs.

KAPITEL V

LANDSKAPET

Landskapet

Landsbygdens landskap är ett nätverk av gröna och grå strukturer och ett resultat av samspelet mellan människa och natur. De naturliga förutsättningarna har påverkat hur människan valt att använda sig av landskapet och på liknande sätt har växter och djur anpassat sig efter den miljö som människan skapat. Vissa arter har gynnats av människans brukande medan andra har missgynnats och fått minskade utbredningsområden.

Landsbygdens landskap är värdefullt ur många aspekter, för produktion, rekreation och som livsmiljö för djur, växter och människor. Ibland står intressena i konflikt med varandra och kommunen behöver hantera detta i flera olika processer.

Sammanfattning av kapitel V - Utmaningar och fokusområden

Utmaningar

I hela kommunen behöver grönstrukturen stärkas och kopplas samman för att skapa fungerande ekologiska samband och minska barriärverkan och fragmentering. Efterfrågan på attraktiva miljöer där det finns möjlighet att utöva friluftsliv ökar ständigt och detta behöver tillgodoses och hanteras med hänsyn till både naturvärden och annan markanvändning.

Runt tätorten Lund dominerar åkermarken och det finns en stor utmaning i att stärka kopplingarna mellan staden och det omgivande landskapet ur både ett ekologiskt och rekreativt perspektiv. Landsbygdens aktörer är centrala för bevarandet och utvecklingen av de gröna värdena.

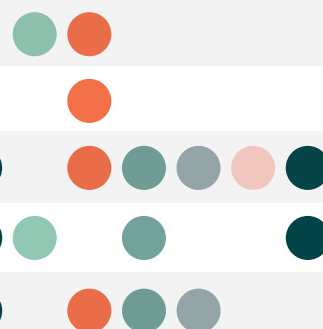
För ett långsiktigt hållbart jordbruk och för att produktionen av livsmedel ska bibehållas i ett förändrat klimat måste de negativa effekterna på de nödvändiga pollinerande insekterna minska.

Fokusområden för Lunds kommuns arbete med landskapet:

- Kulturhistoriska miljöer och värdefulla landskapsbilder
- Tysta områden
- Landskapets grönstruktur
- Ett varierat jordbrukslandskap
- Rekreation och friluftsliv

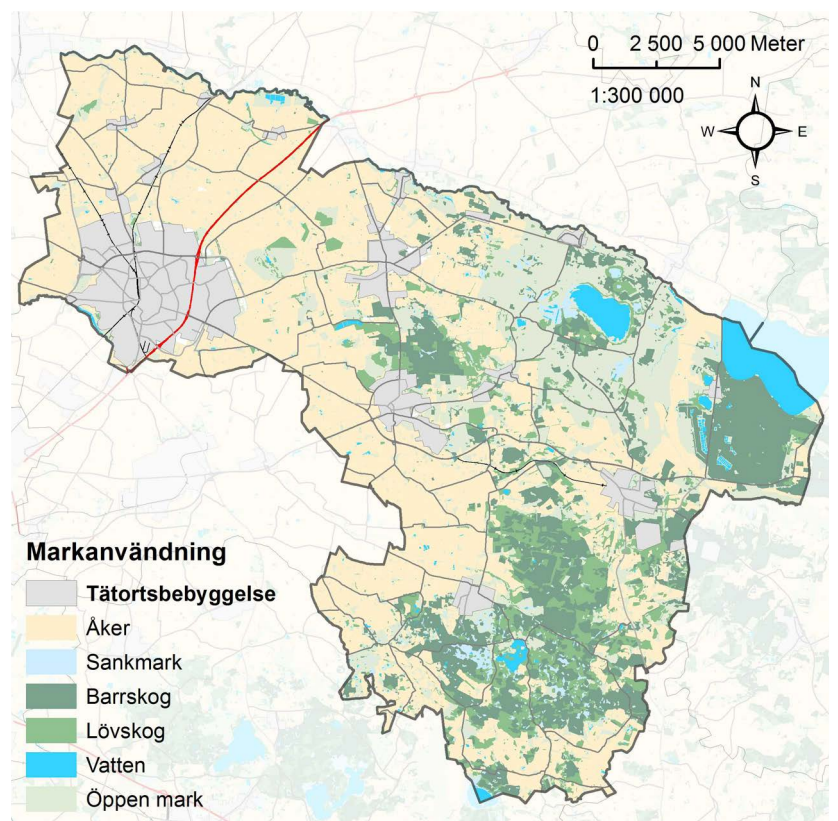
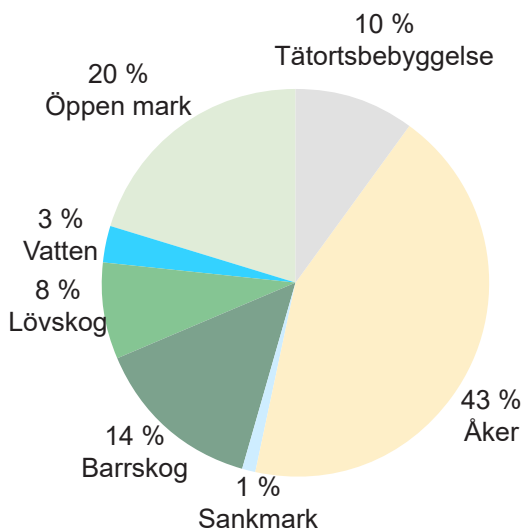
Strategier

Här markeras strategier som kopplar till fokusområdet. Specifika åtgärder föreslås i handlingsplanen

Markanvändning

Kommunen består av totalt 44 090 hektar mark. De varierade naturförhållandena och den historiska användningen av landskapet har gett upphov till en varierad markanvändning. Stora delar av marken i kommunen består av åkermark, som generellt är fokuserad till de västra och sydvästra delarna. Skogsområden som tillsammans utgör 22 procent är främst knutna till Romeleåsen, men även Vombs fure där barrskog dominerar. Den öppna marken dominerar kring Revingefältet men är också spridd över landskapet. Vatten upptar tre procent och sankmark finns främst i anslutning till Krankesjön och Håckebergasjön.

Karta 16. Markanvändning i Lunds kommun

Av marken i kommunen består 43 procent av åker.

Landskapets grönstruktur

Landskapets grönstruktur består av ett nätverk av gröna miljöer. En sammanhängande grönstruktur är viktig för att ge människor möjlighet till grön rekreation i närområdet men också som del i den gröna infrastrukturen för landskapets djur och växter. Beskrivningar och kartor av den gröna infrastrukturen presenteras i temakapitlet Biologisk mångfald. Kartor över rekreativa stråk visas under rubriken Friluftsliv, senare i detta temakapitel. I detta avsnitt behandlas grönstrukturen på ett generellt plan, som värdeskapare för flera funktioner.

Landskapet i ett regionalt sammanhang

I planeringen av de gröna strukturerna är det viktigt att se till de regionala sammanhangen då kommungränsen inte nödvändigtvis sammanfaller med de naturgeografiska förhållandena. Ett gott exempel är vattendragen som sträcker sig över flera kommuner och där kommuner och andra aktörer går ihop i vattenråd. Region Skånes rapport "grönstruktur i Skåne – strategier för en utvecklad grön struktur" visar att det inom Lunds kommun finns flera stora grönområden och stråk vilka ingår i en regional grönstruktur. Kävlingeån och Höje å pekas ut som ekologiskt viktiga stråk med utvecklingspotential. Ett antal lägen pekas också ut som strategiskt lämpliga för nya stråk. Ett sådant är sträckningen från Järavallen via Lund, vidare mot Skrylle. Flera strategiska lägen utgår från Häckebergaområdet, både mot Svaneholmsområdet av både ekologiska och rekreativa skäl, men också mot Rydsgård och Romeleåsens östra delar, bland annat för att kronhjorten behöver röra sig mellan områdena.

VAD BESTÅR GRÖNSTRUKTUREN I LANDSKAPET AV?

- Skyddade områden
- Områden med höga naturvärden utanför skyddade områden
- Naturliga eller anlagda biotoper och ekologiska korridorer
- Sjöar och vattendrag, skog, ängs- och betesmarker och sandmarker
- Kantzoner, brynzoner, alléer, stråk och "steppingstones" mellan värdekärnor
- Alléer och väggrenar
- Privata trädgårdar och gårdsmiljöer

LÄS MER:

Grönstruktur i Skåne - strategier för en utvecklad grön struktur

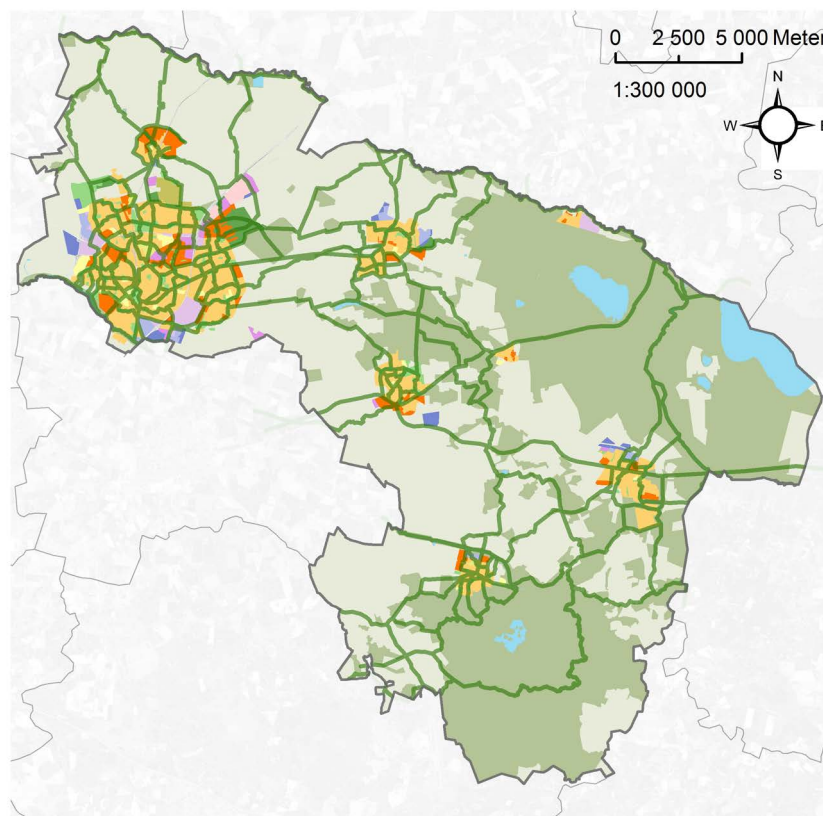
Beträda på ladugårdsmarken i norra Lund.

Gröna stråk i landskapet

För att utveckla den grönstrukturen behöver landskapets naturområden länkas samman genom gröna stråk. Stråken är viktiga för att grönstrukturen ska vara sammanhängande och möjliggöra för arters spridningsvägar och för människans rekreativsmöjligheter i landskapet. Särskilt i väster utgör åkermarken ett hinder och här är de gröna stråken extra viktiga. För att gynna specifika arter behövs vidare analyser av deras specifika behov av spridningsvägar. Här ges ett par exempel på hur stråk kan skapas för en bättre struktur generellt, för växter, djur och människor:

- Utveckla beträdor med stigar på som innebär att markägare, mot en viss ersättning, upplåter markkretsor som tillgängliggörs för allmänheten. Beträdor kan även anläggas i kanterna av kommunalägd jordbruksmark.
- Som jordbrukare finns det möjlighet att få stöd för att anlägga skydds zoner, t.ex. längs med vattendrag eller annan skyddsvärd natur. För att få stöd krävs det dessutom att naturvärdena inte påverkas negativt. Även skydds zoner kan tillgängliggöras med stigar.
- Plantering av träd- eller buskridåer, gärna av inhemska arter, som skapar lä åt djurlivet.
- Överbrygga barriärer med ekodukter och faunapassager. Dessa behöver vara utformade på ett varierat sätt för att underlätta för olika arter²⁸.

	Blå-gröna huvudstråk
	Grönområde, Ny
	Grönområde, Befintlig
	Natur, Befintlig
	Vatten, Befintlig
	Arbetsplatsområden, Ny
	Arbetsplatsområden, Befintlig
	Verksamhetsområden, Ny
	Verksamhetsområden, Befintlig
	Särskilda anläggningar, Befintlig
	Särskilda fritidsanläggningar, Ny
	Särskilda fritidsanläggningar, Befintlig
	Blandad bebyggelse, Ny
	Blandad bebyggelse, Befintlig
	Landsbygd, befintlig

Karta 17. Markanvändningskarta från Lunds kommuns Översiktsplan 2018 (2018-2039) samt Blå-gröna huvudstråk utpekade i översiktsplanen.

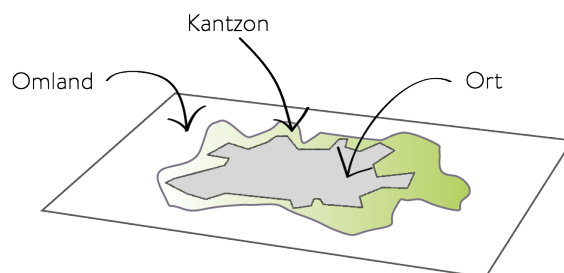

Stad möter omland

Till grönstrukturen hör också natur- och kulturlandskapet i övergången mellan stad och landsbygd. Dessa kantzoner utgör en viktig länk i grönstrukturen och har visat sig vara en betydelsefull miljö för många arter och för stadsbornas möjlighet till naturupplevelser. Kantzonerna ligger i många aktörers intresse, de är en potentiell expansionsmöjlighet och lämpar sig särskilt till vissa ytkrävande verksamheter. Samtidigt har kantzonerna stor potential i de gröna avseendena särskilt i orter som gränsar till ett monokulturellt jordbrukslandskap, då de kan tillföra både rekreativa värden och biologiska värden.

Staden Lund omges i huvudsak av åkermark och ofta börjar åkermarken direkt vid husen eller efter en bilväg vilket bidrar till att kantzonerna har låga biologiska och rekreativa värden. I södra och i västra Lund präglas kantzonen av verksamhetsområden och infrastruktur. De viktiga undantagen utgörs av Højeådalen och den intilliggande Rinnebäcksravinen i sydost, av Nöbbelövs mosse i nordväst samt av Kungsmarken och dess koppling med Hardebergaspåret i öst. I östra och i norra Lund finns också exempel på där kantzonerna består av tillgängliga och sammanhängande grönytor. I Brunnsby, på Klostergården och mot Värpinge har kantzonerna inslag av odlingslotter vilket bidrar till en naturlig övergång mellan stad och land.

I orterna Dalby, Genarp och Veberöd finns det en stor variation i kantzonerna då åkermark, beteslandskap och skogslandskap finns i anslutning till orterna. Södra Sandby omges i huvudsak av åkermark men även av ett småskaligt beteslandskap i söder. I Stångby är gränsen mellan orten och landskapet skarp och vägar skiljer orten från omgivande landskap.

Kantzonen mellan tätorterna och omlandet har stor utvecklingspotential utifrån rekreativa och ekologiska perspektiv

HISTORISKA NEDSLAG I LANDSKAPET

När Skåne fortfarande var ett istida tundralandskap var människans påverkan på landskapet obetydlig. Med tiden blir klimatet varmare och nya arter vandrar in. 8000 f. Kr är Skåne täckt av ädellövskog

Ca 4200 år f. Kr började människorna bruka jorden, till en början baserat på boskap och åkrarna är endast tillfälliga. Under Bronsåldern (1800–400 f. Kr) blir jordbruket allt mer omfattande.

Under järnåldern (ca 400 f. Kr – 800 e. Kr) blir klimatet kallare och människor och djur behöver stabilare hus. Jordbruket och bebyggelsen blir allt mer permanent vilket även leder till bebyggelsegrupperingar etableras.

Under medeltiden förstärktes byarna med de medeltida stenkyrkorna. Från tidig medeltid fram till 1800-talets början såg det skånska kulturlandskapet i stort sett likadant ut. Byarna var kompakta enheter med små åkerlappar omgivna av vidsträckt utmarker.

Under 1800-talet skedde stora förändringar av jordbruket och jordbrukslandskapet. Byarnas jordar skiftades och gårdarna flyttades ut till sina respektive odlingsmarker. Nu uppkom den spridda gårdsbebyggelse som ännu idag präglar landskapsbilden.

Under 1900-talet fortsatta rationaliseringen av jordbruket med en rad tekniska moderniseringar och rationella brukningsmetoder. På sikt skapade detta stora sammanhängande brukningsytor där hinder som vattenhål, öppna diken och häckar i stort sett har tagits bort.

Allé/pilevall

Landskapets gröna kulturmiljövärden

Genom att studera landskapet och dess strukturer får vi en inblick i hur landskapet sett ut historiskt. I landskapet går det att läsa av äldre spår som vittnar om den historiska användningen av platsen. Olika geografiska platser har olika tidsdjup. På vissa platser syns väldigt gamla spår och strukturer och på andra platser har den moderna användningen utplånat spåren. För att behålla ett landskap där de historiska spåren går att avläsa är det viktigt att de äldre strukturerna bevaras.

I Lunds kommuns kulturmiljöprogram poängteras att kulturmiljövärden och naturvårdsvärden ofta sammanfaller i landskapet utanför tätorterna. Ängs- och betesmarker är exempel på miljöer som kan visa på det historiska jordbruket men som även har ett stort ekologiskt värde. En annan för Skåne karaktäristisk grön kulturmiljö, som fortfarande är synlig på vissa delar av landsbygden utanför Lund, är pilevallarna och alléerna. Pilevallar har genom historien både gett lä i det öppna landskapet och material för flätning av korgar eller som byggnadsmaterial. Alléer började planteras längs vägarna efter kontinental förebild under 1700-talet, vanligen i anslutning till gods, herrgårdar eller andra större gårdar. Alléerna finns främst i det öppna, odlade landskapet och var när de planterades en slags statusmarkör. Längs landsvägarna kunde alléerna innehålla olika trädslag men vid godsplanterades alléerna bara med ett och samma trädslag. Alléerna är också viktiga spridningsstråk i landskapet. Andra exempel där natur- och kulturmiljövärdena sammanfaller utgörs av de många landskapselement som skyddas av biotopskydd, exempelvis småvatten som tillkommit genom torvtäkt eller brytning av märeger, stengårdsgårdar och områden med odlingsrösen. Biotopskyddet är viktigt för att bibehålla variationen i jordbrukslandskapet men verkar även för att skydda kulturmiljövärdena.

Landskapsbilden

Landskapsbilden är en del av kommunens kulturmiljö som har en stor betydelse för upplevelsevärden och boendekvalitet. Landskapsbilden utgörs av olika element i landskapet som tillsammans bildar ett visuellt helhetsintryck. Genom förändringar i samhället förändras också landskapsbilden. I vissa fall förändras de gråa strukturerna när infrastruktur, byggnader och vindkraftverk tar plats. I andra fall förändras de gröna strukturerna och nya skogsplanteringar, kalhyggen eller vattenspeglar visar sig landskapsbilden. Vad som upplevs vara positiva förändringar varierar mellan olika människor beroende på deras tidigare referenser och upplevelser. Genom förändringar i landskapsbilden kan kopplingen till platsens historia förstärkas eller försvagas. Det finns också landskapsbilder som har blivit identitetsskapande för landskapet i kommunen. De långa siktlinjerna med jordbruksmark och vyer med rapsfält om försommaren är typiska för lundaslättan. Det finns även karaktäristiska landskapsbilder som har minskat i omfattning, som t.ex. fäladslandskapet. De senaste decennierna har det tillkommit flera karaktärsskapande element som har påverkat landskapsbilden i staden Lund och kringliggande landskap. Lundatösarna, Ideon Gateway och Max Lab är exempel på byggnader som har förändrat landskapsbilden och stadssiluetten.

Fornlämningsområdet Danshögarna nära Västra Hoby består av tre stenkammargravar från yngre stenåldern, två långdösar och en gånggrift. Från bronsåldern ser vi fortfarande spår i landskapet i form av gravhögar som reser sig i slättlandskapet bland annat norr om Lund.

En levande landsbygd och ett varierat jordbrukslandskap

En levande landsbygd, där människor kan leva och verka, är en förutsättning för att bevara flera av landskapets natur- och kulturvärden. En stor del av kommunens naturvärden är på privatägd mark och många markägare driver företag exempelvis inom jordbruk, skogsbruk och jakt och är därför viktiga aktörer i utvecklingen av landskapet. Genom att fortsätta hävda värdefulla ängs- och hagmarker är landsbygdens näringar en viktig del i bevarandet av de gröna värdena. När allt färre sysselsätts genom det mer traditionella jord- och skogsbruket finns det genom närhet till upplevelserik och tillgänglig natur även en potential att utveckla företagande kopplat till besöksnäringen.

Stora delar av kommunens yta består av ett högproduktivt jordbrukslandskap. Kommunens målsättning är att värna den bästa jordbruksmarken mot ingrepp som försämrar möjligheterna att långsiktigt bedriva ett konkurrenskraftigt jordbruk. Det är viktigt att säkerställa resurser för produktion av livsmedel för framtiden. Avvägningar görs i första hand i översiktsplanen. Rationaliseringarna av jordbruket har dock bidragit till att den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet är hotad. För ett långsiktigt hållbart jordbruk och för att produktionen av livsmedel ska bibehållas i ett förändrat klimat måste de negativa effekterna på de nödvändiga pollinerande insekterna minska.

Till största del utgörs jordbruksmarken av privatägd mark och där saknar kommunen rådighet. Men en del jordbruksmark, som i huvudsak är lokaliserad kring tätorterna, ägs av kommunen. Lunds kommun bör verka för att den kommunalägda jordbruksmarken bidrar till ett mer varierat jordbrukslandskap. Det kan innebära att arbeta för att utveckla sambanden mellan olika biotoper och en minskad fragmentering av landskapet. Att anlägga våtmarker för att dämpa negativa effekterna av övergödningen är ett annat sätt att bidra till en variation och är åtgärder som redan genomförs.

EXEMPLET VOMBSÄNKAN

Under åren 2011-2013 deltog Lunds kommun i EU-projektet LIFEescape, finansierat av Södra Östersjöprogrammet som syftade till att visa hur landskapskonventionen kunde implementeras på lokal nivå. Med Vombsänkan som pilotområden gjordes en landskapsanalys tillsammans med allmänheten i området.

Som en följd av projektet har ett samarbete inletts med grannkommunerna Sjöbo och Eslöv för att undersöka möjligheterna att kandidera för att Vombsjönsänkan ska utses till biosfärområde av UNESCO. Biosfärområden inrättas av för att testa ny kunskap och praktik för att hantera relationen mellan människan och naturen samtidigt som människor ska kunna bo och utvecklas i områdena.

Oavsett om ett Biosfärområde bildas eller ej är det mellankommunala arbetet med Vombsjönsänkan viktigt för att värna traktens höga naturvärden och verka för en levande landsbygd.

BÖRDIGHET

Variationen i bördighet inom Lunds kommun avspeglas i den moderna graderingen av landets odlingsjordar i tio klasser efter avkastningsförmåga. Lundaslätten värderas i klasserna 8-10, vilka för övrigt endast återfinns i Skåne, backlandskapet och åspartierna i klasserna 5-7 och Vombslätten i klasserna 3-6

Karta över klassificeringen hittas via Länsstyrelsen i Skånes hemsida.

Landskapsanalys

En landskapsanalys kan göras på många sätt och enligt olika metodik. Generellt kan sägas att man vid en landskapsanalys tar ett helhetsgrepp, där landskapets förutsättningar, tillgångar och utmaningar undersöks. Målet är att i ett vidare skede inom planering kunna höja värden i landskapet och stärka önskvärda aspekter, istället för att minimera skadorna av exploatering. Ofta görs en landskapsanalys inför en tänkt exploatering eller annat ingrepp men det finns även en vinning i att skapa en analys som kan användas för att få en grundläggande samsyn på landskapet och dess karaktär, samt skapa en diskussion kring hur det på ett övergripande plan kan utvecklas och stärkas.

Fyra distinkta landskapskaraktärer

Lunds kommun ligger i skärningspunkten mellan flera övergripande landskapskaraktärer: Låglänt landskap, höglänt landskap samt backlandskap. Kontrasten mellan dessa skapar ett varierat landskap som skiljer sig beroende på var en befinner sig i kommunen. Orsaken till skillnaderna i landskapskaraktär är främst geologisk och har kommit att påverka naturförutsättningarna och i sin tur den kulturpåverkan som skett. Gränsen mellan de olika karaktärsområdena är ibland tydlig men i vissa fall mer diffus. Karaktärsområdena har sin fortsättning utanför kommunens gränser.

Slätten

Slättlandskapet i väster består av näringsrika jordar som redan under medeltiden var avskogade och öppna. Många fornminnen från bondestenålder fram till tidig järnålder vittnar om en mycket lång kulturpåverkan. Under bysamhällets tid utvecklades grunddragen i den bebyggelsestruktur vi ser idag. Bytomterna ligger ofta längs vattendragen och vid Romeleåsens kant i öster. Kring vattendragen gavs uthålliga förutsättningar för den viktiga gräsproduktionen som gav vinterfoder åt djuren. Åkerbruket var under denna period inte den

dominerande markanvändningen på slätten, utan stora arealer bestod av ängsmark. Byarna vid kanten av Romeleåsen hade både tillgång till slättens odlings- och slättermarker samt de stora utmarksbetena på åsen. Det slättlandskap vi ser idag är både ett resultat av de gränser som utvecklades i början av medeltiden och skiftena, främst enskiftet i början av 1800-talet, då byarna splittrades och gårdarna flyttades ut för att få mer rationella brukningsenheter. Vi har

idag ett landskap med spridda gårdar och byar som öar i de öppna vidderna. Träd blir framträdande inslag i landskapet och finns främst kring gårdarna, längs vägarna och i ägo-, by- och sockengränser. Pilerader är ett karakteristiskt inslag liksom mangelgravar och de få kvarvarande väderkvarnarna. Viktiga näringsverksamheter med koppling till slätten är tegeltillverkning och jordbruksindustrier där många idag är nedlagda men där spår finns kvar i landskapet.

Vombsänkan

Vombsänkan består av flacka sandiga marker som är lättodlade men som snabbt utarmas på näring. Fram till skiftena på 1800-talet var

Karta 18. Landskapskaraktärer

jordbruket extensivt med långa trädesperioder mellan odlingstillfällena. Byarna var få och hade stora arealer för att kunna livnära sig på de magra markerna. I kanten mot Romeleåsen gavs möjlighet för Veberöd, Torna Hällestad och Södra Sandby att utnyttja de omfattande betesmarkerna på åsen. Revinge och Vombs byar hade tillgång till de viktiga slätterängarna vid vattendragen och Krankesjön och Silvåkrasjön (idag Silvåkrakärret). Det roterande jordbruket med långa betesperioder på sandig mark medförde att stora arealer utvecklades till ljunghed. I slutet av 1700-talet ledde ett överutnyttjande av marken till omfattande sanddrift. För att binda sanden planterades skyddsplanteringar av främst tall, vilket fortfarande är det dominerande trädslaget i bland annat Vombs fure. Skiftet medförde att många gårdar flyttades ut i landskapet. Under slutet av 1800-talet etablerade sig militären permanent vid Revingehed och verksamheten har sedan expanderat. Viktiga karaktärsdrag i landskapet är tallplanteringarna, de omfattande fuktängarna kring Klingavälsån och Kävlungeån, kyrkbyarna, skifteslandskapets utspridda gårdar och de sandiga betesmarkernas torrängar med sin speciella flora och fauna.

Romeleåsen

Romeleåsen, som geologiskt är en horst, skär som en diagonal genom kommunen i nordvästlig - sydöstlig riktning. Urbergsryggen domineras av mindre näringsrika moräner som inte är lika attraktiva för odling som slättlandet. Betesdrift blev därför den dominerande markanvändningen i området. Under medeltiden var fortfarande stora delar skogklädda, men en allt mer intensiv markanvändning gjorde åsen nästan trädlös i början av 1800-talet. I mellersta och södra delen fanns, förutom Dörröds by, endast spridda gårdar och torp fram till skiftena. Längst i nordväst vid byarna Hardeberga, Sjöstorp och Tygelsjö var jordmånen mer fördelaktig. Björnstorps och Häckeberga gods har präglat den sydvästra delen av åsen sedan medeltiden. Med skiftena startade dock en omvandling av de stora gemensamma fäladsmarkerna. Vissa delar odlades upp medan andra planterades med skog och över hela området anlades en mängd nya stengården. Idag har vi ett småskaligt landskap med en mosaik av fäladsrester, granplanteringar, lövskogsområden, åkerlappar och spridda gårdar och torp. En viktig industriverksamhet är bergtäkt som förekommit i liten skala mycket långt tillbaka men som fått allt större inverkan på landskapet under 1900-talet.

Backlandskapet

Backlandskapet i söder domineras liksom Romeleåsen av mindre näringsrika moräner och under bysamhället etablerades främst ensamgårdar i området. Häckeberga gods har länge dominerat bygden. Betesdrift var den dominerande markanvändningen fram till skiftena då större delen av landskapet var trädrika ängs- och betesmarker. Efter enskiftet i början av 1800-talet utvecklades olika delar av landskapet på olika sätt. I den nordöstra delen, kring godset, prioriterades skogsbruket medan den södra delen omvandlades till ett storskaligt odlingslandskap kring gårdarna Bramstorp, Kullaröd och Gyllebo. I väster fanns bybildningar vid Lyngby, Hässleberga och Assartorp, på gränsen mellan slätt och backlandskap. Här odlades stora delar upp i samband med skiftena. Den varierade topografin med många kärr och småvatten, samt sämre odlingsbetingelser, har dock lagt grunden till ett mer småskaligt landskap med många mindre gårdar och torp.

Romeleåsens nordostsluttning i Märyd bjuder på milsvid utsikt över Vombsänkan. Rapsfält och vindmöllor är karaktäristiska inslag i landskapet.

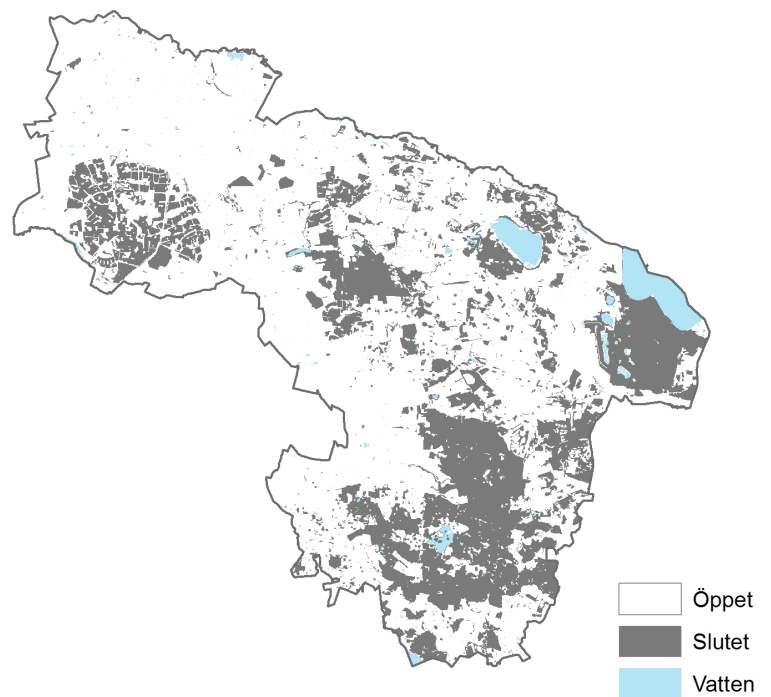
Landskapsstrukturer

Som en del i landskapsanalysen har olika landskapsstrukturer undersökts, det är ett sätt att bryta ner och förenklat beskriva några av landskapets olika element. Landskapsstrukturerna visas utan att dessa värderas, utan konstaterar endast att det finns variationer i landskapet och var variationerna finns.

Öppet/Slutet

Lunds kommun är präglad av ett relativt öppet landskap, vilket även bidrar till att sikten i landskapet ofta är vidsträckt och att det finns långa siktlinjer. Jordbruk har länge präglat landskapet och gett ett öppet landskap. Rationaliseringar inom jordbruket har ytterligare bidragit till att småbiotoper försvunnit och skapat ett mer öppet landskap. I kommunens södra och östra del finns större skogsområden vilket gör att landskapet är slutet och utblickarna blir färre.

Karta 19. Öppet/slutet i landskapet

Riktningar i landskapet

I Lunds kommun går de övergripande naturgivna riktningarna i en mer väst-östlig riktning, medan större trafikleder, järnväg samt merparten av kraftledningar i stort går från norr till söder. Riktningarna i landskapet medför både stråk och barriärer, vilket både kan sägas om vattenrummen (Höje å och Kävlingsån) och en del av infrastrukturen. Vägsträckningarna E22, 108, 11 och 102 som skapar barriär för rörelse utan motorfordon i landskapet.

Karta 20. Riktningar i landskapet.

Friluftsliv

I östra delarna av kommunen finns det många naturområden som är tillgängliga för besökare och som kan vidareutvecklas för friluftslivet. Staden Lund är dock en av de tätorterna i landet med minst tillgång till tätortsnära natur²⁹ och möjligheterna till att utöva friluftsliv i anslutning till staden är på grund av den kringliggande åkermarken mycket begränsade. Samtidigt växer regionen och allt fler använder sig av befintliga rekreationsområden och leder. Dessa måste därför utvecklas för att klara ett allt högre besöksstryck och bör även vara anpassade för att möta flera olika målgruppers behov.

Antalet friluftaktiviteter har ökat de senaste åren och trender kring friluftslivet varierar över tid. Ibland kan det uppstå konflikter mellan de olika aktiviteterna. Högt tryck kan också bidra till störningar för djurlivet och stort markslitage. Konflikterna hanteras bäst genom att kanalisera olika aktiviteter till områden som lämpar sig för aktiviteten och där naturvärden och övrigt friluftsliv störs så lite som möjligt.

Den svenska friluftslivspolitik

Sverige fick sin första samlade friluftslivspolitik 2012 då regeringen presenterade 10 mål för friluftslivspolitik. Regeringen förtydligade då ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter och lyfte fram behovet av bra underlag i kommunernas översiktsplanering. Det övergripande målet för friluftslivspolitik i Sverige är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund.

Varje år sedan 2007 utser Naturvårdsverket Sveriges friluftslivskommun utifrån ett antal kriterier. Lund placerades sig år 2017 på 14:e plats vilket är en förbättring jämfört med de senaste åren, dock har totalpoängen för Lund legat stabilt över tid. Enligt Naturvårdsverkets undersökning brister Lunds kommun framför allt inom området "Planer för friluftsliv".

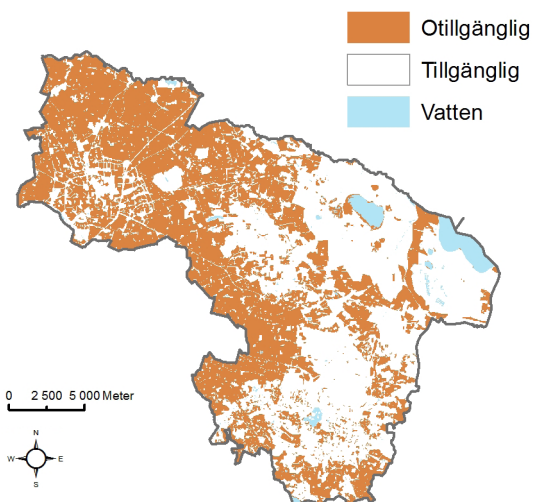
Allemansrätten

Allemansrätten är en grundläggande förutsättning för det svenska friluftslivet och för att människan fritt kan färdas till fots, på cykel, skidor eller häst på öppna marker som inte har planteringar eller växande grödor som kan skadas. Alla som vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen enligt 7 kap. 1 § miljöbalken. Andelen allemansrättslig mark i Lunds kommun är mycket låg ur ett nationellt perspektiv. I naturreservat finns ofta restriktioner som inskränker allemansrätten för att skydda de värden som är viktiga i reservatet. Det finns en pedagogisk utmaning för kommunen att nå ut till en bred målgrupp för att förklara vilka skyldigheter och rättigheter som finns inom dessa områden.

Rekreationsområden och leder

Värdekärnor för rekreation

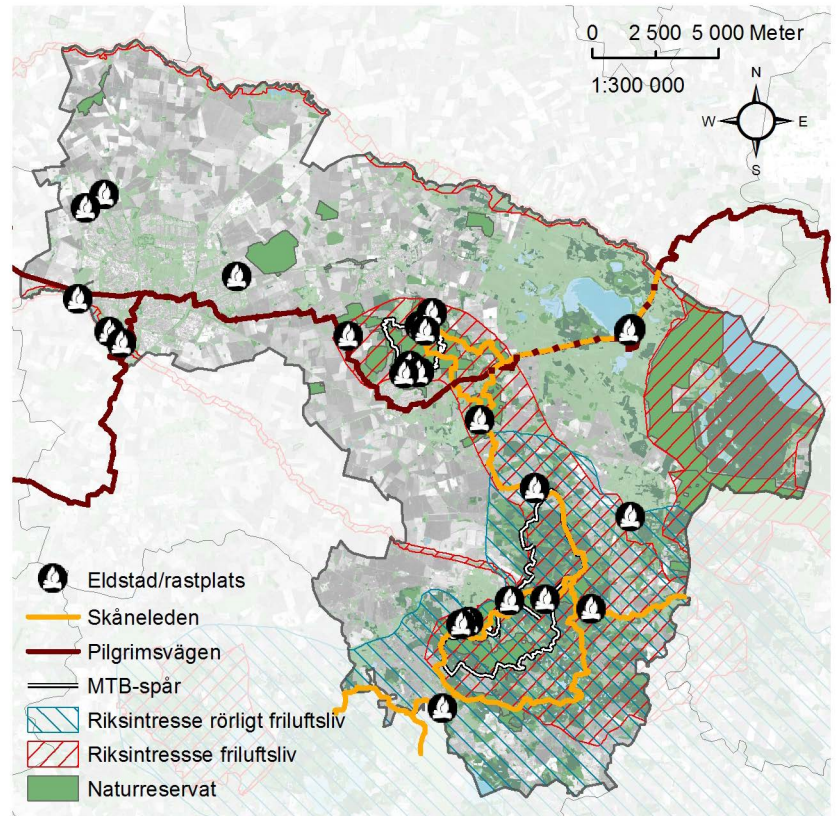
Viktiga värdekärnor för det rörliga friluftslivet öster om Lunds stad är till exempel Skrylleområdet, Dalby Söderskog, Billebjer, Kungsmarken och Fågelsångsdalen. Skrylleområdet är ett av de större rekreationsområdena i sydvästra Skåne och det mest nyttjade i Lunds kommun med över 600 000 besök per år. Områdets utvecklingsmöjligheter har beskrivits i den fördjupade översiktsplanen från 2006 och i en

Karta 21: Kartan visar en översiktlig bild av vilken mark som är tillgänglig för kommunens invånare. Öppen mark, skog samt infrastruktur visas i denna karta som tillgänglig. Åkermark och bebyggelse visas som otillgänglig mark.

I Skrylleområdet är vandring en populär friluftaktivitet.

Karta 22. Rekreatiionsstråk och rastplatser

utvecklingsplan för Skryllegården som togs fram under 2017. I övriga kommunen utgör Revingefältet ett attraktivt område för exempelvis fågelskådning, vandring, ridning och skridskoåkning på Krankesjön. Till Häckeberga och Björnstorp kommer många vandrare, MTB-cyklister och svamplockare.

Rekreatiionsområdena utgör en viktig resurs för hela kommunens friluftsliv. Det är viktigt att det finns en variation av kvaliteter inom de olika rekreatiionsområdena för att möta olika målgruppers behov och önskemål. Rekreatiionsområdena är välbesökta av skolor och fyller därför även en pedagogisk roll.

Leder för rekreation

I kommunen finns ett antal uppmärkta leder för olika rekreatiionsändamål. Skåneleden går genom östra delarna av kommunen och erbjuder på två ställen möjligheten att gå en rundtur. Huvudman för Skåneleden är Region Skåne men Lunds kommun ansvarar för förvaltningen av de sträckor som går genom kommunen. Pilgrimsvägen finns uppmärkt mot Sankt Olof, Malmö och Skånes Fagerhult. Spår finns även uppmärkta för mountainbike. Utöver de leder som pekas ut i karta 22 finns det ridleder och löpspår runt om i kommunen och i Skrylleområdet och de flesta av naturresevatet finns ytterligare flertalet stigar.

Upplevelsekvaliteter

Vad vi upplever vara en attraktiv plats varierar för olika människor och vid olika tillfällen. Många söker upplevelser och äventyr men även stillhet, tystnad, trygghet och skydd för väder och vind. Områden med många olika upplevelsevärden lockar fler typer av besökare. Artrikedom, rofylldhet, rymd och det orörda är kvaliteter som oftast eftersträvas i naturresevatet men det är väl så viktigt att försöka få in de kvaliteterna i strövområdena och gärna nära angoringsplatser så att många kan få möjlighet att uppleva dem. Det finns stora möjligheter att

Att att grilla eller ha picknick i naturen uppskattas av många.

lyfta fram de kulturhistoriska aspekterna i befintliga områden genom information och pedagogiska åtgärder.

När det gäller upplevelsekvantiteter som mer är kopplade till aktiviteter och social samvaro efterfrågas möjlighet till det även ute i naturen. Att grilla och ha picknick nära parkeringen är uppskattat och detta bör möjliggöras i större utsträckning. Men även aktiviteter som kräver anordningar eller anpassade leder är efterfrågade. Att samverka med föreningslivet ett sätt att möta efterfrågan på bästa sätt.

Buller

En samlad analys av bullernivån i naturområdena i Lunds kommun har ännu inte gjorts. Naturvårdsverket har bland annat föreslagit följande riktvärden³⁰:

- I friluftsområden i kommunala översiktsplaner bör 45 dB(A) inte få överskridas mer än 60 min per dag.
- I tätortsnära rekreativsområden bör 45 dB(A) inte få överskridas mer än 120 minuter per dag.

I framför allt västra och södra delen av Skrylleområdet finns risk att denna nivå överskrids från angränsande vägar och inflygningen till Sturup. I Vombs fure är bullernivån störst i södra delen intill väg 11. I Häckebergaområdet och södra delen av Romeleåsen är bullerpåverkan från vägar mindre medan flyget på Sturup kan påverka mer. S:t Lars området i södra Lund är bullerpåverkat av järnvägen och störningarna kan komma att öka med tätare järnvägstrafik.

Enligt Trafikverkets riktlinjer³¹ anses 45–55 dBA utgöra högsta rekommenderade värde i parker och andra rekreativsytor i tätorter, 40 dBA i friluftsområden och 50 dBA i betydelsefulla fågelområden. Parker, rekreativsytor och friluftsområden ska vara utpekade i ÖP eller motsvarande som områden där tystnad utgör en särskild kvalitet.

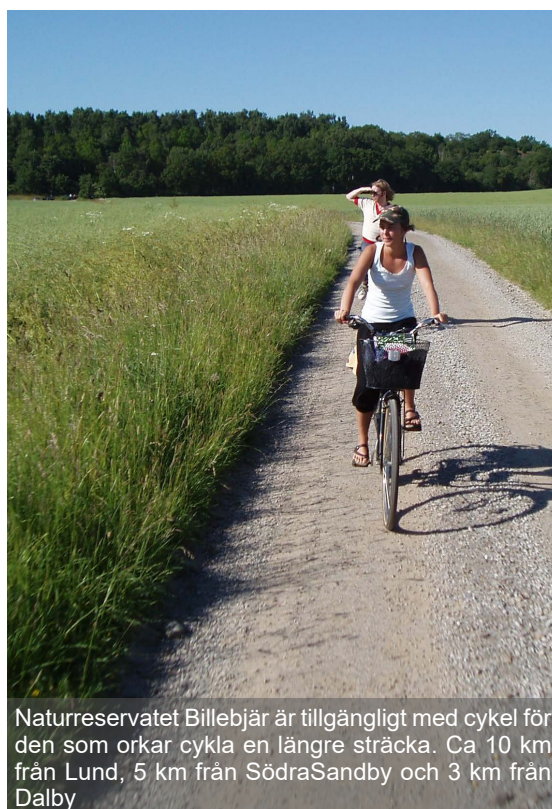
Nåbarhet

Nåbarheten till rekreativsområden är centralt för hur många som väljer att besöka området. Då kommunens större naturområden ligger i de östra delarna blir många av stadens invånare beroende av bil eller kollektivtrafik för att nå dessa. För att områdena ska vara tillgängliga för alla kommunens invånare krävs det att områdena ska gå att nå med kollektivtrafik. Med naturbussen erbjuder kommunen tillsammans med Skånetrafiken en möjlighet att åka med regionbuss till ett flertal av kommunens naturområden. Det är även av vikt att det finns lämpliga och tillräckliga angöringsplatser för biltrafik och möjlighet att cykla.

Kring Lund, men även i övriga delar av landskapet, är odlingsmark ofta den avgörande barriären för att kunna ta sig till och röra sig mellan olika naturområden. Andra barriärer är vägar och järnvägar som vars barriärverkan påverkas av hur intensiv trafiken är. I västra delarna av kommunen finns flera vägar och järnvägar med stor barriärverkan men i östra delarna av kommunen är främst väg 11 en betydande barriär. När åtgärder görs för att skapa passager för friluftslivet bör dessa utformas så att även viltets behov av framkomlighet tillgodoses. Det finns även naturliga barriärer i form av sjöar, våtmarker och vattendrag som delvis kan åtgärdas genom broar och spänger. Samtidigt är ofta sjöar och vattendrag viktiga stråk i odlingslandskapet där strandskyddet säkerställer tillgängligheten för friluftslivet.

Tillgänglighet betyder inte samma sak för alla. En inhägnad hage med betande djur kan utgöra en barriär för den som går med hund, med rollator, eller som är rädd för djuren. För en annan är det en upplevelse att få möjlighet att gå in i en hage med tamdjur Fårhage vid Skrylle backar.

Naturreseptatet Billebjär är tillgängligt med cykel för den som orkar cykla en längre sträcka. Ca 10 km från Lund, 5 km från SödraSandby och 3 km från Dalby

Tillgänglighet

Ett rekreationsområdes tillgänglighet avgörs av både de fysiska förutsättningarna och av kunskapsrelaterade faktorer. Eftersom största delen av besökarna håller sig till stigar och markvägar blir det avgörande i vilken omfattning det finns anlagda stigar och hur väl dessa är utformade. Topografin spelar stor roll för tillgängligheten, särskilt för personer med nedsatt rörlighet. Det är därför av stor vikt att det finns slingor som lämpar sig för besökare med rullstol eller rollator. Tillgängligheten avgörs också av den information och service som finns i området. Besökaren behöver information om var det finns strövstigar, hur de är utmärkta, hur man tar sig till dessa och hur långa de är. Via naturum Skrylles olika publikationer och digitala kanaler sprider kommunen information. Även Länsstyrelsen i Skåne arbetar aktivt med åtgärder för att öka tillgängligheten. Naturvägledaren på naturum Skrylle har en nyckelfunktion för tillgången till ett personligt bemötande.

Begrepp och definitioner

Biologisk mångfald innefattar mångfald på tre nivåer, ekosystem, arter och gener. I praktiskt arbete hanteras främst naturtyper (habitat) och arter/populationer.

Ekosystemtjänster är de tjänster och produkter som naturens ekosystem ger oss människor. Exempel på detta är växter som renar luft, buskar som dämpar buller, bin som pollinerar grödor, maskar som gör jorden bördig och skogar som producerar timmer.

Friluftsliv avser vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan anläggningar eller krav på tävling.

Grön infrastruktur är ett relativt nytt begrepp som enligt naturvårdsverket definieras: ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

Gröna kulturmiljövärden är kopplade till grönstrukturen och avser parker, alléer, odlingslandskap, naturområden, trädgårdar etc. men inte byggnader, vägar m.m.

Grönstruktur omfattar i dess vidaste bemärkelse alla gröna och blåa miljöer. I stadsmiljön avses parker och rekreationsområden, bostadsgårdar, villaträdgårdar, buffertområden mot vägar, övergivna tomter och kyrkogårdar är alla en del av stadens grönstruktur. På landsbygden avses vanligen de gröna strukturer som är tillgängliga eller biologiskt värdefulla. Ett intensivt brukad åkermark undantas ofta från begreppet även om den i högsta grad är biologiskt aktivt.

Kvalitativ parkmark definieras av sammanhållen grönyta med höga rekreativa värden och som är tillgänglig för allmänheten.

Naturvård avser vård och bevarande av ekologiska, sociala-, pedagogiska, vetenskapliga och kulturhistoriska naturvärden. Viktiga komponenter är biologisk mångfald, landskapsbild, geologi, hydrologi, forskning och undervisning.

Nåbarhet är ett faktiskt eller upplevt avstånd till en given plats eller kvalitet som påverkas av vilken tillgänglighet det finns till platsen.

Parkmark är allmän platsmark inom detaljplanelagt område som främst består av anlagda grönytor.

Rekreation omfattar aktiviteter som fungerar stärkande eller bidrar till återhämtning och avkoppling. Det kan vara både genom motion eller rörelse, eller genom att "bara vara".

Stråk är ett mark- eller vattenområde som utifrån människors behov av rekreation och växt- och djurarters spridningsförmåga fungerar som en sammanbindning mellan värdekärnor.

Värdekärna är ett sammanhängande park- eller naturområde som bedöms ha höga rekreativa och ekologiska värden.

Läs mer, kartor och referenser

Lunds kommuns mål- och styrdokument

Lunds kommuns mål- och styrdokument finns samlade på www.lund.se/regelsamling

Läs mer

Faktablad ang. EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020:

http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_SV.pdf

Strategin för biologisk mångfald till 2020

<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>

EU:s vision och överordnade mål. Godkändes av EU:s ledare den 26 mars 2010

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/113591.pdf

Biotopskyddsområden. Vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken. Handbok 2012:1. Utgåva 1 december 2012

<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0176-6.pdf?pid=8067>

Vägen till ett biologiskt rikare Skåne - Naturvårdsstrategi för Skåne, Länsstyrelsen Skåne 2015: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2015/naturvardsstrategi_for_skane.pdf

Här finns höga naturvärden i Skåne – Artpools- och traktanalys med hjälp av rödlistade arter, Länsstyrelsen Skåne 2014:

http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2014/artpool_webb.pdf

Grön infrastruktur – Naturvårdsverkets webb:

www.naturvardsverket.se/gron-infrastruktur

Invasiva arter i Skåne, Länsstyrelsen Skåne 2016:

http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2016/invasiva_arter.pdf

Bostadsnära natur – inspiration och vägledning, Boverket 2007

https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2007/bostadsnara_natur.pdf

Rätt tätt – En idéskrift om förtätning av städer och orter, Boverket 2016

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ide-skrift-om-fortatning-av-stader-orter.pdf>

Hela staden – Argument för en grönblå stadsbyggnad, Movium 2013

<http://www.movium.slu.se/system/files/news/9265/files/helastaden-1.pdf>

Guldiga platser i Veberöd – Utgiven av Idala ur och skur förskola, lammets förskola, Parkstugans förskola och tegels förskola. Kontaktperson Åsa Palm

Gör plats för barn och unga – En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö, Boverket 2015

<http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga-bokversion.pdf>

Buller – Naturvårdsverkets webb: www.naturvardsverket.se/buller/

Ekosystemtjänster i stadsplanering – En vägledning, White arkitekter inom projektet c/o City, 2014

http://www.white.se/app/uploads/2014/11/Ekosystemtj_nster_i_stadsplanering_En_V_gledning.pdf

Grönstruktur i Skåne – Strategier för en utvecklad grönstruktur, Region Skåne 2012

https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/gronstruktur_i_skane.pdf

Beskrivning av Riksintressen för kulturmiljövården i Skåne län: http://www.raa.se/app/uploads/2012/06/M_riksintressen3.pdf

Jord- och skogsklassificeringen i Skåne finns på Länsstyrelsen Skånes hemsida

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/lantbruk-och-landsbygd/lantbruk/jordbruksfastigheter/Pages/jord--och-skogsklassificeringen-i-skane.aspx>

Kartor

Grundkarta tätorter 1:75 000

Marktäcke ©Lunds Stadsbyggnadskontor

Vägar från Nationella Vägdatabasen ©Trafikverket

Grundkarta kommun 1:300 000 - 1:500 000

Markyta (Kommunytta) ©Lantmäteriet

Markanvändning ©Lantmäteriet

Ortofoto 2016 ©Lantmäteriet

Tematiska överlagringar, karta 1-22

1. Visar naturminne, biotopskyddsområden, nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde, ramsarområde, Djur- och växtskyddsområde och Natura 2000 område på kommunnivå.
Data är hämtat från <https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/> 2019-02-05 Upphovsrättsinnehavare: Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen (skogligt biotopskyddsområde)
2. Riksintresse för rörligt friluftsliv, friluftsliv, kulturmiljövård och naturvård.
Data ang. rörligt friluftsliv är hämtat från <https://extgeodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/> 2019-02-05 Upphovsrättsinnehavare: Länsstyrelserna
Data ang. Riksintresse för friluftsliv och naturvård <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/> 2019-02-05 Upphovsrättsinnehavare: Naturvårdsverket, Riksintresse för kulturmiljövård avser områden vilka av Riksantikvarieämbetet utpekats som riksintresse för kulturmiljövård, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Data hämtat via <https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>
Lagrets titel och granskningsdatum: RAÅ Riksintresse Kulturmiljövård MB3kap6, 2015-11-05 Upphovsrättsinnehavare: Riksantikvarieämbetet
3. Visar klassning av värdefull natur i Lunds kommun.
Data bygger på interna inventeringar i Lunds kommun, först inhämtade 2006 med revidering 2015. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
4. Visar värdekärnor och värdeetrakter utifrån överlagring av karta 4, 5 och 7.
5. Visar artpoolsanalys för 89 utvalda rödlistade arter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen 2011-2015 på kommunnivå.
Data är hämtat artdataportalen och analyserat i svenska LifeWatch analysportal av Naturcentrum AB 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
6. Visar artpoolsanalys för Lunds ansvarsarter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen 2011-2015 på kommunnivå.
Data är hämtat från artdataportalen och analyserat i svenska LifeWatch analysportal av Naturcentrum AB 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
7. Visar naturvärdesinventering enligt NVI-standard för tätorten Lund exkl. Vallkärra och Stångby. I bakgrunden även klassning av värdefull natur (se karta 3).
Data inhämtat vid inventering utförd av Naturcentrum AB 2017 Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
8. Strategikarta för grönstruktur i Lunds stad på tätortsnivå.
Bygger på strategi framtagen av stadsbyggnadskontoret i Lund 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
9. Befintliga gröna stråk och förslag på stråk som behöver förstärkas och nyskapas för att knyta ihop stadens grönstruktur på tätortsnivå.
Data från inventeringar och observationer gjorda i samband med grönprogramarbetet. Förslag på gaturum där de gröna kvalitéerna kan stärkas bygger på samrådsversion för ÖP 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
10. Översvämningskartering 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
11. Visar bullerstörning från väg och järnväg i parker och tätortsnära natur utifrån data från 2016. Observera att lagren väg och järnväg har uppmätts var för sig, bullerstörningen kan därför vara större än vad som visas på kartan där väg och järnväg korsas. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
12. Bristanalys 200 m
Data från kommunens egen kartläggning av kommunal parkmark m.m. (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun

13. Bristanalys 300m
Data från kommunens egen kartläggning (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
14. Olika typer av park
Data från kommunens egen kartläggning av kommunal parkmark m.m. (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
15. Kolonilottsområden och odlingslottsområden
Data från kommunens egen kartläggning (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
16. Markanvändning
Markanvändningskartan ©Lantmäteriet
17. Markanvändningskarta från Lunds kommuns översiktsplan (2018)
18. Landskapskaraktärer
Uppdelning av landskapskaraktärer från Grönstruktur och naturvårdsprogram (2006)
19. Öppet/slutet
Egen analys utifrån markanvändningskartan (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
20. Riktningar i landskapet
Egen analys (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
21. Otillgänglig/tillgänglig
Egen analys utifrån markanvändningskartan (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
22. Rekreation.
Skåneleden från Stiftelsen Skånska Landskap, hämtdatum okänt, Upphovsrättsinnehavare: Region Skåne/Stiftelsen Skånska Landskap. Pilgrimsvägen, data hämtat via www.paxwalk.com 2018-02-05 Upphovsrättsinnehavare: Lunds domkyrka. Data ang. Riksintresse rörligt friluftsliv och friluftsliv, Naturreservat se karta 1 och 2. Eldstad/Rastplats enligt kommunens egen kartläggning (2017) Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun

Referenser

- 1 SMHI (2011). Rapport 52 Klimatanalys för Skåne län [online] URL: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/klimatanpassning/kunskapsunderlag/SMHI_klimatanalys_2012.pdf [2018-02-21]
- 2 SMHI (2017). Klimatindikatorer - nederbörd [online] URL: www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatindikator-nederbord-1.2887 [2017-10-18]
- 3 SMHI (2011)
- 4 Boverket (2013). Planera för rörelse! –en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen, s. 23
- 5 Statens Folkhälsoinstitut. (2009), Grönområden för fler –en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa, s. 17
- 6 Naturvårdsverket (2015). Friluftsliv för alla. Uppföljning av de tio målen för friluftslivspolitikerna [online] URL: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6700-7.pdf?pid=16863> [2017-10-18]
- 7 Boverket (2015). Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Boverket: Karlskrona
- 8 Lunds kommun (2015) Va-utbyggnadsplan [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/regelsamling/renhallning_och_vatten/va-utbyggnadsplan_beslutad_av_kf_2015-04-23.pdf [2017-10-18]
- 9 Lunds kommun (2017a) Vattenförsörjningsplan [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/lund.se/traf_infra/oversiktsplan/oplasmer/_lunds_vatten---vattenforsorjningplan-for-lunds-kommun.pdf [2017-10-18]
- 10 Lunds kommun (2018) Dagvattenplan för Lunds kommun
- 11 Lunds kommun (2018) Översvämningsplan för Lunds kommun
- 12 Lunds kommun (2017b) Sjö- och vattendragsplan [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/lund.se/traf_infra/oversiktsplan/oplasmer/_lunds_vatten---sjo--och-vattendragsplan.pdf [2017-10-18]
- 13 Ebenhard T., (2017). Hoten mot mångfalden [online] URL: www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-biologisk-mangfald-cbm/biologisk-mangfald/hoten-mot-mangfalden/ [2017-10-18]

- 14 Naturvårdsverket (2017) Viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/gron-infrastruktur/begrepp-gron-infrastruktur2017.pdf> [2017-10-18]
- 15 Lunds kommun (2017d) Status för rödlistade arter i Lunds kommun – en indikator i miljömålsarbetet. Förslag till metod för uppföljning. Konsultrapport Naturcentrum AB, ej publicerad.
- 16 Länsstyrelsen i Skåne (2007) Värdefulla ängar och betesmarker i Skåne - En analys av resultatet av Ängs- och betesmarksinventeringen, 2002-2004, med förslag på prioritering av marker för restaureringsinsatser [online] URL: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/2007/Vardefulla_angar_och_betesmarker_i_Skane1.pdf [2017-10-18]
- 17 ArtDatabanken (2015). Rödlistade arter i Sverige 2015 SLU: Uppsala.
- 18 Lunds kommun (2017d).
- 19 Länsstyrelsen i Skåne (2016). Invasiva arter i Skåne i urval. Version 1.0 [online] URL: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2016/invasiva_arter.pdf [2018-02-21]
- 20 Länsstyrelsen i Skåne (2017). Kommunala ansvarsarter i Skåne [online] URL: <http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2017/Kommunala-ansvarsarter-2017.pdf> [2018-02-21]
- 21 Lunds kommun (2017c). Förslag på ansvarsarter för Lunds kommun. Konsultrapport Naturcentrum AB 2017-03-24 ej publicerad.
- 22 Boverket (2016). Rätt tätt En idéskrift om förtätning av städer och orter Boverket: Karlskrona
- 23 Naturvårdsverket (2007). God ljudmiljö...mer än bara frihet från buller [online] URL: www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5709-X.pdf?pid=3317 [2018-01-03]
- 24 Trafikverket (2017). [online] URL: <https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/miljo---for-dig-i-branschen/buller-och-vibrationer---for-dig-i-branschen/riktvarden-for-buller-och-vibrationer/> [2018-01-05]
- 25 Boverket (2007). Bostadsnära natur – inspiration och vägledning Boverket: Karlskrona
- 26 SCB (2015). Statistiska meddelanden Grönytor och grönområden i tätorter 2010 [online] URL: www.scb.se/Statistik/MI/MI0805/2010A01/MI0805_2010A01_SM_MI12SM1501.pdf [2017-10-18]
- 27 Boverket (2007).
- 28 Region Skåne (2011). Grönstruktur i Skåne – Strategier för utvecklad grön struktur Region Skåne
- 29 SCB (2015). Statistiska meddelanden Grönytor och grönområden i tätorter 2010 [online] URL:http://www.scb.se/Statistik/MI/MI0805/2010A01/MI0805_2010A01_SM_MI12SM1501.pdf [2017-10 18]
- 30 Naturvårdsverket (2007).
- 31 Trafikverket (2017).

